

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Univerzita Karlova

Noemi Pumrová

Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Domácí vzdělávání

Homeschooling

Noemi Pumrová

Vedoucí práce: PhDr. Anna Tomková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Domácí vzdělávání vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 21. dubna 2017

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce PhDr. Anně Tomkové, Ph.D za její čas a cenné rady při konzultacích, dále všem absolventům domácího vzdělávání, kteří byli ochotni spolupracovat na výzkumu a v neposlední řadě rodině a všem přátelům za jejich podporu nejen při vypracování této práce, ale i během celého studia.

ABSTRAKT

Cílem práce je vymezit pozici domácího vzdělávání v českém prostředí a diskutovat jeho úspěšnost v naplňování obecných výchovně vzdělávacích cílů. Z toho důvodu se teoretická část věnuje nejprve obecně vzdělávacím cílům a jejich oficiálním formulacím v České republice a dále pak domácímu vzdělávání a jeho možnostem při naplňování těchto cílů. Přičemž jsou za klíčové považovány tyto oblasti: rodina jako prostředí, kde se odehrává

výuka, současná legislativa, individualizace, socializace a přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání. Poslední jmenovaná oblast je více rozebrána ve výzkumné části práce, v níž jsou uvedena vyjádření absolventů domácího vzdělávání získaná prostřednictvím dotazníku. Ve svém celku práce nabízí netradiční pohled na vzdělávání jako takové a přináší konkrétní rady pro rodiče, žáky i učitele.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácí vzdělávání, škola, rodina, individualizace, socializace, vzdělávací cíl, změna

ABSTRACT

The goal of the thesis is to specify the position of homeschooling in the Czech Republic and to discuss its effectiveness in the fulfilment of the common educational aims. For this reason, the theoretical part is firstly dealing with the common educational aims, and their official formulation in the Czech Republic. The thesis then continues to focus on homeschooling and its capabilities in fulfilling these aims, in which these areas are crucial: the family as an environment where learning takes place, current legislation, individualization, socialisation, and the change from home-schooling to regular schooling. The afore mentioned area is discussed in more detail in the research part of the thesis, where we find the statements of the graduates of homeschooling which were gained through a questionnaire. As a whole the thesis offers an unconventional point of view on education and provides specific tips for parents, pupils and teachers.

KEYWORDS

homeschooling, school, family, individualization, socialisation, educational aim, change

Obsah

1 Úvod	8
2 Vzdělávací cíle.....	10
2.1 Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost a vzdělávací cíle – vymezení pojmů	10
2.2 Cíle vzdělávání v České republice.....	12
3 Způsoby naplňování vzdělávacích cílů.....	16
3.1 Standard, alternativa a inovace ve vzdělávání	16
3.2 Standardní způsob naplňování vzdělávacích cílů	18
4 Domácí vzdělávání	18
4.1 Rodina – místo, kde je vzdělávání realizováno	19
4.2 Pohled do historie domácího vzdělávání a jeho vývoj v České republice.....	23

4.3 Domácí vzdělávání a současná legislativa.....	24
4.4 Vyučovací metody a strategie.....	26
4.4.1 Individuální vyučování, škola doma a domácí vzdělávání.....	26
4.4.2 Proč zrovna domácí vzdělávání.....	27
4.4.3 Jak může vypadat výuka v domácím vzdělávání.....	28
4.4.4 Možnosti pro naplňování konkrétních vzdělávacích cílů.....	32
4.5 Individualizace.....	35
4.6 Socializace	37
4.7 Přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání.....	39
5 Výzkumná část.....	43
5.1 Vymezení cíle	43
5.2 Formulace výzkumných předpokladů.....	44
5.3 Metodologie výzkumu	44
5.3.1 Charakteristika a popis výzkumného souboru, specifikace cílů podle skupin respondentů	45
5.3.2 Metody výzkumu	46
5.4 Realizace a interpretace výzkumu	46
5.4.1 Realizace první výzkumné etapy.....	46
5.4.2 Interpretace výsledků první výzkumné etapy	47
5.4.3 Realizace druhé výzkumné etapy	51
5.4.4 Interpretace výsledků druhé výzkumné etapy	52
5.4.5 Souhrnná interpretace první a druhé výzkumné etapy	56
5.4.6 Realizace třetí výzkumné etapy	60
5.4.7 Interpretace třetí výzkumné etapy	61
5.5 Závěr výzkumné části	77

6 Závěr	78
7 Seznam použitých informačních zdrojů	80
8 Seznam příloh	81

1 Úvod

V současné době již asi nikdo nepochybuje o důležitosti vzdělání pro jednotlivce i společnost. J. A. Komenský dokonce považoval vzdělání za ukazatel lidskosti. Jak se v průběhu dějin měnila společnost, měnil se i její pohled na vzdělávání a s tím související nároky na člověka a jeho vzdělání.

V posledních letech se hodně mluví o změně a kvalitě vzdělávacích systémů. Odborníci na pedagogických fakultách i učitelé na běžných školách nabízejí různé přístupy, jak vyučovat a učit jinak. V České republice tyto tendence zaznamenaly obrovský nárůst po roce 1989 a konkrétní změny pak byly uzákoněny novým školským zákonem v roce 2004, ve kterém byly nově definovány i vzdělávací cíle.

Právě různé možnosti naplňování vzdělávacích cílů jsou jádrem této práce – jednoho cíle lze totiž většinou dosáhnout více různými cestami, přičemž ne vždy je jedna z nich nejlepší, ale každá má své výhody i nevýhody. Stejně tomu tak je i v oblasti vzdělávání. Stanovených vzdělávacích cílů lze dosáhnout různými způsoby, je k tomu ale potřeba jejich znalost a pak prostředky k jejich dosažení.

Na našem území je vzdělávání standardně realizováno ve školních institucích, které jsou převážně státní. Najdeme zde však i mnoho nejrozumnějších alternativních či inovativních škol a programů. V práci je vycházeno z přesvědčení, že každý, kdo se nějakým způsobem chce podílet na vzdělávání, by měl usilovat o co nejefektivnější naplňování vzdělávacích cílů. Aby toho mohl dosáhnout, potřebuje být nejen s těmito cíli dobře obeznámen, ale potřebuje znát i škálu způsobů, kterými lze těchto cílů dosáhnout. Jen tak je totiž schopen zvolit tu z nich, kterou považuje za nejlepší.

Čtenář by měl být prostřednictvím této práce seznámen se vzdělávací koncepcí, která se zásadně odlišuje od všech ostatních a dosud není na našem území tolik známá. Jak vyplývá z názvu práce, jedná se o domácí vzdělávání, které je v našem státě oficiálně možné od roku 1998 - nejprve v rámci experimentu MŠMT, v roce 2004 bylo uzákoněno již zmíněným školským zákonem (Zákon 561/2004 Sb.), kde se s ním setkáváme pod názvem Individuální vzdělávání.

Práce si klade za cíl vymezit pozici domácího vzdělávání v českém prostředí, a to především z pohledu jeho úspěšnosti v naplňování obecně vzdělávacích cílů stanovených oficiálními kurikulárními dokumenty. Mělo by být konstatováno, jakou roli domácí vzdělávání naplňuje ve školském systému ČR, jaké jeho případné nedostatky doplňuje, jaké nabízí možnosti a jaký je jeho potenciál. K tomu poslouží studium odborné literatury. Další podněty vyplynou z výzkumu zaměřeného na přestup z domácího vzdělávání do vzdělávání školního. Úspěšnost absolventů nejen v dalším vzdělávání, ale i v životě je významným ukazatelem efektivity předchozího vzdělávání, co se týče dosažených vzdělávacích cílů.

Informace z práce by tak měly být prospěšné nejen pedagogickým odborníkům, kterým může pomoci být efektivnější v naplňování vzdělávacích cílů, ale i širší veřejnosti. Netradiční pohled na věc totiž vždy nabízí inspiraci a přehodnocení současného fungování, a tak dává podnět pro změnu k lepšímu. V neposlední řadě doufáme, že práce přinese určitou inspiraci rodičům, kteří přemýšlejí o způsobu vzdělávání svého dítěte, a pak také rodičům, kteří již své děti vzdělávají doma a hledají odpovědi na nejrůznější otázky.

2 Vzdělávací cíle

Cílem práce je vymezit pozici domácího vzdělávání v českém prostředí a diskutovat jeho úspěšnost v naplňování obecných výchovně vzdělávacích cílů. Aby toto bylo možné stanovit, je třeba zabývat se tím, co jsou vzdělávací cíle a o jaké konkrétní cíle se jedná, případně by se mělo jednat. Z tohoto důvodu bude čtenář v této kapitole seznámen s různými pohledy na problematiku vzdělávacích cílů obecně a konkrétně v České republice. V textu se objevuje větší množství citací, protože považujeme za důležité poskytnout čtenáři v mnohých případech nezměněné originální znění.

2.1 Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost a vzdělávací cíle – vymezení pojmů

V souvislosti s tématem této kapitoly, a tedy i celé práce, jsou považovány za klíčové tyto pojmy: vzdělávání, vzdělání, vzdělanost a vzdělávací cíle. Pro úplné porozumění je důležité jejich hlubší vysvětlení, protože jen tehdy se lze problematice věnovat do hloubky.

Jeden ze základních pojmů pedagogiky je vzdělávání neboli edukace, „*resp. vzdělávací proces, (...) vhodný ekvivalent angl. education, slovensky edukácia. V tomto významu se vztahuje k prostředí školy, kde probíhají procesy řízeného učení.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 63-64) Člověk se učí, aby něco uměl. Co se má učit? Co by měl umět? To jsou otázky, které si kladou pedagogové na celém světě a na které není jednoduché najít jednoznačnou odpověď.

Helus (2012, s. 10) začíná tím, že si klade otázku, jakého člověka potřebuje dnešní společnost, která v posledních letech, díky rychlému rozvoji techniky, prošla nemalými změnami. Hovoří se o společnosti globalizované, kdy mizí hranice mezi regiony a informace lze získat kdykoliv a kdekoliv, o společnosti postmoderní, kdy mizí po staletí zažitá způsoby života i hodnoty, o společnosti vědění, kdy není problém velmi rychle získat jakékoli informace, a nakonec o společnosti krize, kdy společnosti kvůli její činnosti hrozí to, že sama sebe svou činností zničí. V člověku je ale naštěstí dostatečně velký potenciál k tomu, aby s tím dokázal něco udělat a nemuselo dojít ke katastrofě. „*Člověka vybaveného těmito kvalitami nazvěme člověkem obratu. A ruku v ruce s tím se ptejme po pedagogice, která k vývoji takové osobnosti, respektive kvalit osobnosti napomáhá.*“ (Helus, 2012, s. 34) Jinými

slovy řečeno, je třeba vychovat takového jedince, který bude schopen obstát v době, ve které žije, a nejen to, bude i schopen měnit svět k lepšímu. A v tom je právě obrovská úloha vzdělávání.

Z toho důvodu jsou důležité právě „**vzdělávací cíle**, angl. *aims, goals, objectives*. (...) Jsou to výroky, které vyjadřují záměry vzdělávání a účely, k nimž má vzdělávání směřovat. Jsou formulovány obecně v dokumentech centrálních institucí školské politiky, zejm. v národním kurikulu, a specificky pro jednotlivé vzdělávací programy, jednotlivé úrovně vzdělání a vyučovací předměty. Odrážejí konsenzus společnosti o poslání vzdělávání na určitém stupni vzdělávacího systému. V jednotlivých zemích mají různou úroveň závaznosti dosahování. Někde jsou vymezovány jako závazné vzdělávací standardy a kontrolovány (měřeny) co do své realizace, jinde mají volnější charakter a jejich kontrola není striktně určována, resp. není ani možná v důsledku neexaktního vymezení vzdělávacích cílů.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 363)

Dalo by se také říci, že výsledkem – cílem – vzdělávání by měl být vzdělaný člověk. Co ovšem znamená vzdělaný? Co je vzdělání a vzdělanost? Pojem vzdělanost lze chápat mimo jiné takto: „*Dosažená vzdělanost populace (angl. educational attainment), tj. podíl osob v zemi s určitou úrovní vzdělání. Je považována za jeden z indikátorů vzdělávání. (...) Vzdělanost jako kvalita vzdělání poskytovaného školami.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, 362) Pod vzděláním si můžeme představit složku „*kognitivní vybavenosti osobnosti (osvojené vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty, normy), která se zformovala prostřednictvím vzdělávacích procesů.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 361)

Rýdl upozorňuje na důležitý rozdíl mezi věděním a vzděláním, kdy vědění jsou pouze informace a obrazy, které jsou člověku předány, a souvisí hlavně s kvalifikací. Chybí zde ovšem etická měřítko, a tak jsou tyto obsahy časově omezené a nevyužitelné pro život jako celek – neutvoří vzdělaného člověka. Toto vědění je často zaměňováno za vzdělání, ale to Rýdl považuje za nedostatečné a konstatuje, že „*vzdělání musí formovat morální profil nebo charakter člověka. (...) Jedná se o prostor pro učení se tomu, aby vznikaly samostatné a samostatně uvažující osobnosti, schopné identifikovat a řešit problémy, udržet kvalitu života, zastávat určité hodnoty a ctnosti.*“ (Rýdl, 2012, s. 110) Ukazuje tak na to, že samotná znalost

faktů není pro plnohodnotný život jedince dostačují, ale je podstatná i jejich etická hodnota a zdůvodnění, proč věci jsou tak, jak jsou.

Je logické, že každá doba vyžaduje trochu jiné kvality osobnosti, a s tím souvisí i skutečnost, že se vzdělávací cíle v průběhu dějin mění, „*ale jejich základní směřování je trvalé – orientují se na budoucnost, na zabezpečení dalšího rozvoje jedince i společnosti.*“ (Janík, Maňák, Knecht, 2009, s. 47) V následující kapitole se proto budeme věnovat tomu, jak jsou cíle vzdělávání oficiálně formulovány v současné době.

2.2 Cíle vzdělávání v České republice

V předchozích odstavcích bylo konstatováno, co je vzdělání a vzdělávání a co by mělo být obecně jeho cílem. „*V našich kulturních podmínkách je (zejm. základní a střední) vzdělání zprav. považováno (z hlediska ekonomie) za tzv. veřejný statek, za jehož poskytování je odpovědný stát, který má usilovat o to, aby na základě veřejného zájmu byla zajištěna elementární unifikace nabídky; stát navíc chce dominantní část této nabídky sám poskytovat.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 361-362) Pojďme se nyní podívat na to, jaké je k této oblasti stanovisko České republiky a jak jsou oficiálně formulovány její vzdělávací cíle.

Vzdělávání se věnuje Zákon č. 561/2004 Sb. (Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), kde jsou v §2 vyjmenovány zásady vzdělávání. Lze je shrnout takto: ke vzdělávání má mít v ČR každý rovný a bezplatný přístup, ale zároveň mají být zohledňovány potřeby jednotlivce. Vzdělávací proces má být neustále zdokonalován a soudobé poznatky mají být šířeny svobodně. Podporováno má být celoživotní učení a výsledky vzdělávání mají být hodnoceny. (Zákon č. 561/2004 Sb., §2, (1)). Přesné znění je k nalezení v příloze¹ této práce.

Ve stejném paragrafu jsou dále formulovány obecné cíle vzdělávání. Pro snadnější orientaci jsou zde uvedeny pouze klíčové pojmy, které se v nich objevují, a jejich přesné znění je k dispozici v příloze²: poznávací a sociální způsobilost, hodnoty, celoživotní učení, všeobecné

---

¹ Příloha 1 – Školský zákon, §2

/ odborné vzdělání, občan demokratického a právního státu, rovnost mužů a žen, národní vědomí s respektem k identitě každého, světové a evropské kulturní hodnoty a životní prostředí. (Zákon č. 561/2004 Sb., §2, (2))

Ještě před vydáním Zákona č. 561/2004 Sb. byly v Národním programu rozvoje vzdělávání (Bílá knize), který vláda schválila v roce 2001, formulována „*myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy.*“ (Bílá kniha, 2001, s. 7) Podle Bílé knihy se vzdělávání „*nevztahuje jen k vědění a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojení si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnímu rozvoji, v neposlední řadě pak ke schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a tím i na trhu práce.*“ (Bílá kniha, 2001, s. 14) Tato formulace odpovídá tomu, co je považováno za zásadní podle předchozí kapitoly, tedy důraz je kladen na osobnostně-sociální dovednosti a schopnosti potřebné pro život v dnešní společnosti a světě.

Bílá kniha pak dále formuluje cíle vzdělávání a strategie pro jejich realizaci, avšak „*navzdory dílčím pokrokům v různých oblastech nebyla splněna ani systematicky naplňována řada cílů deklarovaných v Národním programu rozvoje vzdělávání (Bílá knize) z roku 2001.*“ (Strategie 2020, 2014, s. 3) Z toho důvodu byl vytvořen nový dokument s názvem Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, který vláda 9. 7. 2014 schválila, čímž „*definitivně pozbývá platnost Národní program rozvoje vzdělávací soustavy (Bílá kniha) z roku 2001.*“ (Strategie 2020, 2014, s. 43) Tento nový strategický dokument se snaží být v mnohém konkrétnější než ten, který mu předcházel, a je koncipován „*jako rámec vzdělávací politiky, který na období následujících 7 let vymezuje především prioritní cíle a rámcově určuje směry intervence vedoucí k jejich dosažení.*“ (Strategie 2020, 2014, s. 43)

K záměru vzdělávání se pak vyjadřuje takto: „*Vzdělávací politika České republiky směřuje obecně k rozvoji vzdělávacího systému založeného na konceptu celoživotního učení, tak aby zodpovědně naplnila základní smysl vzdělávání: osobnostní rozvoj přispívající ke zvyšování kvality lidského života, udržování a rozvoj kultury jako soustavy sdílených hodnot, rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro demokratické vládnutí a přípravu na pracovní uplatnění.*“ (Strategie 2020, 2014, s. 3) Je zde tedy kladen důraz na celoživotní učení, demokracii, občanství a kulturu. Opět se jedná o osobnostně-sociální zaměření.

Aby mohl být smysl vzdělávání naplňován, „stanovuje Strategie pro následující období tři průřezové priority:

- *snižovat nerovnosti ve vzdělávání,*
- *podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad,*
- *odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.*“ (Strategie 2020, 2014, s. 3)

Strategie tak určuje směr a podmínky, kterým by se vzdělávání v ČR mělo ubírat. Cíle vzdělávání stanovené školským zákonem má rozpracovávat Národní program vzdělávání. V něm mají být vymezeny „*hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nezbytné k dosahování těchto cílů.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb., §3, (1)) Tento dokument ale stále není zpracován², a tak „*konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání*“ stanovují stále pouze Rámcové vzdělávací programy (Zákon č. 561/2004 Sb., §4, (1)), které se vydávají „*pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání. (...) Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb., §3, (2))

Protože se tato práce zaměřuje hlavně na základní vzdělávání, je pro ni zásadní Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). Hlavní důraz je v něm kladen na rozvoj klíčových kompetencí a celoživotní učení, jak stanovuje i Strategie vzdělávací politiky. RVP ZV formuluje devět cílů základního vzdělávání, ze kterých vychází také tato práce, a proto jsou zde uvedeny v původním znění. Pro lepší orientaci jsou zde některé klíčové pojmy zvýrazněny.

*Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet **klíčové kompetence** a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na **situace blízké životu** a na **praktické jednání**. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:*

- *umožnit žákům osvojit si **strategie učení** a motivovat je pro **celoživotní učení**;*
- *podněcovat žáky k **tvorivému myšlení, logickému uvažování** a k **řešení problémů**;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené **kommunikaci**;*
- *rozvíjet u žáků schopnost **spolupracovat** a **respektovat práci** a úspěchy vlastní i druhých;*

---

² Zdůvodnění této skutečnosti paní ministryní školství Kateřinou Valachovou ze dne 14. 11. 2016: <http://www.pedagogicke.info/2016/11/ministryne-katerina-valachova-k.html>

- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako **svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti**, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;
  - vytvářet u žáků potřebu **projevovat pozitivní city** v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;
  - učit žáky aktivně **rozvíjet a chránit** fyzické, duševní a sociální **zdraví** a být za ně odpovědný;
  - vést žáky k **toleranci a ohleduplnosti** k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;
  - pomáhat žákům poznávat a rozvíjet **vlastní schopnosti** v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.
- (RVP ZV, s. 8-9)

Všimněme si, že se nejedná jen o cíle obsahové, ale že je důraz kladen na osobnostní rozvoj jedince. To se projevuje právě v důrazu na klíčové kompetence, které „*představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. (...) V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.*“ (RVP ZV, s. 10) To, že jsou považovány za základ, je vyjádřeno dále v textu touto formulací: „*K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.*“ (RVP ZV, s. 10)

RVP ZV pak formuluje konkrétní cílové zaměření každé z devíti vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním nebo více vzdělávacími obory. Jejich obsah „*je tvořen očekávanými výstupy a učivem.*“ (RVP ZV, s. 14) Úlohou každé školy je rozpracovat konkrétní cíle stanovené RVP ZV ve vlastním Školním vzdělávacím programu (dále ŠVP) a specifikovat a konkretizovat způsoby jejich naplňování. Těch je samozřejmě více, stejně jako se k jednomu cíli dá dostat více cestami.

V oficiálních dokumentech je tedy kladen důraz na rozvoj osobnosti, která bude připravena na život. Jedná se však o člověka obratu, jak o něm píše Helus (viz výše)? Daří se školám naplňovat tyto cíle? Janík na základě provedených výzkumů konstatuje, „*že pozitivní změny v úrovni projektování se dostatečně zřetelně nepromítají do realizace kurikula. Po skončení práce na ŠVP se reformní úsilí ve školách utlumuje a pouze v omezené míře nastávají reformou očekávané pozitivní změny v samotné výuce.*“ (Janík et al., 2013, s. 137) Pokud se

změní cíl cesty, je logické, že je třeba změnit i cestu k tomuto cíli. V případě vzdělávání jeho cíle změnilo vydání nového zákona a kurikulárních dokumentů v roce 2004. A cestou vedoucí ke vzdělávacím cílům je právě výuka. Jaké jsou její možnosti, to je jádrem této práce.

3 Způsoby naplňování vzdělávacích cílů

Jak již bylo řečeno, způsobů naplňování vzdělávacích cílů je mnoho. Stačí se podívat do historie, jak se měnila výuka a pohled na učení nebo do různých zemí světa a zjistíme, že v každé z nich je vzdělávání nějakým způsobem originální.

Bylo by nad rozsah této práce zabývat se všemi možnostmi naplňování vzdělávacích cílů. Přesto považujeme za důležité nastínit čtenáři alespoň rámcově, jak lze různé pedagogické koncepce třídit a pomoci mu ujasnit některé pojmy, které se této problematice týkají.

3.1 Standard, alternativa a inovace ve vzdělávání

Pedagogické koncepce lze v zásadě rozdělit do dvou skupin – na standardní a alternativní. Dalo by se říci, že se jedná o rozdělení podle četnosti jejich výskytu. Průcha tyto dvě skupiny vymezuje takto: *„Standardní školy jsou takové, které svými charakteristikami reprezentují určitou většinou zavedenou normu, standard, předepsaný vzor. Ve vztahu ke standardu lze pak školy, které se od něj nějakým způsobem odchyľují, považovat za ‚nestandardní‘, tj. alternativní.“* (2012, s. 26)

Na první pohled se může zdát, že se jedná o jednoduché rozdělení, ale stanovit, co je ještě standard a co už je alternativa, není vůbec snadné. Podle Průchy zde nehraje roli to, zda je škola státní nebo soukromá, ale zda se vyznačuje *„nějakou pedagogickou specifičností“* (2012, s. 26), a ta může mít různý rozměr. Dostáváme se tak k dalšímu zásadnímu pojmu – k inovaci. Rozumíme pod ním snahu vylepšit, změnit a modernizovat současný stav, což je činnost člověku velmi přirozená. Rýdl (2003, s. 15) uvádí myšlenky, kterými je inovační paradigma obecně tvořeno v evropském kontextu: *„1) myšlenka nového a neobvyklého; 2) myšlenka oslovení nenaplněných sociálních potřeb a hodnot; 3) myšlenka o problému moci; 4) myšlenka změny.“* V pedagogickém slovníku je pak inovace ve vzdělávání charakterizována takto: *„Souhrnné označení pro nové pedagogické koncepce a praktická*

opatření, zvl. v obsahu a organizaci škol, edukace, hodnocení žáků, klimatu školy příznivém k žákům i veřejnosti, včetně uplatňování nových technologií ve vzdělávání. Různé inovace zavádějí jak standardní školy, tak alternativní školy.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 105) Inovativní či inovující škola je škola, kde je nějaká inovace realizována, a inovovat může i běžná státní škola. Průcha si klade otázku, zda je v tomto smyslu termín inovativní škola potřeba, protože „*každá alternativní škola je škola inovativní (inovující se).*“, zároveň ale cituje Rýdla, který za dobrou školu považuje právě školu inovující. (Průcha, 2012, s. 28) Je inovující škola automaticky školou alternativní? Narážíme tady na to, že míra inovace může být různá. V souvislosti s reformním pedagogickým hnutím, tedy snahou inovovat školu, Spilková konstatuje: „*V zásadě lze identifikovat tři hlavní směry tohoto reformního úsilí v České republice.*“ (2012, s. 59) Právě toto rozdělení umožňuje rozlišit míru inovace v jednotlivých pedagogických koncepcích. Společně s charakteristikou jednotlivých směrů jsou zde uvedeny i konkrétní z nich, které v České republice fungují.

„*1. Ucelené **alternativní pedagogické koncepce** vycházející z originálních filozofických a psychologických východisek (například pojetí člověka a jeho vývoje, pojetí učení a poznávání), které v první polovině devadesátých let velmi výrazně zasáhly do kultivace pedagogického myšlení i praktického reformního úsilí.*“ Nejrozšířenějšími jsou u nás waldorfská pedagogika R. Steinera, školy pracující na základě daltonského plánu H. Parkhurstové a školy vycházející z pedagogiky M. Montessori. Méně časté, ale přesto teoreticky zpracované jsou jenský plán P. Petersena a École moderne C. Freineta.

„*2. **Inovativní projekty** a programy komplexní povahy představující soudobé alternativy, které nemají tak vyhraněnou pedagogickou koncepci založenou na specifických filozofických a psychologických východiscích.*“ Patří mezi ně Začít spolu (Step by Step), Čtením a psaním ke kritickému myšlení (Reading and Writing to Critical Thinking, RWCT) a Škola podporující zdraví (Health Promoting School).

„*3. **Osobité, originální varianty vnitřní reformy** školy vycházející a inspirující se různými prvky z alternativních a inovativních projektů. Jsou realizovány buď na úrovni škol, nebo častěji na úrovni jednotlivců či malých skupin učitelů, programově se však nehlásí k žádné z etablovaných alternativních koncepcí. Jde často o inovace dílčího charakteru, zejména v oblasti procesů vzdělávání, pojetí metod a organizace výuky.*“ Jsou jimi např.: koncepce

dramatické výchovy, koncepce zážitkové pedagogiky, koncepce integrovaně tematické výuky, koncepce projektové výuky a koncepce kooperativní výuky. (Spilková, 2012, s. 59–60)

3.2 Standardní způsob naplňování vzdělávacích cílů

Co je tedy považováno za standard? Vzhledem k tomu, že je v současné době v kompetenci škol tvořit vlastní ŠVP, „*podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.*“ (RVP ZV, s. 5), nedá se standardní vzdělávání snadno charakterizovat. Přesto lze nalézt oblasti, které jsou běžné na většině škol. Předně to, že zásadní roli v procesu vzdělávání hraje učitel, který žákům nějakým způsobem zprostředkovává vzdělávací obsahy. K tomu lze použít různých metod a forem práce. Výuka se odehrává ve třídě, kde žáci sedí v lavicích a je k ní využíváno tabule, učebnic, sešitů a jiných pomůcek. Obsah vzdělávání je rozdělen do jednotlivých předmětů a vyučovací jednotkou je vyučovací hodina, která trvá 45 minut. Počet žáků ve třídě se pohybuje mezi 20 a 30 žáky.

Pro tuto práci je klíčové místo, kde je vzdělávání realizováno, a tím je v naprosté většině pedagogických koncepcí škola. Lze ji charakterizovat jako „*místo určené pro organizované vzdělávání, (...) Plní socializační, osobnostně rozvojovou, kulturační a profesionalizační funkci, připravuje děti a mládež na samostatný vstup do života občanského, osobního a pracovního.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 297) O něco širším pojmem jsou vzdělávací instituce, což jsou „*instituce tvořící vzdělávací systém. Hlavní funkcí a obsahem jejich činnosti je poskytovat vzdělávání určitým skupinám populace. Vzdělávací instituce zřizuje stát, církve, soukromé právní osoby, nadace, podniky, místní komunity aj.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 364)

4 Domácí vzdělávání

V této kapitole bude podrobněji představen jeden ze způsobů naplňování vzdělávacích cílů, který se zásadně odlišuje od všech ostatních. Jedná se o domácí vzdělávání. Jeho hlavní odlišnost spočívá v tom, kdo vzdělávání zajišťuje. Ve všech ostatních pedagogických koncepcích je vzdělávání zajišťováno školou nebo školskou institucí. Jedná se o něco tak

samozřejmé, že ve většině odborné literatury ani jiná možnost není zmiňována. V domácím vzdělávání zajišťuje vzdělávání dětí rodina.

S tím souvisí i mnoho dalších specifíků domácího vzdělávání. Jsou jimi například: možnosti individualizace, socializace, vyučovací metody a strategie, fungování rodiny a další. Všechno toto bude čtenáři přiblíženo společně s vývojem domácího vzdělávání na našem území a současnou legislativou a jeho fungováním v České republice.

4.1 Rodina – místo, kde je vzdělávání realizováno

Pojďme se nejdříve podívat na místo, kde se v domácím vzdělávání odehrává výuka. Je to něco, v čem je tento způsob vzdělávání odlišný od všech ostatních a co je jeho podstatou.

Vzdělávání se neodehrává ve škole, ale v rodině. Je tedy na místě podívat se na rodinu podrobněji. Jakou roli hraje v životě člověka? Jaké jsou její funkce? Jak je v dnešní době vnímána? Jakým způsobem je ukotvena v legislativě? Na tyto a další otázky se pokusíme odpovědět v dalších odstavcích.

Z pohledu sociologie je rodina, tedy soužití muže, ženy a dětí, „jednou ze základních strukturálních složek společnosti a složkou zcela základní, pokud jde o zajišťování péče o děti a mládež, zejména pak o vytváření prvopočátečních předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu.“ (Helus, 2015, s. 198) Je jisté, že každý člověk má určité potřeby. Nejznámější klasifikací potřeb je Maslowova koncepce. Maslow uvádí tyto potřeby: potřeby fyziologické (jako potrava, spánek, vzduch, teplo apod.), potřeba jistoty a bezpečí, potřeba lásky a sounáležitosti, potřeba sebeúcty, potřeba znalosti a porozumění, estetické potřeby a potřeba sebeaktualizace. (Mareš, 2013, s. 253) Na rozdíl od dospělého dítě není schopno tyto své potřeby samo naplnit. A právě v tom hraje rodina, popř. rodiče, zásadní roli, protože právě oni mají „zajišťovat péči“ – tedy naplňovat potřeby dítěte.

Většina lidí v dnešní době to pokládá za samozřejmé, pojďme se ale nyní zamyslet nad tím, proč by hlavním pečovatelem o dítě měla být právě rodina. Podle Heluse (2015, s. 210) je mít dítě věcí rozhodnutí, ne samozřejmostí, jak tomu bylo dříve. S každým rozhodnutím souvisí i zodpovědnost – pokud se rodiče rozhodnou mít dítě, je třeba, aby se o něj také postarali, tedy aby naplnili jeho potřeby. Zároveň nelze opominout ani to, že lze těžko „najít

prostředí, které by tak jako ona (tj. rodina, poznámka autorky) odpovídalo potřebám dětí a dospívajících a vytvářelo tak účinné podmínky pro rozvoj jejich osobnosti, včetně jejich vzdělávací úspěšnosti.“ (Helus, 2015, s. 219)

Povinnost rodičů pečovat o dítě je stanovena občanským zákoníkem (Zákon č. 89/2012 Sb.). V § 687 stojí, že „*manželé (...) jsou povinni udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.*“ V § 858 je pak uvedeno, v čem taková péče spočívá: „*Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.*“ Na tomto místě je třeba upozornit na to, že rodiče mají povinnost zajistit dítěti vzdělávání. Právě tato povinnost je totiž pro tuto práci klíčová a budeme se jí ještě dále věnovat.

Dalším důležitým aspektem je i zájem dítěte – to, co dítě chce, co si přeje, co mu svědčí, na který mají rodiče dbát. Vyjadřuje se k tomu § 875: „*Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit. (...) Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.*“

Zákon také ošetřuje situaci, kdy rodič nejedná podle své odpovědnosti: „*Zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává, soud jej jeho rodičovské odpovědnosti zbaví.*“ (§ 871) Jedná se o aspekt společnosti, ve které žijeme. O dítě je postaráno, pokud rodič své povinnosti nezvládá nebo nemůže zvládat. Jakým způsobem toto funguje, by bylo předmětem jiné práce. Pojdme se ale zamyslet nad tím, jestli stát podporuje funkci rodiny, kterou vyžaduje zákonem, a jaké podmínky poskytuje pro úspěšnou realizaci.

Touto problematikou se zabývá Floryk (2017, s. 18) ve svém článku *Stát a „rodinná politika“*. Vychází z toho, že „*Výchova dětí je (...) investicí do budoucnosti celé společnosti! Rodiče nevychovávali děti pro svou zábavu, vychovávají v nich budoucí občany, řádné členy společnosti, příští daňové poplatníky. Stát má podporovat tradiční rodinu (...) právě proto,*

že společnost a stát naléhavě potřebují ovoce života zdravých fungujících rodin, a tím jsou zdravé a dobře vychované děti.“ Stejný názor sdílí i Helus (2015, s. 198): „*Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti.*“ Podle Floryka (2017, s. 18) by se taková státní podpora měla projevit v tom, že když se žena rozhodne zůstat s dětmi doma a věnovat se naplno jejich výchově, nebude znevýhodněna oproti ostatní společnosti a bude jí nabídnuta morální a společenská podpora. V současné době to ale vypadá, že stát směřuje spíše opačným směrem, tedy že pomáhá, „*aby rodina a děti nebyly jednotlivcům na překážku v jejich profesní seberealizaci.*“ (Floryk, 2017, s. 18) Člověk má sice svobodu volby, ale rozhodne-li se věnovat dětem, a ne kariéře, je vlastně znevýhodněn, a to rozhodně rodinu nepodporuje.

Vraťme se nyní k tomu, že jednou z povinností rodičů je zajištění vzdělávání pro dítě. Mají-li rodiče povinnost vzdělávání zajistit, neměli by mít i pravomoc ho zajistit vlastními silami? Mertin (2003, s. 409) zmiňuje, že zatímco rodina bez školy fungovat může, škola bez rodiny jen těžko: „*Dnešní škola se bez pomoci rodiny neobejde a počítá s ní již od počátku školní docházky. Rovněž se ukazuje, že škola svým vlivem nepřekoná působení rodiny.*“ Škola vyžaduje, aby se rodiče s dětmi tak jako tak učili. A není to vlastně nic nového, vždyť právě rodiče učí děti chodit, mluvit, oblékat se atd. (Rivero, 2008, s. 20) „*Rodiče jsou stále více i v odborné pedagogické literatuře pokládáni za první a nejdůležitější učitele svých dětí.*“ (Mertin, 2003, s. 409) Učit dítě je něco, co k rodičovství neodlučitelně patří. Proč se mu tedy nevěnovat intenzivněji delší dobu?

Vzdělávání v prostředí rodiny s sebou nese nezanedbatelné výhody. Pro dítě je toto prostředí mnohem přirozenější než prostředí školy. Rodičům na dětech opravdu záleží, proto pro ně chtějí to nejlepší, jsou ochotni a schopni se v péči o ně mnohem více angažovat. Někteří berou jako svou odpovědnost, aby dítěti nebylo ubližováno. (Mertin, 2003, s. 408; Rivero, 2008, s. 36) Rodiče dítě znají dlouhou dobu, a to jim umožňuje mnohem snáze odhalit konkrétní potřeby dítěte a také je naplnit.

Nelze opomenout to, že díky domácímu vzdělávání má rodina možnost se mnohem intenzivněji věnovat vzájemným vztahům. Vztahy se budují skrze společně strávený čas. Mnoho rodin v dnešní době nefunguje právě proto, že jejich členové spolu netráví dostatek času. Když vznikne konflikt, není dostatek času jej vyřešit. Společný čas je také často spojen

se stresem – například ráno všichni rychle odcházejí, aby stihli být včas v práci či ve škole, a to budování vztahů také zrovna nepřispívá. V domácím vzdělávání shon s včasným odchodem do školy odpadá, a tak má rodina mnohem víc času spolu trávit čas prostě jen tak. Je pak mnohem snazší, vlastně je to přirozené, se společně smát a užívat si zábavu. (Rivero, 2008, s. 39–41) K tomu se jako bonus přidává to, že se rodina společně učí, společně zkoumá něco, co je zajímavá a baví. Je zde také prostor ostatní členy rodiny poznat, naučit se vycházet s jejich povahou a navzájem se respektovat, a to je pro život velmi užitečná kompetence.

K poměru celé délky života je pro rodiče čas, který mají možnost strávit přímou péčí o své potomky, vlastně krátký. Domácí vzdělávání dává prostor si tento čas užít na maximum, rodiče mohou být přímo u toho, když dítě činí různé pokroky, roste a vyvíjí se. A navíc mu v tom mohou být oporou a pomocí. Stejně tak se mohou mnohem více rozvinout sourozenecké vztahy, které pak zůstanou často přátelstvími na celý život.

Kolik času by vlastně dítě mělo trávit s rodinou? Někteří lidé se domnívají, že pro dítě není zdravé trávit tolik času s rodiči a sourozenci. Co je ale nezdravého na tom trávit čas s lidmi, kteří přirozeně patří do života dítěte? Co je nezdravého na fungujících vztazích, které jsou vybudovány díky společně strávenému času? (Rivero, 2008, s. 148) Podívejme se na to ještě z druhé strany. Je pro dítě zdravé trávit čas s cizími dospělými a dětmi stejného věku? Co je na tom zdravější než trávit čas s rodinou a přáteli? S kým jiným než s rodinou, by měl člověk usilovat o dobré a vybudované vztahy?

Jako u všeho i zde je třeba hledat zdravou míru. Nestýkat se s nikým jiným než jen s rodinnými příslušníky, určitě zdravé není, stejně tak jako netrávit s rodinou žádný čas. Platí to jak pro děti, tak pro rodiče, protože také oni potřebují i jiné sociální kontakty. Domácí vzdělávání neznamená, že je dítě uzavřené doma jen s rodinou, ba právě naopak má mnohem více příležitostí stýkat se s lidmi různého věku. Ale o tom více v kapitole věnující se podrobně socializaci.

Další výhodou je, že domácí vzdělávání umožňuje vyhovět mnohem snáz aktuálním potřebám dítěte. Konkrétně třeba potřebě spánku. Jednou může dítě vstávat brzy, jindy si může přispat. Lze se i přizpůsobit individuálnímu biorytmu dítěte. Když je totiž dítě vyspané, učení mu jde mnohem snáz, a tak je napomoženo efektivitě vzdělávání. (Rivero, 2008, s. 74)

Někomu se může zdát, že to musí být hrozně náročné, být takto rodičem na plný úvazek. Ano, ale není to náročné, i když děti chodí do běžné školy? Je přece třeba uhlídat rozvrhy jednotlivých dětí, jejich kroužky a jiné povinnosti a vše to skombinovat se zaměstnáním. Být rodičem je vždy výzva. S domácím vzděláváním je ale jiná, než když děti chodí do „běžné“ školy. (Rivero, 2008, s. 155)

Pro naplňování vzdělávacích cílů je v domácím vzdělávání zásadní prostředí – prostředí, které je dítěti přirozené, které se mu může a chce přizpůsobit tak, jak to potřebuje. Toto prostředí se také vyznačuje absencí stresu ze zkoušení, šikany a jiných nepříznivých vlivů, které se v dnešní škole často vyskytují. Dítě je obklopeno lidmi, kterým na něm záleží a pro které je jeho úspěch i jejich úspěchem. Díky tomu se dítě může plně věnovat učení a nemusí se vyrovnávat s problémy a stresem. Podstatou domácího vzdělávání je to, že rodina hledá, co vyhovuje jednak dítěti, ale také jí jako celku. Je vlastně přirozeným prostředím pro získávání klíčových kompetencí, protože se bez nich neobejde.

4.2 Pohled do historie domácího vzdělávání a jeho vývoj v České republice

Škola je něco, co je s naším životem spjato tak samozřejmě, že si to bez ní ani nedokážeme představit. Máme dojem, že tu přece škola byla vždycky, a když slyšíme, že by do ní někdo nechodil a vzdělával se doma, zní nám to přinejmenším dosti výstředně. Ve skutečnosti tu domácí vzdělávání bylo ještě před tím, než se objevila školní instituce. Podle Rivero (2008, s. 27) je myšlenka domácího vzdělávání stejně stará jako vzdělávání vůbec. Po celá staletí se děti učily v rodině od svých rodičů. V případě šlechticů pak domácími tutori.

Každé dítě se něčemu učilo, akorát to mnohdy nebyly dovednosti jako je např. trivium, ale to, jak se postarat o hospodářství, vypěstovat obilí či upéct chleba. Zavedením povinné školní docházky se pak mnohé mění. Každý by měl zvládnout trivium, ale dovednosti, které člověk bude potřebovat pro život, se dítě nadále učí převážně v rodině. Na rozdíl od dnešní doby měl učitel v mnohém větší znalosti než kterýkoli rodič, a tak není divu, že měl ve výuce zvláštní postavení. V dnešní době, kdy je vzdělána již většina společnosti, tento rozdíl již

není natolik zásadní. Jinými slovy rodiče v současné době mají na rozdíl od minulosti dostatečné znalosti, které je třeba dětem předat.

Nelze ani opomenout význam, který má škola pro určitý politický režim. Jakým jiným způsobem přece mít zásadní vliv na informace, které se děti dozvídají? Ve větší míře se proto o domácím vzdělávání na našem území začalo uvažovat až po roce 1989. V té době byl vývoj v jiných zemích už mnohem dál. V USA třeba toto hnutí začalo již v 60. letech 20. stol. a od roku 1993 je domácí vzdělávání legální již ve všech jejích státech. (Rivero, 2008, s. 27 a 34)

V České republice bylo domácí vzdělávání na 1. stupni ZŠ umožněno jako experiment MŠMT od 1. 9. 1998 a bylo uzákoněno novým školským zákonem roku 2004. Od roku 2007 je možné v rámci pokusného ověřování vzdělávat děti v domácím vzdělávání i na 2. stupni ZŠ. Toto ověřování bylo v roce 2013 prodlouženo na dobu neurčitou Vyhlášením prodloužení pokusného ověřování ministrem školství Petrem Fialou.³ Podle znění novely školského zákona účinného od 1. 9. 2016 je nyní domácí vzdělávání legální i na 2. stupni ZŠ⁴. Česká republika tedy patří mezi země, kde je domácí vzdělávání legální. O tom, jakým způsobem, pojednává následující kapitola.

4.3 Domácí vzdělávání a současná legislativa

Podle školského zákona (Zákon č. 561/2004) je dítě povinno absolvovat devět let povinné školní docházky. Tato povinnost začíná školním rokem začínajícím v září po šestých narozeninách dítěte, je ovšem možné ji odložit. Školní docházku dítě absolvuje na základní škole, a to buď spádové, nebo jiné, kterou zvolí jeho zákonný zástupce. (§ 36) V § 40 jsou pak uvedeny další dvě možnosti plnění povinné školní docházky. Jedná se o „*individuální vzdělání žáka, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole*“ a o „*vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením*“.

Podle Mertina je domácí vzdělávání jednou z nejběžnějších forem individuálního vzdělávání. (Mertin, 2003, s. 406) Ve školském zákoně je individuálnímu vzdělávání jako

---

³ Dokument je dostupný na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/individualni-domacivzdelavani-na-2-stupni-zs-ministerstvo>

⁴ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/informace-a-doporuceni-ministerstva-skolstvimpladeze-a>

takovému věnován jediný paragraf, jedná se o § 41. Uvádíme ho zde v plném znění, aby měl čtenář možnost si o věci utvořit samostatný úsudek.

(1) O povolení individuálního vzdělávání žáka rozhoduje ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění povinné školní docházky, na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka.

(2) Žádost zákonného zástupce o individuální vzdělávání musí obsahovat

- a) jméno, popřípadě jména, a příjmení, rodné číslo, bylo-li přiděleno, a místo trvalého pobytu žáka nebo bydliště, pokud nemá na území České republiky místo trvalého pobytu,*
- b) uvedení období, ročníku, popřípadě pololetí, kdy má být žák individuálně vzděláván,*
- c) důvody pro individuální vzdělávání žáka,*
- d) popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka,*
- e) doklady osvědčující splnění vzdělání osoby, která bude žáka individuálně vzdělávat,*
- f) seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány, pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1,*
- g) další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka,*
- h) vyjádření školského poradenského zařízení.*

(3) Ředitel školy individuální vzdělávání povolí, pokud

- a) jsou dány závažné důvody pro individuální vzdělávání,*
- b) jsou zajištěny dostatečné podmínky pro individuální vzdělávání, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka,*
- c) osoba, která bude žáka vzdělávat, získala alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, a jedná-li se o žáka ve druhém stupni základní školy, vysokoškolské vzdělání,*
- d) jsou zajištěny vhodné učebnice a učební texty, podle nichž se má žák vzdělávat.*

(4) Po dobu individuálního vzdělávání žáka za plnění podmínek uvedených v odstavci 3 odpovídá zákonný zástupce žáka.

(5) Individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky.

(6) Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí.

(7) Pokud má zákonný zástupce pochybnosti o správnosti hodnocení žáka, může do 8 dnů od konání zkoušek písemně požádat ředitele školy o přezkoušení žáka; byl-li zkoušejícím žáka ředitel školy, krajský úřad. Pokud ředitel školy nebo krajský úřad žádosti vyhoví, nařídí komisionální přezkoušení žáka.

(8) Ředitel školy ukončí individuální vzdělávání

a) pokud nejsou zajištěny dostatečné podmínky ke vzdělávání, zejména podmínky materiální, personální a ochrany zdraví žáka,

b) pokud zákonný zástupce neplní podmínky individuálního vzdělávání stanovené tímto zákonem,

c) pokud žák na konci druhého pololetí příslušného školního roku neprospěl,

d) nelze-li žáka hodnotit způsobem uvedeným v odstavcích 4 a 5, nebo

e) na žádost zákonného zástupce žáka.

(9) Pokud ředitel školy rozhodne o ukončení individuálního vzdělávání žáka, zařadí žáka do příslušného ročníku základní školy. Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy o ukončení individuálního vzdělávání žáka nemá odkladný účinek.

(10) Výdaje spojené s individuálním vzděláváním hradí zákonný zástupce žáka, s výjimkou učebnic a základních školních potřeb podle § 27 odst. 3 a 6, speciálních učebnic a speciálních kompenzačních pomůcek a speciálních učebních pomůcek podle § 16 odst. 2 písm. d) a výdajů na činnost školy, do níž byl žák přijat k plnění povinné školní docházky.

(Zákon č. 561/2004 Sb., § 41)

4.4 Vyučovací metody a strategie

4.4.1 Individuální vyučování, škola doma a domácí vzdělávání

Aby bylo možné se zabývat konkrétními způsoby výuky v domácím vzdělávání, je třeba se nejprve seznámit s tím, co vlastně domácí vzdělávání je. Ve školském zákoně se domácí vzdělávání skrývá pod pojmem individuální vzdělávání. Mertin (2003, s. 406) ve svém článku píše o třech formách individuálního vyučování. Uvádí individuální doučování, individuální reedukační pomoc dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a pak právě domácí vzdělávání.

Rozlišuje, jestli se jedná o školu doma, nebo o domácí vzdělávání jako takové. Škola doma se od školního vzdělávání prakticky liší pouze tím, že se dítě neučí v prostředí školy, ale

doma. Důvodem pro ně je neschopnost do školy docházet, a to buď ze zdravotních důvodů, nebo např. při dlouhodobém pobytu v zahraničí.

Domácí vzdělávání jako takové je pak naprosto specifickou formou učení, která se v mnohém může od školního vzdělávání odlišovat a skýtá nepřeberné množství možností, jak výuku realizovat. Rozdílem mezi školou doma a domácím vzděláváním se zabývá i Rivero (2008, s. 23–24). Mnoho lidí si pod domácím vzděláváním představuje výuku stejnou jako ve škole, jen se odehrává doma a učiteli jsou rodiče. Tak to sice může probíhat, ale potenciál domácího vzdělávání je mnohem větší. Také představa, že výuka probíhá jen doma, je velmi zkreslená. Domácí vzdělávání není školou, ale rodinou. (Rivero, 2008, s. 31)

V této práci se budeme věnovat právě této formě individuálního vzdělávání.

4.4.2 Proč zrovna domácí vzdělávání

Není jednoduché charakterizovat, jak přesně probíhá vyučování v domácím vzdělávání. Dalo by se říct, že co rodina, to způsob výuky, a v tom je právě největší specifikum domácího vzdělávání. Dává totiž možnost najít způsob, který nejvíce vyhovuje dítěti a rodině jako celku. Ve skutečnosti neexistuje žádný správný způsob, jak „dělat“ domácí vzdělávání, leda ten, že je třeba najít způsob, který nejlépe vyhovuje celé rodině. (Rivero, 2008, s. 79) Možností je totiž nekonečně mnoho, podstatou je kreativita, hledání způsobů a porozumění sobě samému a svým potřebám.

Začněme u toho, proč se rodiče pro domácí vzdělávání vůbec rozhodují, protože to pak často ovlivňuje i způsob, jakým pak probíhá konkrétní výuka. Mertin (2003, s. 406-407) v zásadě uvádí tři důvody, proč se rodiče rozhodují pro domácí vzdělávání. Prvním je, že v okolí bydliště rodiny není škola, která by vyhovovala potřebám dítěte – v tomto případě se často jedná o rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dalším důvodem je, že rodiče berou svoji rodičovskou zodpovědnost natolik vážně, že se necítí zodpovědní pouze za výchovu dítěte, ale i za jeho vzdělání, proto vzdělávání nechtějí předat cizím lidem. Třetím důvodem je, že rodiče nechtějí vystavit své dítě negativním vlivům, které se ve školách objevují. Jsou jimi například šikana, násilí, drogy apod. S tím souvisí i hodnotový systém, který škola předává a který se mnohdy neshoduje s tím, který mají rodiče a který by svým dětem rádi předali. Rivero (2008, s. 6) uvádí ještě další důvody: Jedním z důvodů může být

prostě to, že rodiče chtějí se svými dětmi trávit čas, chtějí být u toho, když jejich dítě dělá pokroky, chtějí pozorovat, jak roste a vyvíjí se. Dalším důvodem může být touha po možnosti cestovat nebo nějaké náboženské či filozofické přesvědčení. Díky domácímu vzdělávání pak má rodina možnost přizpůsobit průběh roku své představě.

4.4.3 Jak může vypadat výuka v domácím vzdělávání

Při vyučování v domácím vzdělávání rodiče často využívají prvky různých pedagogických koncepcí, jako je třeba pedagogika M. Montessori nebo waldorfská pedagogika. Většinou vzdělavatelé neučí striktně podle učebnic, ale vytvářejí pro děti různé pracovní listy, které si pak děti zakládají do různých forem portfolio. Děti také často něco samy vytvářejí, např. mapy, plakáty, pomůcky, různé modely, praktické věci apod.

Osnovy

Podle naší současné legislativy by se výuka v domácím vzdělávání měla řídit školním vzdělávacím programem školy, na které je dítě zapsáno. Rodič může zvolit jakoukoli školu dle vlastního uvážení. Jsou ale školy, které se domácím vzděláváním více zabývají a mají zkušenosti s tím, jakou podporu rodičům poskytovat. Patří mezi ně např. Bratrská škola na Praze 7, ZŠ Březová ve Zlínském kraji aj. Ze zákona také vyplývá povinnost pravidelného pololetního přezkoušení, jehož formu určuje škola a také ho provádí.

Kde a s kým se žák učí

Možností, kdo žáka učí, je opravdu mnoho, hodně je to ovlivněno konkrétním zaměstnáním rodičů. Nejčastěji je hlavním vzdělavatelem dítěte jeden z rodičů. V některých rodinách zůstává matka doma s dětmi a učí je a otec chodí do zaměstnání. Jinde pracují oba rodiče a ve vyučování se střídají. Někteří zaměstnavatelé umožňují, aby dítě chodilo s rodičem do zaměstnání, nebo rodiče mohou pracovat z domova. Některé předměty mohou učit prarodiče, jiní příbuzní nebo jiný externista. Škola má také povinnost umožnit žákovi navštěvovat vybrané předměty v běžné výuce třídy, do které je žák zapsán. Možný je také elearning, kdy jsou žákovi zadávány úkoly elektronicky, např. přes moodle.

Některé rodiny mají vytvořené speciální místo pro učení a čas výuky oddělují od jiných činností. Pro jiné rodiny je učení samozřejmá součást jejich života, a tak ho striktně neoddělují ani místem, ani časem.

Dále je velmi běžné, že se děti z různých rodin v rámci domácího vzdělávání setkávají a učí se spolu určité předměty, jako je cizí jazyk, dějepis, zeměpis aj. Často také společně podnikají různé exkurze, může se jednat o klasické programy pro školy, které pořádají různá muzea či galerie, návštěva zoo, přírodovědný výlet do okolí nebo návštěva zaměstnání jednoho z rodičů. Je-li např. jeden z rodičů hasič, může zařídit návštěvu hasičské stanice pro celou skupinu doma vzdělávaných dětí i s rodiči. Tyto aktivity mají svůj nezanedbatelný přínos nejen z hlediska poznávání, ale také v oblasti sociálních kontaktů.

Dalším místem, kde se žáci setkávají, pak může být Akademie domácích školáků pořádaná každoročně Asociací domácího vzdělávání. Děti z domácího vzdělávání zde mohou prezentovat, co umí, co se naučily. Program často bývá velmi pestrý, stejně tak jako zájmy a dovednosti dětí.

Využití času

Mezi obrovské benefity domácího vzdělávání patří především čas, což je dáno tím, že čas vymezený pro učení, je plně využit. Uvědomme si, kolik času se ve školním vzdělávání stráví přesunem z třídy do třídy, přípravou pomůcek, vybíráním omluvenek, čekáním, až budou všichni připraveni na vyučování a až i ten nejpomalejší žák dokončí svou práci. (Rivero, 2008, s. 76-77) „*Učitel stráví nemalou část vyučovací doby agendou, která neslouží přímo vzdělávání, ale pouze organizačnímu zajištění chodu třídy.*“ (Mertin, 2003, s. 411) Všechny tyto činnosti v domácím vzdělávání odpadají a získaný čas lze využít pro rozvíjení specifických zájmů dítěte či trénováním praktických dovedností, jako je např. pomoc v domácnosti.

Výhodou také je, že žák má možnost věnovat každé činnosti přesně tolik času, kolik potřebuje. Té, která mu jde, méně času, než by jí věnovali spolužáci, a činnosti, která mu nejde, naopak více času. Je zde pak mnohem méně místa pro nudu, a navíc je dítě po celou dobu „vyučování“ plně angažované.

Motivace a vztah k učení

„Na prvním stupni pro mě škola byla zajímavá a přirozená. Učila jsem se, protože jsem chtěla znát a vědět. (...) Nedokázala jsem pochopit, proč tolik kamarádů školu nesnáší a proč se učí jen to, co budou potřebovat do testu.“ (Pumrová, 2014, s. 12) Takto popisuje svou zkušenost absolventka domácího vzdělávání. Jsou děti v domácím vzdělávání motivovány k učení jiným způsobem? Učí se děti v domácím vzdělávání raději než ve školním vzdělávání?

Pojďme se nejdřív zamyslet nad tím, co obecně je motivace. Pod tímto pojmem lze rozumět *„soubor vnitřních i vnějších faktorů, které ovlivňují lidské jednání: 1. aktivizují lidské jednání (...); 2. navozují u jedince určitá očekávání (...); 3. zaměřují jednání určitým směrem (...); 4. udržují jednání v chodu (...); 5. navozují prožívání úspěchů a neúspěchů.“* (Mareš 2013, s. 252) Tradičně se uvádí dva typy motivace, a to motivace vnější a vnitřní. Jak již vyplývá z názvu, vnější motivace ovlivňuje jednání jedince zvenku a často nesouvisí s činností jako takovou. V prostředí školy se jedná např. o známky, razítka, samolepky, černé puntíky aj. Při vnitřní motivaci je člověk motivován samotnou činností a dělá ji, i když na ni není žádná odezva zvenčí. Dá se s ní spojovat i tzv. flow prožitek, jedná se o činnost, kterou člověk dělá rád, dělá ji se zaujetím a je do ní „ponořen“ (Mareš, 2013, s. 271–290).

Lidská psychika je ovšem složitá, a tak ani problematika motivace není takto jednoznačná. Každého člověka motivuje něco jiného, vyhovuje mu jiná kombinace různých druhů motivace. To je něco, na co škola neustále naráží – v běžné výuce je prakticky nemožné motivovat každého žáka jiným způsobem, není často ani v kompetenci učitele přijít na to, co každého ze žáků ve třídě efektivně motivuje.

Domácí vzdělávání má v tomto případě výhodu, protože je při něm možné každé dítě motivovat tím způsobem, který je pro ně nejefektivnější. Lze při něm také reagovat na aktuální zájem dítěte o určitou oblast. Domácí školák má tak de facto častěji možnost zažívat prožitek flow a získává tím obecný dojem, že učení je něco zajímavého a zábavného. Jestli tomu tak opravdu je, by vyžadovalo speciálně zaměřený výzkum. Z hlediska motivace je také důležitá přiměřenost obtížnosti úkolů, což lze v domácím vzdělávání ovlivnit snadněji než ve školním vzdělávání.

Hodnocení a zvládání učiva

Někteří lidé se obávají, že děti vzdělávané doma budou mít v určitých oblastech mezery ve vzdělání. Samozřejmě, že se to může stát, ale stejným způsobem dítě může vynechat nebo nepochopit i nějakou látku ve školním vzdělávání. Rivero (2008, s. 82) upozorňuje na to, že se někdy věnuje větší pozornost tomu, v čem má dítě mezery – co neumí, než tomu, co umí. Rozlišuje dva druhy mezer: reálné, kdy člověku chybí nějaká konkrétní dovednost pro určitou činnost, a pak mezery v naplnění vzdělávacích osnov – něco, co dítě pro naplnění svých osobních cílů nepotřebuje.

Oficiální hodnocení probíhá v rámci přezkoušení na konci každého pololetí a jeho forma je závislá na rozhodnutí školy. Člověku je ale přirozené hodnotit činnost častěji. V domácím vzdělávání je přirozený prostor pro formativní hodnocení, srovnávat výsledky s ostatními je v něm totiž mnohem složitější. Dětem v domácím vzdělávání odpadá pravidelný stres ze zkoušení, zkoušky totiž nejsou potřeba. Jak píše Mertin (2003, s. 42): „*Zkouška je náhrada za soustavné sledování jedince. Kdyby měl učitel možnost učit jedno dítě, nepotřeboval by je zkoušet, protože by byl trvale orientován, na jaké úrovni si osvojuje poznatky, co zvládá.*“ A to je v domácím vzdělávání možné.

Unschooling

Na tomto místě by bylo dobré zmínit něco o pedagogickém a filozofickém směru, který je poslední dobou s domácím vzděláváním spojován – o unschoolingu. Jeho zakladatelem je John Holt, který své myšlenky popsal mimo jiné v knihách *Jak se děti učí* (How Children Learn) a *Proč děti neprospívají* (How Children Fail). Poprvé byly knihy vydány v 60. letech 20. stol a obě jsou přeloženy do češtiny.

Hlavní myšlenkou tohoto směru je, že dítě se přirozeně chce učit, a proto se to, co potřebuje, naučí samo. Podle Holta je třeba dítěti důvěřovat, důvěřovat v jeho schopnosti. (Rivero, 2003, s 30–31) Kde jinde lze tuto filozofii realizovat snáz, než v domácím vzdělávání? Děti se učí hlavně skrze hru a diskuzi s rodiči. Nejsou využívány žádné osnovy, dítě si samo určuje, co a kdy se bude učit. V USA se jedná o běžný směr v rámci domácího vzdělávání.

4.4.4 Možnosti pro naplňování konkrétních vzdělávacích cílů

V následujících odstavcích bude nastíněn potenciál, který se skrývá v domácím vzdělávání pro naplňování vzdělávacích cílů. Je vycházeno z cílů, které jsou stanoveny RVP ZV na str. 8-9. V této části jsou parafrázovány, jejich přesné znění je k nalezení na str. 14-15 této práce. Stejně jako ve školním vzdělávání se i zde může stát, že potenciál nebude využit, někdy třeba jen proto, že to jednoduše nebude možné. Hlavní zodpovědnost v tomto nesou právě rodiče.

Základ všeobecného vzdělání (situace blízké životu, praktické jednání)

V domácím vzdělávání je obrovský potenciál právě v tom, že není třeba uměle vytvářet situace blízké životu, ale výuka může probíhat v reálných situacích života. Dítě se například může podílet na chodu domácnosti (pomoc s úklidem, vařením apod.) a při těchto situacích přirozeně využívá znalosti i z jiných oborů, jako je např. matematika. Domácí vzdělávání skýtá mnohem více možností cestovat, a tedy navštívit různá místa spjatá s historií, muzea či galerie. Pokud to rodičům jejich zaměstnání umožňuje, může s nimi dítě trávit čas i tam, a tak se učit. Při domácím vzdělávání se často prolíná čas učení s časem zábavy. Dítě se totiž učí vlastně pořád. Ne, že by toto bylo ve školním vzdělávání nemožné, jen v domácím vzdělávání často není oddělen čas vzdělávání a reálný život.

Nelze opominout fakt, že rodiny učící své děti doma se spolu stýkají a část výuky absolvují společně. Rivero (2008, s. 2) tyto skupiny pojmenovává „*co-ops*“. Při nich jsou často využívány dovednosti a zájmy jednotlivých rodičů související s jejich vzděláním, profesí či zájmy. Děti pak nejsou jediné, kdo se učí.

Strategie k učení a motivace pro celoživotní učení

Domácí vzdělávání má obrovskou výhodu, že je v něm prostor a čas věnovat se dítěti opravdu individuálně. Dítě se proto, co se týče strategií k učení, nemusí přizpůsobovat ostatním (což někdy může být i přínosné), ale veškerá pozornost může být věnována hledání těch strategií, které vyhovují právě jemu. Lze zde vyzkoušet okamžitě prakticky vše, co člověka napadne. Dalo by se říci, že skutečnou podstatou domácího vzdělávání je hledání takového způsobu učení, který nejvíc vyhovuje dítěti i celé rodině. Rivero (2008, s. 74, překlad autorka práce) se k tomuto tématu vyjadřuje takto: „*Domácí školáci mají svobodu*

objevovat a respektovat své vlastní učební styly a biologické rytmy, místo aby se snažili napasovat do představy někoho jiného o tom, kde a kdy se učit.“⁵

Motivace pro celoživotní učení je v domácím vzdělávání něco samozřejmého. Tím, že se dítě nesrovnává s ostatními a většinou nedostává známky, je jeho hlavní motivací k učení touha poznávat nové. Děti tak podvědomě a časem i vědomě vědí, proč se učí – že se učí pro sebe, aby něco věděly, dělá jim to radost a samy si vyhledávají nové poznatky. To je dobrý základ pro celoživotní učení.

Tvořivé myšlení, logické uvažování a řešení problémů

Při učení i v běžném životě vzniká mnoho situací, k jejichž řešení je třeba tvořivost a logické uvažování. V domácím vzdělávání má dítě výhodu, že ho neobklopuje tolik dětí, které by ho s řešením mohly „předběhnout“. Dítě má přirozeně možnost k řešení dojít samo a má na to tolik času, kolik potřebuje. Z toho logicky vyplývá, že má mnohem více příležitostí si tyto dovednosti trénovat. Navíc je tu i prostor pro obhájení si vlastního řešení a diskuzi o jiných řešeních.

Další výhodou je, že při domácím vzdělávání vznikají přirozeně situace, které je třeba řešit a které se vztahují k reálnému životu. Dítě tak vidí potřebnost této dovednosti, vidí její praktický dopad, takže má pro něj osobní důležitost.

Komunikace

Tato oblast hodně záleží na rodičích, jaké kontakty dítěti zprostředkují. Celkově lze ale říci, že na komunikaci je více času než ve školním vzdělávání. Při samotném učení a řešení učebních úloh se dítě v domácím vzdělávání nemusí střídat při odpovídání se spolužáky, takže ve výsledku mluví víc, než by mohlo mluvit ve třídě. Také nemá šanci „se schovat“ za spolužáky. Jeho odpověď je vždy jeho a nevyhne se jí.

Již zde byly zmíněny podpůrné skupiny, kde se více či méně pravidelně setkávají rodiny zapojené v domácím vzdělávání. Děti se tak učí ve skupině různě starých dětí a zároveň přirozeně komunikují i s dospělými, kteří je obklopují, a to v přirozených situacích běžného

---

⁵ Doslovné znění: „*Homeschoolers have the freedom to discover and honor their own learning styles and biological rhythms rather than try to make themselves fit into someone else's model of where and when to learn.*“

života. „V řadě šetření se ukázalo, že doma vzdělávané děti jsou s to bez problémů vstupovat do interakcí s vrstevníky i dospělými.“ (Mertin, 2003, s. 414) Okruh lidí, se kterými se domácí školáci setkávají, je často velmi různorodý, stejně tak jako komunikační situace. Nemluvě o tom, že umět všestranně, účinně a otevřeně komunikovat s ostatními členy rodiny je základní dovedností. Pokud se tato rodina nenaučí, může to zásadním způsobem ovlivnit celkové fungování jejich učení v domácím vzdělávání.

Spolupráce a respekt k práci

I u tohoto cíle záleží na konkrétních podmínkách, které rodina má, jako je počet sourozenců, či skupina, se kterou se setkávají kvůli výuce i mimo ni. Ve většině skupin jsou pak různě staré děti a dítě se učí s nimi spolupracovat. To stejné se děje při respektování práce vlastní i ostatních. V domácím vzdělávání často vzniká mnoho různých prací. Zvláště pokud se doma vzdělává více sourozenců, je naprosto přirozené, že se učí vážit si toho, co vytvoří ostatní.

Svébytná, svobodná a zodpovědná osobnost

Obrovským potenciálem domácího vzdělávání v této oblasti je bezpečné prostředí domova, ve kterém se formuje osobnost dítěte. Dítě má dostatek času poznat sebe sama, a to bez srovnávání s ostatními. V domácím vzdělávání je také organizačně mnohem jednodušší přenechat dítěti více zodpovědnosti za vlastní učení i za jiné věci týkající se třeba chodu domácnosti, než je to možné ve škole.

Projevování pozitivních citů, vnímavost

Prostředí rodiny je přirozené pro vyjadřování pozitivních citů a s tím související vnímavostí. Rodina je většinou založena na lásce mezi rodiči a na lásce rodičů k dětem. Kdyby se láska neprojevovala chováním a jednáním, jako by nebyla. Je snazší se učit projevovat pozitivní city k lidem, které má dítě přirozeně rádo a jsou pro něj důležití. Pokud dítě zvládne tuto oblast, má dobrý základ pro rozvíjení dalších vztahů.

Rozvíjení a chránění zdraví

Tím, že je domácí vzdělávání součástí života rodiny, je v něm možné komentovat a vysvětlovat věci, které rodina dělá, a tak děti učit, jak zdraví chránit a být za ně zodpovědný. Zároveň je možné dovednosti s tím související prakticky rozvíjet.

Tolerance a ohleduplnost

Opět záleží na prostředí, ve kterém rodina žije a na lidech, se kterými se setkává. Pokud se na tuto oblast rodiče zaměří, mohou dětem zprostředkovat setkání, která by s celou třídou nebyla možná. Je také jednodušší navštívit některá exotická místa.

Vlastní schopnosti a rozhodování o dalším životě

Výhodou domácího vzdělávání je také možnost, aby se dítě spolupodílelo na plánování výuky, na výběru učebnic či výběru jednotlivých činností. Dítě si tak vytváří zkušenost s rozhodováním o dalším směru, kterým se bude ubírat a rodiče mají více času o tom s dítětem mluvit. Dítě má obvykle více příležitostí věnovat se do hloubky tomu, co ho zajímá, což souvisí s efektivitou využití času v domácím vzdělávání. Dítě může určité činnosti věnovat přesně tolik času, kolik potřebuje.

Klíčové kompetence

Obsahově se klíčové kompetence překrývají s jednotlivými cíli, proto zde nebudou podrobněji rozebírány. Obecně lze však říci, že klíčové kompetence jsou něco, co přesahuje školu jako takovou – jsou to dovednosti, které člověk potřebuje pro běžný život. Tím, že je v domácím vzdělávání tento život úzce propojen s učením, může být pro dítě snadnější je rozvíjet. Potkává se totiž s nimi v různých kontextech života.

4.5 Individualizace

Individualizace je pro domácí vzdělávání jeden z nejdůležitějších pojmů. Objevuje se vlastně i v názvu této alternativy v zákoně, kde je uvedeno pod Individuálním vzděláváním. Ač už některé aspekty individualizace byly zmíněny v předchozích kapitolách, věnujeme ji nyní trochu více pozornosti.

Podle pedagogického slovníku je individuální přístup „*postulát o tom, že učitelé mají respektovat specifické vlastnosti jednotlivých žáků, např. individuální styl učení, tempo učení, což je při naplněnosti běžných tříd v praxi stěží proveditelné.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 102) Rivero uvádí, že v domácím vzdělávání je toto nejen možné, ale jedná se o realitu každého dne a každého předmětu. (Rivero, 2008, s. 95)

Individuální výuka je pak „výuka jednoho žáka jedním učitelem.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 102) Tento druh výuky je součástí domácího vzdělávání, i když ne vždy. Často mají rodiny více dětí, a tak je běžné, že se děti učí i ve větších skupinách. Mertin (2003, s. 410) se zabývá tím, jaký vliv má velikost vzdělávací skupiny na vzdělávací výsledky žáků. V této souvislosti uvádí výsledky různých výzkumů: Bruner, 1966; Long, 2000; Bloom, 1984; Cashdan, 1971. V nich „*individuální výuka (1 učitel : 1 dítě) neznamenal výhodu oproti skupinám do šesti dětí. Zvyšování počtu žáků nad šest způsobilo výrazné snížení efektu.*“ Individuální výuka má jednoznačný význam, co se týče vzdělávacích výsledků, jak ukazuje jeden z výzkumů, které Mertin uvádí: „*Průměrné dítě vyučované individuálně dosáhlo výsledky 2 % nejlepších žáků ve třídě, největší efekt individuálního vyučování byl patrný u dětí s nižšími výkony.*“ Zároveň s tím je uvedeno i vysvětlení, proč tomu tak je: „*Jestliže má učitel více času na jednotlivé dítě, může lépe sledovat aktuální angažovanost, výkony, zájmy i vzdělávací pokroky a lépe pak propojovat výuku s jeho jedinečnými možnostmi.*“

Nelze ovšem opominout, že vzdělávací výsledky jsou ovlivněny i mnoha dalšími proměnnými, než je počet žáků ve třídě. Jak uvádí i sám Mertin: „*Přestože počet žáků ve třídě způsobuje významný efekt, větší vliv mají pravděpodobně další proměnné, jako např. organizace třídy nebo styl výuky.*“ V této souvislosti nelze nevzpomenout na M. Montessori, pro jejíž pedagogickou koncepci je sice typická individuální práce žáků, ale v jedné třídě má být ideálně třicet až čtyřicet žáků. Dokonce říká, že „*při osmi dětech je obtížné dosáhnout dobrých výsledků.*“ (Zelinková, 1997, s. 44) Lze tedy říci, že velmi záleží na práci učitele a způsobu vyučování, dá se však předpokládat, že zajištění kvalitní výuky ve třídě s větším počtem žáků klade na učitele vyšší nároky.

Obrovský význam má individuální vzdělávání pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. „*Míní se tím jednak ty děti, které jsou handicapovány nějakou formou tělesného, duševního, smyslového nebo řečového postižení, popř. nepříznivými podmínkami svého sociokulturního prostředí (...), jednak děti obdařené zvláštním nadáním.*“ (Průcha, 2009, s. 167) Škola totiž často není schopná poskytnout jim to, co potřebují, a tak se pro ně domácí vzdělávání stává řešením, jak získat optimální vzdělání.

4.6 Socializace

Mnozí v souvislosti s domácím vzděláváním namítají, že individualizace je sice efektivní a potřebná v procesu učení, ale vytýkají nedostatek možností socializace. Nelze popřít, že ve škole se člověk sociálním kontaktům nevyhne a že pokud rodiče dítěti v domácím vzdělávání nezajistí dostatek kontaktů s ostatními lidmi, je dítě nepochybně znevýhodněno.

V dnešní době si lidé už socializaci bez školy téměř nedokážou představit. Škola je tak vnímána i v odborné literatuře: „*Škola je institucí pro socializaci dětí a mládeže.*“ (Helus, 2015, s. 260) Nabízí ale škola právě ten typ socializace, který člověk potřebuje pro život? Je její funkce v této oblasti nenahraditelná? Neexistuje efektivnější a přirozenější model?

Začněme u pojmu socializace (zespolečenšťování) jako takového. Uvádíme zde tři definice, které se v něčem prolínají, ale ukazují různé pohledy, jak lze socializaci vnímat.

Socializace je „*celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 267)

„*V sociální psychologii chápeme jako socializaci to, že výchozí biopsychický organismus novorozence je postupně přetvářen v organismus společensky začleněné, kulturními vlivy transformované, v intencích společensko-kulturní příslušnosti prožívající a jednající osobnosti. (...) V tomto smyslu je socializace celoživotním vývojovým procesem, podmíněným sociálními souvislostmi života.*“ (Helus, 2015, s. 104)

„*Socializace je proces vštěpování základních elementů kultury členům této kultury, což pak umožní osobě fungovat efektivně v této konkrétní společnosti. (...) Slovo socializace je odvozeno od latinského socius, které znamená partner, společník, druh, kamarád. V základu slova není nic, co by odkazovalo na vrstevníky nebo na někoho identického věku a nebo statusu. Socializace je tak někdy chybně vykládána jako proces vycházení s vrstevnickou skupinou.*“ (Mertin, 2003, s. 414)

Podle Heluse (2015, s. 125) „*je cíl socializace osobnosti podvojný – zahrnuje dva cílové aspekty, které se v pozitivním případě navzájem doplňují, zatímco v případě negativním se navzájem rozdělují a dostávají do vzájemného střetu. Jedná se: 1. individualizační autonomizování, 2. o sociální integrování socializovaného jedince.*“ Pro první z nich je

hlavní „rozvoj osobnosti jako jedinečné, svébytné, originální a aktivní individuality.“ (Helus, 2015, s. 126) Druhá z nich jde proti první – a v tom spočívá právě podvojnost cílů socializace – protože při ní jde o „mezilidskou sounáležitost, napomáhající uchování/sebereprodukci společnosti skrze jedince, kteří se jí podrobují.“ (Helus, 2015, s. 127)

Tradičně se socializace odehrávající na začátku lidského života označuje jako socializace primární. Na ní navazuje socializace sekundární, která se tradičně odehrává ve škole. Podstatné je při ní překročení rámce rodiny. Školu lze „chápat jako instituci pro řízenou socializaci především dětí a mládeže, s důrazem na vzdělávání a osobnostní rozvoj. Znamená to, že systematicky uvádí děti a mládež do sociokulturního světa tak, aby se v něm orientovaly a rozvíjely, aby jeho poznatkové soustavy, hodnoty a normy přijaly za své, aby svým věděním a dovednostmi se v něm dokázaly uplatnit a svým uplatněním napomáhaly jeho pozitivnímu směřování.“ (Helus, 2015, s. 273) Odráží škola opravdu přesně

sociokulturní prostředí, ve kterém člověk žije? Podle Bílé knihy (2001, s. 47) jsou kolektivy ve škole přirozeně heterogenní. Není zde ale specifikováno, v jakém smyslu by heterogenní skupina měla být. Je zde nejspíš myšleno heterogenní ve smyslu různého původu žáků. Věkově se ovšem jedná spíše o homogenní skupinu, „což neodpovídá požadavkům, které klade život na dospělého.“ (Mertin, 2003, s. 414) V dospělosti se totiž člověk pohybuje většinou mezi lidmi různého věku a je potřebné, aby se všemi dokázal dobře vycházet. Je škola optimálním místem pro získávání této dovednosti?

Aby děti v domácím vzdělávání neměly deficit sekundární socializace, setkávají se s ostatními domácími školáky a navštěvují nejrozličnější zájmové kroužky. Tyto skupiny jsou často heterogenní v mnoha směrech, jednak věkově, protože v nich jsou děti různého věku včetně dospělých, děti různých intelektuálních schopností i různého společenského postavení a životního směřování. Je to dáno tím, že celkově je skupina lidí, kteří jsou zapojeni v domácím vzdělávání, velmi heterogenní. Ve výsledku tyto skupiny odpovídají tomu, v jakých skupinách se později člověk v dospělosti pohybuje.

Dítě je součástí určité komunity lidí a v tomto smyslu je název domácí vzdělávání trochu zavádějící – v některých případech by bylo výstižnější nazvat jej komunitním vzděláváním (Rivero, 2008, s. 24). V těchto komunitách je pak mnohem snazší najít např. dítěti

„jedináčkovi“ určitou náhradu sourozenců, než to může umožnit škola (Rivero, 2008, s. 152153).

Je pravděpodobné, že děti z domácího vzdělávání budou mít určité deficity, co se týče fungování ve třídním kolektivu, kvůli svým rozdílným zkušenostem asi nikdy nebudou úplně zapadat. Proč? Protože jsou v menšině, vystupují z davu. Otázka je, zda tento nedostatek není bohatě vyvážen tím, co v domácím vzdělávání získají. Možná, že jsou ve skutečnosti připraveni lépe na fungování v mezilidských vztazích v dospělosti než ostatní děti, přestože budou mít určitý deficit v tom, že nezažily to, co všichni ostatní.

Jsou ještě v něčem jiném domácí školáci zvláštní? Hodně lidí by to možná očekávalo. Rivero (2008, s. 69, překlad autorka práce) na tuto otázku odpovídá takto: *„Mojí vlastní zkušeností je, že domácí školáci jsou přátelští, otevření a celkově se s nimi dobře navazuje hovor. Jsou tak rezervovaní nebo společenšší, jako každý jiný, mají obrovské množství přátel anebo trochu spřízněných duší. Mohou vstávat brzy, spát do poledne, oblékat se, jak se jim chce. Mohou být nádherně normální nebo úžasně originální a někteří zápasí s konvenčními učitelskými úkoly, ale excelují ve více nekonvenčních oblastech. Skrytá pravda je jednoduchá: domácí školáci nejsou zas až tak jiní než všichni ostatní.“*⁶

4.7 Přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání

V této kapitole by měla být teoreticky podložena problematika, kterou se dále zabývá výzkumná část – přestupem z domácího do školního vzdělávání. Co se literatury týče, jedná se o zatím ne moc probádanou oblast, proto v této souvislosti bylo uvažováno nad tím, jaká jiná běžná situace, by mohla být této podobná. Zvoleny byly dvě události: nástup do školy – zahájení školní docházky a změna školy, ve které je dítě vzděláváno – přestup z jedné školy na školu jinou.

---

⁶ Doslovné znění: „*My own experience is that homeschooled children are friendly, open, and generally easy to talk to. They are as reserved or as outgoing as any one else, have a boatload of friends or a few close buddies. They may get up early, sleep until noon, dress as they please. They can be wonderfully average or amazingly bright, and some struggle with conventional learning tasks but excel in more unconventional areas. The hidden truth is simple: homeschoolers are not all that different from everyone else.*“

Zahájení školní docházky

Nikdo by asi nerozporoval, že zahájení školní docházky je zásadní změnou v životě dítěte. Do jeho života totiž vstupuje povinnost, která bude jeho součástí téměř po celý zbytek života. Začíná etapa, během níž dítě udělá obrovský vývojový pokrok: naučí se číst, psát, počítat, učit se, poznat své schopnosti, sebehodnotit se, komunikovat s učiteli i se spolužáky (vrstevníky), řešit mezilidské problémy, kontrolovat své jednání, posoudit následky svého jednání a mnoho dalšího (Franclová, 2013, s. 16).

Dítě již netráví tolik času s rodiči, nemůže si tolik hrát, ale poznává mnoho nového, učí se. Pro některé děti je tato událost velmi náročná, protože se toho v jejich životě mění hodně najednou. Dítě má najednou novou roli – roli školáka a žáka. Je zahájeno řízené učení, které vyžaduje nové organizování času, nastává rozdíl mezi dny „pracovními“ a „svátečními“. S tím je spojeno i to, že výkony žáka jsou hodnoceny a srovnávány s ostatními. Získává nové kompetence, ale i zodpovědnost (Franclová, 2013, s. 19).

Těmito změnami ovšem prochází i dítě zahajující svou školní docházku v domácím vzdělávání. Nejedná-li se o unschooling, i z dítěte vzdělávaného doma se stává školák – však je také používán termín domácí školáci. Čas dítěte musí být jinak organizován, dítě musí plnit nové povinnosti, nemůže si pořád hrát, musí se věnovat učení, vstupuje do nových sociálních vztahů atd. Jen se v tomto případě nejedná o změnu v tolika různých oblastech, a tak nástup do školy není zdaleka takovým nárazem a pro dítě je méně stresující. Při následném nástupu do školního vzdělávání se sice mnohé změní, ale již ne tak radikálně, jak je tomu běžně pro prvňáka. Dítě je také starší a má více zkušeností, proto se s nastalou situací může snáze vyrovnat. Největší změnou je samozřejmě třídní kolektiv a striktní řízení času s malou možností výjimek.

Změna školy

Proč přirovnávat přestup z domácího vzdělávání do školního ke změně školy? Předně proto, že dítě, i když je v domácím vzdělávání, tak je školákem, organizovaně se učí, jen ta organizace je podstatně jiná, než tomu je ve školním vzdělávání. Dítě si tedy po přestupu musí zvyknout na nové prostředí i jiný způsob výuky, stejně jako např. dítě, které po 1. st. ZŠ nastupuje na gymnázium, nebo začne navštěvovat školu s rozdílným ŠVP.

Celý proces změny začíná výběrem školy. V dnešní době je k dispozici široká nabídka škol s různým zaměřením i vzdělávacími programy. Mnohé se tak může usnadnit i tím, na jakou školu dítě nastupuje, zda její vzdělávací program rozvíjí dítě tak, jak je mu to blízké. Přičemž o přijetí dítěte na školu či o změně školy rozhoduje podle § 49 školského zákona (Zákon č. 561/2004) na základě žádosti rodičů ředitel školy, na kterou žák přestupuje.

Obecně lze říci, že každá větší změna v životě je pro člověka nějakým způsobem náročná, a to nejen pro dítě, ale i pro dospělého. *„I dospělý člověk se alespoň v koutku duše rozechvěje očekáváním, když přichází do nového zaměstnání, stěhuje se do nového bydliště, začíná žít s novým partnerem. (...) Dítě má mnohem méně zkušeností než dospělí, takže si některé souvislosti ani neuvědomuje, nemusí přesně rozlišovat podstatné a méně podstatné okolnosti, je zaměřené na přítomnost.“* (Mertin, 2006, s. 18) To, co dospělým připadá jako banalita, může být pro dítě katastrofou. *„Proto je nutné dětem naslouchat a nepodceňovat jejich osobní vnímání situace.“* (Horáková Hoskovcová, & Suchlebová Ryntová, 2009, s. 166)

Stejně jako u dospělých i děti tuto událost prožívají různě. Někteří se těší, jsou plní očekávání a těší se na nové dobrodružství. U jiných změna působí strach, obavy, nejistotu a stres (Tvrdŕochová, 2012, s. 14). Mertin (2006, s. 19) rodiče nabádá k tomu, aby situaci nepodcenili. Většinou změna proběhne hladce, ale mohou nastat i určité problémy, které, když se jim nepředchází, mohou mít fatální následky.

Jak tedy dítěti pomoci? Rodiče mohou začít u sebe, zamyslet se nad tím, čeho se obávají sami, a s těmito obavami pracovat, a hlavně je nepřenášet na dítě. Dále je dobré, když si rodiče ujasní, co od nové školy a od dítěte očekávají, např. jakou váhu přisuzují známám. Dalším důležitým bodem je naslouchat dítěti a mluvit s ním o tom, co ho čeká, vysvětlit mu, proč tomu tak je. Dobré je se také jet na novou školu podívat a seznámit dítě s učiteli, popř. s nějakým budoucím spolužákem. Dítěti také může pomoci trénink komunikačních dovedností s různými lidmi, orientačních schopností a především je potřeba ho podporovat ve vědomí jeho vlastní hodnoty. A to třeba tím, že má dostatečný prostor věnovat se vlastním zájmům a praktickým dovednostem, které podpoří jeho sebevědomí. Pomoci může i přečtení nějaké dětské knihy s podobnou tematikou. Zároveň je ale třeba najít rovnováhu a s přípravami to nepřehánět, aby dítě nezískalo dojem, že se jedná o opravdu velikou událost.

Říká se, že změna je život, dobře zvládat životní změny je něco, co využije každý člověk, a pomoci dítěti změny zvládat je skvělá investice pro jeho budoucnost. Tvrd'ochová (2012, s. 14-15) ve svém článku uvádí několik vnitřních faktorů, které přispívají k dobré adaptaci člověka na nové prostředí. Jsou jimi: pozitivní sebehodnocení; vědomí toho, že mohu a zvládnou něco změnit či překonat a s tím související pozitivní a aktivní přístup k věci, tedy přistupovat k událostem ne jako oběť okolností, ale jako někdo, kdo je může reálně ovlivnit a také tak činit; rozvinuté komunikační schopnosti, mnoho problémů se často vyřeší „pouze“ tím, že se o nich mluví, že člověk dokáže vysvětlit, co se děje; a nakonec je důležitá emocionální opora, kterou dítěti mohou poskytnout právě rodiče.

To, jak je pak dítě spokojené a jak rychle se adaptuje, je ovlivněno mnoha různými faktory. Záleží na tom, jaký kolektiv se sejde v konkrétní třídě, zda si v něm děti rozumí, mají společné zájmy a jakými jsou osobnostmi. Důležitou roli hraje také to, jací učitelé žáka učí, jestli dítěti vyhovuje jejich výukový styl, i to, jestli mu „sednou“ z hlediska osobnostního. To jsou věci, které nelze ovlivnit, ovlivnit lze ale přístup, s jakým k nim dítě i jeho rodiče přistupují.

Specifika změny po ukončení domácího vzdělávání

Největší změnou pro děti z domácího vzdělávání je nejspíš kolektiv třídy a organizace výuky – tedy uspořádání vyučovacích předmětů do jednotlivých hodin, které mají 45 minut, a to, že se po většinu času výuky sedí v lavicích. Samozřejmě, že tomu tak není ve všech školách a také je často rozdíl mezi prvním a druhým stupněm ZŠ a základní školou a gymnáziem.

Kolektiv třídy je něco, s čím se dítě ve stejné podobě v domácím vzdělávání potká jen těžko. Setkává se sice pravidelně s různými skupinami dětí, ale ne se skupinou stejně starých dětí a ne každý den v týdnu. Dodržování přesného rozvrhu a délky vyučovacích hodin v domácím vzdělávání nedává úplně smysl, respektive jde to proti domácímu vzdělávání jako takovému. Vždyť právě to, že lze každému předmětu věnovat rozdílný čas, je největší výhodou individualizace.

Jakým způsobem děti z domácího vzdělávání vnímají tyto dvě oblasti? Jsou pro ně důležité? Jsou ještě jiné věci, které jsou pro děti z domácího vzdělávání ve školním vzdělávání překvapivé? Mění se přestupem nějak vztah dětí k učení? Mají děti z domácího vzdělávání

nějaké nedostatky, co se vědomostí týče? Jak se na to dívají absolventi zpětně? Tyto a mnohé další otázky jsou spojeny s přestupem z domácího do školního vzdělávání. Snad na některé z nich bude v rámci výzkumu nalezena odpověď.

5 Výzkumná část

Jednoznačně stanovit, zda a jak je určitý způsob vzdělávání úspěšný z hlediska naplňování vzdělávacích cílů, není jednoduché. Určitým ukazatelem může být, jak jsou absolventi určité koncepce schopni fungovat v dalším životě a vzdělávání. Z tohoto důvodu bylo jako téma výzkumné části zvolen přestup z domácího vzdělávání do školního. Dalo by se tedy s nadsázkou říci ze vzdělávání alternativního do standardního.

5.1 Vymezení cíle

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak tento přestup probíhá, jak ho vnímá dítě a jak je dítě ovlivněno domácím vzděláváním v průběhu další školní docházky. Hlavní výzkumná otázka zní: Jak probíhá přestup dítěte z domácího vzdělávání do školního vzdělávání?

V procesu přestupu jsou považovány za zásadní tyto oblasti: jak se dítě těší do nové školy a nového systému vzdělávání, obavy dítěte, jaký má pohled na učení (co ho motivuje k učení) a příprava na přestup. Další okruhy se týkají zpětného hodnocení přestupu absolventy, a to konkrétně jejich zařazení do kolektivu třídy, orientace v organizaci školy, komunikace s učiteli, celková spokojenost a doporučení rodičům i dětem.

Tyto oblasti lze takto formulovat do vedlejších výzkumných otázek:

- Jak přestup vnímá dítě? Těší se na něj? Na co konkrétně se těší?
- Má dítě z přestupu obavy? Z čeho přesně? Hodnotí zpětně dítě obavy jako opodstatněné?
- Jak domácí vzdělávání ovlivňuje pohled dítěte na učení? Jak se tento pohled po přestupu mění? Co dítě k učení motivuje?
- Připravují se děti na přestup? Měly by se nějak připravovat? Jakým způsobem? Jak se na to dívají absolventi domácího vzdělávání? Co by jim bývalo pomohlo?

- Jak se absolventům domácího vzdělávání podařilo zařadit do kolektivu třídy? Patřili (patří) mezi aktivní/oblíbené/neoblíbené/úspěšné/apod. žáky?
- Jak se absolventům podařilo pochopit organizaci vyučování ve škole?
- Jak absolventi hodnotí domácí vzdělávání? Opakovali by rozhodnutí svých rodičů?

Na základě výzkumu by mělo být konstatováno, jaké problémy přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání přináší. Měly by být naznačeny příčiny těchto problémů a možnosti jejich řešení. Je třeba mít stále na paměti, že některé problémy nemusí být způsobeny právě domácím vzděláváním, i když se tak na první pohled může zdát, ale jinými faktory, které do procesu přímo či nepřímo zasahují. Konkrétně si lze položit tuto otázku: Nemělo by dítě v této oblasti problémy i v případě, že by své vzdělávání nastoupilo rovnou ve školním vzdělávání?

Výsledek bude podkladem pro diskuzi o problematice přestupu z domácího vzdělávání a o tom, zda přestup neznehodnocuje domácí vzdělávání jako alternativu. Jinak formulováno: Jsou děti z domácího vzdělávání připraveny na zařazení do běžné populace, či nikoliv, a je pro jejich další život domácí vzdělávání přínosem nebo spíše břemenem?

5.2 Formulace výzkumných předpokladů

Na základě teoretické části práce lze předpokládat, že celkově domácí školáci zvládají přestup úspěšně a domácí vzdělávání je pro život dobře vybavuje. Často se jedná o děti sebevědomé, které vědí, co chtějí a co je zajímá. Zároveň jsou ale s přestupem menší či větší problémy spojeny – dítě nikdy nechodilo do tak velkého kolektivu stejně starých dětí a takto pravidelně, je zvyklé na jiný způsob práce, často se nesetkalo s tím, že by byl větší důraz kladen na známku, než na obsah naučeného apod. To jsou věci, které by mohly ke vzniku určitých problémů vést.

5.3 Metodologie výzkumu

Jelikož je cílem výzkumu popsat co nejvíce různých problémů, které se při přestupu mohou objevit, byl výzkum zaměřen spíše kvantitativně. Za výzkumnou metodu byl zvolen dotazník

na elektronickém nosiči, který díky své snadné distribuci umožnil získat data od respondentů z celé České republiky. V dotazníku bylo možné některé otázky doplnit, což svým charakterem odpovídá spíše výzkumu kvalitativnímu. Výzkum probíhal ve třech etapách a se dvěma různými skupinami respondentů.

5.3.1 Charakteristika a popis výzkumného souboru, specifikace cílů podle skupin respondentů

První skupinou respondentů jsou děti, které ve školním roce 2015/2016 skončily své vzdělávání doma a od školního roku 2016/2017 nastoupily do školního vzdělávání. Bylo předpokládáno, že největší část dětí budou tvořit žáci pátých tříd (šk. r. 2015/2016), poté tříd devátých, sedmých a ojediněle i jiných tříd ZŠ. Proto byl dotazník zaměřen především na věkovou skupinu žáků pátých tříd.

U této skupiny bylo cílem zjistit, jaké pocity má dítě přímo v procesu přestupu. Mnohé z těchto pocitů mohou být v průběhu let zapomenuty, ale přesto mohou dítě zásadně ovlivnit. Hlavní oblasti zájmu byly: obavy, těšení se – spokojenost, pohled na učení – motivace k učení a příprava na přestup.

Informace o přesné velikosti tohoto výzkumného souboru není známá – k dispozici byl pouze seznam kontaktů na většinu rodin v domácím vzdělávání. Na tyto adresy byl rozeslán výzkumný materiál.

Druhou skupinou respondentů jsou absolventi domácího vzdělávání, kteří mají za sebou již minimálně jeden celý školní rok ve školním vzdělávání.

Cílem výzkumu u této skupiny bylo zjistit, jak přestup hodnotí absolventi s odstupem. Tematické zaměření tedy může být širší. Kromě výše uvedených témat se výzkum byl výzkum zaměřen na tyto oblasti: zařazení do kolektivu, doporučení dětem i rodičům, co bylo překvapením. Tato témata byla v průběhu výzkumu upravována, upřesňována nebo rozšířena o další na základě již provedených výzkumů s první skupinou respondentů.

Přesná velikost tohoto výzkumného souboru též není známa. K dispozici jsou kontakty na přibližně 200 rodin, není ovšem potvrzena aktuálnost těchto kontaktů. Dotazník byl opět rozeslán na všechny dostupné adresy.

5.3.2 Metody výzkumu

Jak již bylo naznačeno, výzkum proběhl ve třech etapách. V první etapě obdržela dotazník (DOTAZNÍK 1) první skupina respondentů v průběhu června 2016. Ten byl zaměřen na čtyři výše zmíněná témata z hlediska očekávání dětí a jejich představ o přestupu. Na základě výsledků tohoto dotazníku byly vytvořeny dotazníky pro druhou a třetí etapu výzkumu.

Druhá etapa, která proběhla v prosinci roku 2016, přímo navazovala na etapu první. Výzkumná skupina zůstala stejná a obdržela DOTAZNÍK 2. Jeho cílem bylo vysledovat změny v pohledu na témata z DOTAZNÍKU 1 u jednotlivých respondentů a zjistit, zda se některá jejich očekávání naplnila, či byla neopodstatněná.

Ve třetí etapě obdržela DOTAZNÍK 3 druhá skupina respondentů. V tomto dotazníku byly využity poznatky z obou předchozích etap a témata v něm byla zpracována hlavně z pohledu hodnocení přestupu s časovým odstupem. Zároveň byl dotazník rozšířen o některá další témata.

Dotazníky byly vytvořeny pomocí služby Formuláře Google. Respondenti obdrželi emailem odkaz na dotazník, po vyplnění byla data aplikací automaticky uložena do grafů a současně do tabulky.

5.4 Realizace a interpretace výzkumu

5.4.1 Realizace první výzkumné etapy

Vzhledem k předpokládanému věku respondentů (žáci 5. ročníků ZŠ) se každé výše zmíněné oblasti výzkumu věnuje jedna uzavřená otázka, kdy respondent odpovídal buď ano, nebo ne. Tato otázka je doplněna o zdůvodnění, které ovšem není povinnou položkou. Poslední pátá otázka je otevřená a dává možnost respondentovi doplnit další věci, které považuje za podstatné.

Text průvodního dopisu⁷ a dotazník⁸ jsou k dispozici k nahlédnutí v příloze této práce. Přesná podoba dotazníku, který byl distribuován pouze v elektronické podobě, je dostupná na této adrese: <http://goo.gl/forms/yvn5WPz9ZmFyZ4YX2>

5.4.2 Interpretace výsledků první výzkumné etapy

V první výzkumné etapě odpovídalo šestnáct respondentů. Z nich bylo třináct ženského pohlaví a tři mužského pohlaví. Přibližně polovina respondentů před přestupem navštěvovala 5. ročník ZŠ, jeden respondent 9. ročník ZŠ a ostatní respondenti některý z ročníků 1. stupně ZŠ – byly zastoupeny všechny ročníky. Deset respondentů mělo v plánu od září navštěvovat základní školu, čtyři osmileté gymnázium, jeden střední školu se zaměřením a jeden základní školu s výtvarným zaměřením. Tedy polovina respondentů přecházejících po 5. ročníku ZŠ plánovala dále navštěvovat osmileté gymnázium.

Všechny odpovědi jsou k nahlédnutí v příloze⁹. Je tak možné i porovnat, jak se odpovědi liší vzhledem k věku respondenta.

Jednotlivé odpovědi jsou dále roztrženy do kategorií podle témat, která se v nich objevují. Ke každé otázce je vytvořena tabulka, přičemž v levém sloupci je tematická kategorie, v prostředním číslo respondenta a v pravém citace odpovědi.

Otázka č. 1: Těšíš se do běžné školy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš, NA CO se těšíš. Pokud NE, napiš PROČ.

Do školního vzdělávání se těší třináct respondentů (tj. cca 80 %), tři respondenti se netěší (tj. cca 20 %).

Nejvíce respondentů, konkrétně šest, zdůvodňuje své těšení se do školního vzdělávání tím, že tam budou kamarádi, ať už ti, které již znají, nebo že získají nové. Pět respondentů se těší

---

⁷ Příloha 2 – DOTAZNÍK 1 – průvodní dopis

⁸ Příloha 3 – DOTAZNÍK 1 – dotazník

⁹ Příloha 6 – Tabulky k souhrnné interpretaci prvních dvou výzkumných etap

na něco nového. Pro tři respondenty je důvodem těšení nějaký obsah učiva, většinou konkrétní předmět. Jeden respondent se těší, že už ho nebude učit „mamka“ a pro jednoho respondenta je důvodem k těšení všechno.

Dva respondenti se netěší, protože neví, co mají očekávat. Jeden respondent se netěší, protože má strach, „že nebude zvládat učivo“.

ANO		
Spolužáci/kamarádi	3	Na spolužáky se těším, ale mám i trochu strach, jaké to bude. Netěším se, že budu muset ráno vstávat.
	4	Nebudu se hádat se sestrou a budu mít jiné kamarádky.
	6	Na to, že to bude něco nového a budou tam i moje kamarádky.
	8	Bude to pro mne zase něco nového, nová zkušenost, nové lidi. Jelikož do té školy nebudu muset každý den, tak budu naštěstí často doma. Myslím si, že mi bude chybět individuální přezkušování na DM.
	14	Nejvíce se těším na nové kamarády, na nové kroužky a na výtvarnou výchovu - budu chodit na výtvarně zaměřenou školu.
	15	na nové kámošky
Nové	5	Těším se na něco nového.
	6	Na to, že to bude něco nového a budou tam i moje kamarádky.
	8	Bude to pro mne zase něco nového, nová zkušenost, nové lidi. Jelikož do té školy nebudu muset každý den, tak budu naštěstí často doma. Myslím si, že mi bude chybět individuální přezkušování na DM.
	10	Těším se, že poznám, jaký je to v běžné škole.
Učitel	7	Na to, že mě nebude učit mamka.
Obsah učiva	9	Na kreslení, na cvičení v tělocvičně, na počítání
	11	Těším se na zeměpis, dějepis, pak už nic.
	14	Nejvíce se těším na nové kamarády, na nové kroužky a na výtvarnou výchovu - budu chodit na výtvarně zaměřenou školu.
Všechno	16	na všechno
NE		
Nezvládnutí učiva	1	Mám strach, že nebudu zvládat učivo.
Neví, co čekat	12	Nevím, co mám čekat.
	13	Nevím, co tam bude.

Odpovědi z této otázky lze shrnout takto: Většina dětí z domácího vzdělávání se do školního vzdělávání těší, nejčastějším důvodem je kolektiv a nová zkušenost. Pokud se netěší, je to hlavně z toho důvodu, že neví, co čekat.

Otázka č. 2: Máš z něčeho v nové škole obavy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš Z ČEHO.

Jedenáct respondentů (tj. cca 70 %) má z něčeho ve školním vzdělávání obavy, žádné obavy nemá pět respondentů (tj. cca 30 %). Respondenti často uvádí více důvodů. Nejčastěji –

osmkrát – respondenti zmínili, že se obávají toho, že nebudou zvládat učivo. Třikrát respondenti zmínili, že se obávají chování spolužáků (např. posměchu, že k nim budou nepříjemní apod.) a že se obávají jiného, nového a neznámého prostředí. Dvakrát respondenti uvedli obavu z toho, jaké budou mít učitele, a jeden respondent se bojí, že bude mít špatné známky.

ANO		
Nezvládání (učiva)	2	že mi učení nepůjde a že budu mít špatné známky
	3	Jestli to nebude o moc těžší než doma, jestli budu učení zvládat stejně dobře jako spolužáci.
	4	Mám obavy z toho, že budu mít problémy s učením.
	5	Netěším se na tělocvik, kvůli kterému můžu sklídit posměch. (Ale chodím alespoň na sportovní a pohybové kroužky.)
	8	Trošku se bojím, jak to budu zvládat, ale tak se asi bojí každý.
	12	Bojím se jiného prostředí a příliš těžkého učení
	13	Že něco nebudu umět, jiného prostředí
Špatné známky	14	Trochu se bojím toho, že nezvládnou látku v nových předmětech.
	2	že mi učení nepůjde a že budu mít špatné známky
Spolužáci	3	Jestli to nebude o moc těžší než doma, jestli budu učení zvládat stejně dobře jako spolužáci.
	5	Netěším se na tělocvik, kvůli kterému můžu sklídit posměch. (Ale chodím alespoň na sportovní a pohybové kroužky.)
	10	Trochu se bojím nových dětí, že na mě budou nepříjemný.
	6	Že tam budou nějaké věci, které neznám. Jaké budeme mít učitele.
Učitel	7	Jestli budu mít dobré nebo špatné učitele.
Neznámé – nové	6	Že tam budou nějaké věci, které neznám. Jaké budeme mít učitele.
	12	Bojím se jiného prostředí a příliš těžkého učení
	13	Že něco nebudu umět, jiného prostředí

Celkově lze říci, že se většina dětí z domácího vzdělávání něčeho obává, což není nic neobvyklého, když je čeká něco neznámého. Tuto skutečnost konkrétně pojmenovávají tři z nich. Nejčastěji se pak domácí školáci obávají toho, že nebudou zvládat učivo.

Otázka č. 3: Učíš se rád(a)? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

Rádo se učí třináct respondentů (tj. cca 80 %), neradi tři respondenti (tj. cca 20 %). I když se respondenti celkově učí rádi (zaškrtnli ano), zmiňují někdy (celkem sedm respondentů), že ne vždy nebo ne všechno. Pět respondentů jako důvod uvádí, že je učení baví, tři respondenti jmenují konkrétní předměty, dva respondenti považují obsah učení za zajímavý a dva se učí

rádi, protože považují získané vědomosti za důležité pro život. Jednou je zmíněno, že se respondent rád učí nové věci a jednou proto, že mu učení jde. Jeden respondent si uvědomuje, že se v domácím vzdělávání může dozvídat věci, které by se ve škole nejspíš nedozvěděl.

Důvodem pro to, že se děti neučí rády, je to, že je to nebaví (zmínili dva respondenti) a že by radši dělali něco jiného (jeden respondent). Jeden respondent ale uvádí, že jsou věci, které ho baví. Z toho by bylo možné potvrdit výrok, který byl zmíněn v kapitole o přestupu v teoretické části práce, že v domácím vzdělávání nejsou děti ochuzeny o plnění povinností.

ANO		
Konkrétní předmět	2	Záleží jak co, ČJ PŘ VL jo, ale nesnáším matiku
	3	Docela ano, něco mě baví, hlavně projekty o přírodě a čeština, ale třeba angličtinu nemám ráda.
	6	Ale ne všechno. Nebaví mě vyhledávat chyby v češtině v dlouhých textech. Baví mě v přírodovědě vesmír, protože je to zajímavé.
Baví ji / ho to	4	Baví mě to.
	7	Ano (něco mě baví) i ne (něco mě nebaví – čeština)
	9	protože je to zábava
	13	Někdy mě to baví
	16	protože mě to baví
Obsah (nebyl by v běžné škole)	5	Můžu se dozvídat něco bych se ve škole nedozvěděl. Nebaví mě matematika a angličtina, protože v nich často chybují.
Je to zajímavé	6	Ale ne všechno. Nebaví mě vyhledávat chyby v češtině v dlouhých textech. Baví mě v přírodovědě vesmír, protože je to zajímavé.
	8	Ano moc ráda. Člověk potřebuje vědět do života spousty věcí, ale taky se dozví spousty zajímavých věcí. Jsou pochopitelně předměty, které mi jdou hůř nebo mě nebaví, jako např. Fyzika nebo Matematika. Ale když je někdo, kdo má se mnou trpělivost a vysvětlí mi to, tak to jde. :)
Vzdělanost – vědění pro život	8	Ano moc ráda. Člověk potřebuje vědět do života spousty věcí, ale taky se dozví spousty zajímavých věcí. Jsou pochopitelně předměty, které mi jdou hůř nebo mě nebaví, jako např. Fyzika nebo Matematika. Ale když je někdo, kdo má se mnou trpělivost a vysvětlí mi to, tak to jde. :)
	11	Protože chci být vzdělaný.
Učení se novému	14	Ráda se učím nové věci, ale jen některé - třeba novou techniku kreslení...
Jde mu / jí to	15	protože mně všechno jde až na angličtinu (-:
NE		
Nebaví je / ho to	1	Je to nuda, ale něco mě baví.
	10	Nebaví mě to.
Chtěla by dělat něco jiného	12	Dělám radši jiné věci, třeba maluji a vařím

Lze tedy říci, že děti se učí rády nebo nerady podle toho, jestli je učení baví a co jim přijde zajímavé.

Otázka č. 4: Připravuješ se nějak na to, že budeš chodit do běžné školy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš JAK.

Na nástup do školy se nějakým způsobem připravuje deset respondentů (tj. cca 60 %), nepřipravuje se šest respondentů (tj. cca 40 %). V této otázce byly odpovědi velmi individuální. Nejčastěji si děti připravují konkrétní pomůcku (čtyři respondenti), nebo se ptají okolí, jaké je to ve školním vzdělávání (dva respondenti). Ostatní důvody byly zmíněny pouze jednou a jsou uvedeny v tabulce.

ANO		
Psaní všemi deseti	2	učím se psát všemi deseti
Brzké vstávání	4	Vstávám brzy.
Psaní poznámek	5	Učím se trochu psát si poznámky. Jinak se moc nepřipravuji.
Doptávání se	6	Prohlídla jsem si učebnice starší sestry a ptala se jí, jak to chodí ve škole.
	12	Ptám se, jaké to ve škole je
Organizace	8	Chci se naučit více si organizovat čas i věci.
Příprava pomůcek	9	chystám si tašku
	10	Mám nachystaný pomůcky a výtvarnický potřeby.
	13	Mám nový batoh a pomůcky do školy
	15	připravuji si pomůcky

Doplňující otázka: Jestli je něco důležitého, na co jsem se nezeptala, prosím napiš mi to sem.

Tuto otázku využili k odpovědi pouze dva respondenti. Zde jsou jejich odpovědi:

- Jsem na gymnáziu už od září, ale moc dobře si ještě pamatuji, jaké to bylo a jak jsem se loni cítila, tak se Vám snad moje odpovědi budou hodit i tak.
- Nástup do školy mi přinese novou zkušenost.

První odpověď je důležitá z hlediska validity výzkumu, ale nebylo k ní více přihlášeno. Druhá odpověď poukazuje na postoj, který dítě k přestupu má a který by se dal považovat za pozitivní.

5.4.3 Realizace druhé výzkumné etapy

Pro realizaci druhé výzkumné etapy byla zvolena stejná forma jako v první etapě výzkumu.

Opět je každé oblasti věnována jedna uzavřená otázka s následným zdůvodněním. Nechybí ani doplňující otázka.

Text průvodního dopisu¹⁰ a dotazník¹¹ jsou k dispozici k nahlédnutí v příloze této práce. Přesná podoba dotazníku, který byl distribuován pouze v elektronické podobě, je dostupná na této adrese:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeQ1V2x87yIpzQhsOUvJtTTlpswzaL9hVpMafInRTyzi41vg/viewform>

5.4.4 Interpretace výsledků druhé výzkumné etapy

Ve druhé etapě výzkumu odpovídalo třináct respondentů, z toho jeden neodpovídal v první etapě, čtyři respondenti z první etapy neodpověděli.

Všechny odpovědi jsou k nahlédnutí v příloze¹². Je tak možné i porovnat, jak se odpovědi liší vzhledem k věku respondenta.

Jednotlivé odpovědi jsou dále roztrženy do kategorií podle témat, která se v nich objevují. Ke každé otázce je vytvořena tabulka, přičemž v levém sloupci je tematická kategorie, v prostředním číslo respondenta a v pravém citace odpovědi.

Otázka č. 1: Líbí se ti ve škole? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

Ve škole je spokojeno osm respondentů (tj. cca 60 %), nespokojeno je pět respondentů (tj. cca 40 %).

Jako důvod ke spokojenosti je kolektiv zmíněn šestkrát, učitel třikrát, obsah učiva dvakrát a legrace a nové věci jednou. Jeden respondent konstatuje, že byt' je spokojený, tak mu domácí vzdělávání přišlo lepší.

Důvodem k nespokojenosti je kolektiv (zmíněno třikrát), kvalita výuky (zmíněno dvakrát) a učitelé (zmíněno jednou).

---

¹⁰ Příloha 4 – DOTAZNÍK 2 – průvodní dopis

¹¹ Příloha 5 – DOTAZNÍK 2 – dotazník

¹² Příloha 6 – Tabulky k souhrnné interpretaci prvních dvou výzkumných etap

ANO		
Spolužáci / kamarádi	3	Mám tam kamarádky, mám ráda některé profesory, občas bývá ve škole dost legrace. Vadí mi, jak někteří kluci zlobí, rozčilují profesory, ruší při hodinách, posmívají se některým dětem. Strašně mi vadí, že se učitelé zlobí na celou třídu, když vyrušuje jen někdo. Celá třída dostane domácí úkol navíc nebo písemku. Vadí mi, že naši třídu nemají rádi kvůli několika zlobivým klukům a trestají nás všechny - i ty, co jsou hodní.
	14	Jsou tam hodní učitelé a mám spoustu kamarádů.
	2	mám víc kamarádu. Děti jsou sprosté a občas se mi stýská po domácí škole
	16	mám tam kamarády, děláme tam zajímavé věci
	7	kamarádi.
	9	mám kamarády, baví mě prvouka
Nové	8	Je to nové, ale domácí vzdělávání bylo lepší
Učitel	3	Mám tam kamarádky, mám ráda některé profesory, občas bývá ve škole dost legrace. Vadí mi, jak někteří kluci zlobí, rozčilují profesory, ruší při hodinách, posmívají se některým dětem. Strašně mi vadí, že se učitelé zlobí na celou třídu, když vyrušuje jen někdo. Celá třída dostane domácí úkol navíc nebo písemku. Vadí mi, že naši třídu nemají rádi kvůli několika zlobivým klukům a trestají nás všechny - i ty, co jsou hodní.
	14	Jsou tam hodní učitelé a mám spoustu kamarádů.
	4	Máme hodnou p. učitelku.
Obsah učiva	16	mám tam kamarády, děláme tam zajímavé věci
	9	mám kamarády, baví mě prvouka
Legrace	3	Mám tam kamarádky, mám ráda některé profesory, občas bývá ve škole dost legrace. Vadí mi, jak někteří kluci zlobí, rozčilují profesory, ruší při hodinách, posmívají se některým dětem. Strašně mi vadí, že se učitelé zlobí na celou třídu, když vyrušuje jen někdo. Celá třída dostane domácí úkol navíc nebo písemku. Vadí mi, že naši třídu nemají rádi kvůli několika zlobivým klukům a trestají nás všechny - i ty, co jsou hodní.
NE		
Kolektiv	11	zlobí mě tam dva kluci
	1	Není tam dobrý kolektiv.
	15	Nemám skoro žádné kamarády.
Učitelé	5	Učitelé jsou velice přísní a výuka nudná. Na druhou stranu máme dobrý kolektiv a někteří učitelé nejsou tolik přísní.
Výuka	5	Učitelé jsou velice přísní a výuka nudná. Na druhou stranu máme dobrý kolektiv a někteří učitelé nejsou tolik přísní.
	17	zabitý čas

Za zmínku stojí, že deset respondentů (tedy cca 75 %) uvádí ve zdůvodnění nějakou souvislost s kolektivem ve škole, z čehož lze usoudit, že kolektiv hraje ve spokojenosti žáků velkou roli. Všichni tři žáci, kteří jsou ve škole nespokojeni kvůli kolektivu, přestupovali na základní školu, tedy jsou pravděpodobně noví v již zaběhnutém kolektivu.

Otázka č. 2: Naplnily se nějaké tvoje obavy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš KTERÉ.

Nějaké obavy se naplnily čtyřem respondentům (tj. cca 31 %), devíti respondentům se obavy nevyplnily (tj. cca 69 %). Jedna odpověď z těch, kteří odpověděli, že se obavy naplnily ale obsahově spadá spíše do předchozí otázky: „*Nelíbí se mi, když kluci dělají hlouposti, když sobě ubližují, tak mě rozbřečí.*“ Tato respondentka je žačkou 2. ročníku ZŠ.

Vzhledem k tomu, že se u většiny respondentů jejich obavy nenaplnily a odpovědi těch, kterým se naplnily, jsou velmi individuální, není možné je více kategorizovat. Tato otázka navíc silně navazuje na předchozí výzkumnou fázi, proto mnohé výsledky vyplynou až po jejich srovnání, které je k dispozici níže.

ANO		
Kolektiv	4	Není tam dobrý kolektiv.
	9	<i>nelíbí se mi, když kluci dělají hlouposti, když sobě ubližují, tak mě rozbřečí</i>
Obsah učiva	3	Trochu jsem se bála, jací tam budou učitelé. A nemáme hodnou třídní,
Učitelé	3	nemáme ji rádi. Jiní profesori jsou většinou fajn. Musím se také víc věcí učit nazpaměť. Mám také pocit, že se učíme hodně zbytečných věcí.
Špatné známky	2	jsou často testy a dostávám občas špatné známky

Otázka č. 3: Učíš se rád(a)? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

Rádo se učí deset respondentů (tj. cca 75 %) a neradi tři respondenti (tj. cca 25 %).

Z respondentů, kteří se celkově učí rádi, jich šest zmiňuje, že jsou nějaké okolnosti, které způsobují, že tomu tak není úplně vždy.

Nejčastějším důvodem (zmíněn čtyřikrát), proč se děti rády učí, je to, že je to baví. Dalším důvodem je nějaký konkrétní předmět, ten respondenti zmínili třikrát. Další zdůvodnění se objevují pouze jednou a jsou k nahlédnutí v tabulce.

Nejčastějším důvodem, proč se děti učí nerady, je to, že jim nevyhovuje míra obsahu. Jednou je zmíněno, že je pro respondenta učení moc snadné, jednou, že je ho naopak moc. Třetího respondenta nebaví konkrétní předměty.

ANO		
Konkrétní předmět	2	některé předměty mě baví

	17	některé předměty jsou zajímavé
	1	Něco mě baví, něco ne.
Baví ho / ji to	8	Prostě jsem tak naučená, baví mě nové věci...jen nemám ráda, když to musí být rychle :D
	11	protože mě to baví
	4	Baví mě to.
	9	protože se ráda učím
Předávání naučeného dál	14	Ráda naučené znalosti předávám ostatním. Líbí se mi něco vědět.
Je to zajímavé	16	protože je to někdy zajímavé a chci mít dobré známky
Známky		
Nové znalosti	8	Prostě jsem tak naučená, baví mě nové věci...jen nemám ráda, když to musí být rychle :D
Záleží na učiteli	7	Ano i ne, záleží na učiteli.
NE		
Nebaví ho / ji to	3	Některé předměty mám ráda, jiné mě moc nebaví.
Moc těžké	5	Dostáváme hodně úkolů a píšeme dost písemek.
Moc lehké	15	Je to na mě moc lehké

Otázka č. 4: Překvapilo tě ve škole něco? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš CO.

Na školním vzdělávání něco překvapilo všechny respondenty. Většinou se jedná o konkrétní věci, a proto jsou odpovědi velmi individuální. Při distribuci dotazníku nebylo zpočátku možné vyplnit doplňující otázku. Tato chyba ovlivnila odpovědi čtyř respondentů. Z toho dva z nich na doplňující otázku odpověděli v bonusové otázce, tyto odpovědi jsou v tabulce uvedeny kurzivou. Jeden další respondent na otázku neodpověděl. Schází tedy odpovědi od tří respondentů.

Nejvíce respondentů (konkrétně čtyři) nějak překvapilo, jakým způsobem je výuka organizována. Dvakrát bylo zmíněno, že bylo překvapující něco na kolektivu a materiálním zázemí školy.

ANO		
Organizace výuky	11	<i>že musíme sedět pořád v lavicích</i>
	17	rychlé tempo
	7	Učení je strašně zdoluhavé.
	15	Je tam nuda.
Jednání učitelů	5	<i>Profesoři někdy s námi nejednají úplně příjemně.</i>
Zvládání	14	Překvapilo mě, že jsem oblíbená a že všechno zvládám.
Kolektiv	14	Překvapilo mě, že jsem oblíbená a že všechno zvládám.
	1	Je tam holka, kterou už jsem znala.
Materiální zázemí	16	je tam hezká knihovna

	9	všechno. nová čítanka, písanka
Obsah vyučování	4	Že mě baví matematika.

Doplňující otázka: Jestli je něco důležitého, na co jsem se nezeptala, prosím napiš mi to sem i s odpovědí.

Na tuto otázku odpověděli pouze tři respondenti. Z toho dva reagovali na předchozí otázku (viz výše). Ze třetí odpovědi by bylo možné usoudit, že děti z domácího vzdělávání určitým způsobem prožívají, že ráno musí vstávat, což před tím nemusely tak brzo.

- Profesori někdy s námi nejednají úplně příjemně.
- že musíme sedět pořád v lavicích
- Jak se mi líbí ráno vstávat? Nelíbí :-)

5.4.5 Souhrnná interpretace první a druhé výzkumné etapy

V této části jsou porovnány odpovědi jednoho respondenta z první a druhé výzkumné fáze. Je sledováno, jak se změnil názor jednotlivých respondentů během prvních měsíců ve školním vzdělávání.

Data jsou interpretována hlavně z hlediska obsahu odpovědí, vztah odpovědí k věku respondenta a typu školy, na který nastupuje, jsou určitě také zajímavé, ale nebude jim věnována taková pozornost. Tyto údaje a všechny odpovědi jsou čtenáři k dispozici v tabulkách v příloze¹³, aby si případných zajímavostí mohl všimnout sám.

Reliabilita a validita této části výzkumu je velmi ovlivněna výběrem výzkumného vzorku. Dotazník byl rozeslán na všechny dostupné emailové adresy výzkumného souboru. Zároveň byl odkaz na dotazník sdílen ve facebookové skupině Domáci a komunitní vzdělávání. Je jisté, že ne všichni, kteří dotazník obdrželi, ho vyplnili. Dá se předpokládat, že skupina, která reagovala, je určitým způsobem specifická. Jedná se o lidi, kteří jsou zvyklí reagovat na emaily a takoví lidé mohou mít jiný životní styl než lidé, kteří na emaily nereagují. Z toho důvodu lze usoudit, že by i odpovědi dětí z této skupiny mohly být odlišné. K výsledkům je tedy nutné přistupovat tak, že výzkumný vzorek nereprezentuje přesně výzkumný soubor.

¹³ Příloha 6 – Tabulky k souhrnné interpretaci prvních dvou výzkumných etap

Aby měly výsledky plnou vypovídací hodnotu, bylo by třeba je porovnat s výsledky stejného výzkumu u dětí, které své vzdělávání absolvují ve školním vzdělávání. Jednalo by se ovšem o výzkum většího rozsahu, než jsou možnosti této práce. Je totiž možné, že mnoho odpovědí není ovlivněno domácím vzděláváním, ale prožívají je stejně všechny děti, a jejich příčiny by bylo třeba hledat jinde.

Otázka č. 1: Těšení se – spokojenost

V prvních otázkách bylo sledováno, jestli se děti z domácího vzdělávání do školního vzdělávání těší, nebo ne a proč. Dále pak, jestli jsou po přestupu ve školním vzdělávání spokojené a proč.

Z těch, kteří se do školního vzdělávání netěšili, odpověděla pouze jedna respondentka. Té se nyní ve škole nelíbí. Důvody ovšem uvádí rozdílné. Do školy se netěšila, protože se obávala, že nebude zvládat učivo, a ve škole se jí nyní nelíbí, protože tam není dobrý kolektiv. Je třeba upozornit na to, že respondentka nastoupila do 5. ročníku ZŠ, kde je s největší pravděpodobností kolektiv již ustálený.

Z jedenácti respondentů, kteří se do školy těšili, se třem nyní ve škole nelíbí. Dvěma respondentům se sice ve škole líbí, ale zmiňují, že v domácím vzdělávání byli spokojenější. Jedna respondentka uvedla, že se do školy těší na „*nové kámošky*“. Ve škole se jí nyní nelíbí, protože podle svých slov nemá „*skoro žádné kamarády*“. Tři respondenti uvádí jako důvod spokojenosti ve školním vzdělávání to, na co se těšili. Dvakrát se jedná o spolužáky či kamarády, jednou o novou zkušenost.

Celkově v této oblasti respondenti nejčastěji zmiňovali sociální kontakty, konkrétně se jedná o kolektiv, kamarády či učitele. V celkovém počtu dvaceti devíti odpovědí se objevují osmnáctkrát. Nové nebo neznámé osmkrát a obsah učiva sedmkrát. Lze tedy konstatovat, že sociální vztahy mají pro děti z domácího vzdělávání nezanedbatelnou důležitost. Jedná se také o jednu z největších změn, která s přestupem souvisí, není proto divu, že jí děti věnují takovou pozornost. Je ovšem otázkou, jakou důležitost mají pro děti ve školním vzdělávání – jestli stejnou, či rozdílnou.

Otázka č. 2: Obavy

V těchto otázkách bylo sledováno, zda se děti z domácího vzdělávání něčeho obávají a pokud ano, tak čeho. Dále, jestli tyto obavy byly opodstatněné.

Lze předpokládat, že ve druhé etapě výzkumu si již dítě přesně nepamatuje, co vyplnilo v první etapě. Pokud pak dítě zmiňuje stejnou věc jak v první, tak ve druhé etapě, jedná se nejspíš o opravdovou obavu, a ne o aktuální krátkodobý pocit, který dítě mělo.

V celkovém počtu patnácti odpovědí jmenujících nějakou obavu je sociální složka vzdělávání zmíněna osmkrát, obsah učení jedenáctkrát. Mohlo by v tom určitou roli hrát to, že se děti zatím nesetkaly se srovnáváním výsledků, kterému se ve školním vzdělávání nedá úplně vyhnout. Jedná se tedy také o podstatnou změnu oproti domácímu vzdělávání.

V tomto odstavci je pozornost věnována pouze dvanácti respondentům, kteří odpověděli v obou výzkumných etapách. Žádné obavy nemělo pět respondentů. U zbývajících sedmi respondentů se čtyřem jejich obav naplnily. U třech respondentů byly obavy naplněny, z nich ale pouze jeden respondent uvádí stejné obavy v první i druhé etapě.

Lze tedy říci, že u většiny respondentů se obavy nenaplnily, i když je měli. Může to být dáno tím, že většina obav vyplývá z toho, že děti čeká něco neznámého a nového a v takové situaci jsou nějaké obavy naprosto normální a logické (Mertin, 2006, s. 18). Zároveň se jedná o něco, s čím se dá pracovat tak, že se o tom s dětmi mluví, a pomoci jim, aby pro ně očekávané neznámé již nebylo tak neznámé.

Otázka č. 3: Vztah (motivace) k učení

V těchto otázkách je sledováno, jak se s přestupem do školního vzdělávání mění u dítěte vztah k učení a zda se nějak mění i jeho motivace. Vzhledem k tomu, že organizace výuky v domácím vzdělávání je v mnohém odlišná od vzdělávání školního, předpokládáme, že tím bude ovlivněn i vztah a motivace dítěte k učení.

Z celkového počtu dvaceti devíti odpovědí je sedmnáct odpovědí ve skutečnosti neutrálních. Byť respondent zaškrtnl ano či ne, v doplňující odpovědi pak nějakým způsobem zmiňuje, že tomu tak není vždy – že ho např. některé předměty baví, a některé ne, že je učivo někdy zajímavé, a jindy ne, nebo že záleží na učiteli či množství učiva.

Z dvanácti respondentů, kteří odpověděli v obou etapách výzkumu, se pouze jeden nerad učil v domácím vzdělávání, přičemž právě jeho odpověď patří k těm neutrálním, o nichž je řeč v předchozím odstavci. V druhé etapě výzkumu je jeho odpovědí, že se učí rád, ale opět s neutrálním doplněním.

Ve školním vzdělávání se neradi učí tři respondenti, za neutrální doplnění lze pak považovat pouze jediné z nich.

To, jestli se dítě učí rádo nebo nerado, zásadně ovlivňuje to, jestli ho učení baví a přijde mu zajímavé, nebo ne. Na základě výsledků tohoto výzkumu by se dalo konstatovat, že je učení v domácím vzdělávání zábavnější než ve školním vzdělávání. Vzhledem ke skutečnosti, že byl v tomto případě výzkumný vzorek tak malý, lze ale tento výrok považovat pouze za hypotézu.

Otázkou stále zůstává, jak moc je chuť k učení ovlivněna vnější nebo vnitřní motivací. Pokud je u žáků v domácím vzdělávání motivace k učení vnitřní, pravděpodobně se učí rádi i po přestupu do školního vzdělávání.

Otázka č. 4: Přípravenost na přestup

Tato otázka v určitém smyslu shrnuje celý výzkum a lze z jejích výsledků opět vytipovat konkrétní podněty pro usnadnění přestupu.

Většina odpovědí je dosti konkrétních a individuálních. Díky tomu byly získány podněty pro to, jak se děti z domácího vzdělávání mohou na přestup připravovat a co je na školním vzdělávání překvapuje. Na tomto místě budou odpovědi posunuty do obecnější roviny. Pro přehlednost jsou jednotlivé skutečnosti uvedeny v bodech.

Jak se děti z domácího vzdělávání připravují na přestup:

- Materiální příprava – pořízení nových pomůcek, batohu, oblečení apod.
- Vstávají dříve.
- Doptávají se, jaké je to ve škole.
- Učí se konkrétním dovednostem, které zatím nepotřebovaly (např.: psaní poznámek, psaní všemi deseti apod.).

Co děti z domácího vzdělávání překvapuje na školním vzdělávání:

- Jednání učitelů
- Jednání a chování spolužáků
- Tempo učení
- Organizace výuky (např. neustálé sezení v lavicích)

Shrnutí – podněty pro další výzkumnou etapu

Pro další výzkumnou etapu vyplynulo z předchozích odpovědí několik zásadních podnětů. Velmi podstatným faktorem ovlivňujícím spokojenost dětí jsou sociální kontakty, proto jim byla v další výzkumné etapě věnována zvýšená pozornost. Další významnou oblastí je zvládání učiva, čehož se děti nejvíce obávají.

Podnětná je i hypotéza, že je učení v domácím vzdělávání pro děti zábavnější než ve vzdělávání školním, a otázka, jak jsou domácí školáci obecně motivováni k učení.

5.4.6 Realizace třetí výzkumné etapy

V této etapě byl výzkum zaměřen na absolventy DV ve věku 15–25 let. Dotazník obsahuje patnáct otázek, z toho je sedm vytvořeno formou intervalové škály, sedm otázek je otevřených a jedna otázka umožňuje vyjádření jakékoli myšlenky, která respondenta k tématu dotazníku napadá.

Vzhledem k tomu, že v oficiální formulaci cílů vzdělávání je větší důraz kladen na osobnostně sociální cíle než na cíle obsahové, je osobnostně sociální složce věnována též větší pozornost. Toto rozvrstvení témat bylo potvrzeno též předchozími výzkumnými etapami.

Pro dotazník byla zvolena tato témata:

- pochopení, jak to ve škole funguje
- zvládání učiva
- vlastnosti třídního kolektivu
- aktivita v rámci třídního kolektivu

- oblíbenost v třídním kolektivu
- schopnost udržet si vlastní přesvědčení
- vycházení s učiteli
- co bylo na školním vzdělávání překvapující
- výhoda oproti ostatním díky DV
- nevýhoda oproti ostatním kvůli DV
- změna pohledu na učení
- spokojenost s rozhodnutím absolvovat výuku v DV
- doporučení dětem, které čeká přestup z domácího vzdělávání do školního
- doporučení rodičům, jejichž dítě v blízké době čeká přestup z domácího vzdělávání do školního

Text průvodního dopisu¹⁴ a dotazník¹⁵ jsou k dispozici k nahlédnutí v příloze této práce. Přesná podoba dotazníku, který byl distribuován pouze v elektronické podobě, je dostupná na této adrese:

<https://goo.gl/forms/weSp9t9XdkhfZpuP2>

5.4.7 Interpretace třetí výzkumné etapy

Charakteristika výzkumného vzorku

V této výzkumné etapě odpovědělo třicet pět respondentů. Z toho bylo 60 % mužského pohlaví a 40 % pohlaví ženského. Nejvíce respondentů bydlelo v době domácího vzdělávání v kraji Hlavní město Praha (42,9 %), pak v kraji Středočeském (31,4 %), v kraji Moravskoslezském 8,6 % respondentů, v Olomouckém kraji a v kraji Vysočina 5,7 % respondentů a v Libereckém a Jihomoravském kraji 2,9 % respondentů. Ostatní kraje nejsou zastoupeny.

Respondenti se lišili dobou, kdy absolvovali domácí vzdělávání. Jsou zastoupeny téměř všechny možné roky nástupu, tedy od r. 1998 až po rok 2015. Konkrétně čtyři respondenti nastoupili do domácího vzdělávání v letech 2008 a 2010, tři respondenti v letech 1998, 1999,

---

¹⁴ Příloha 7 – DOTAZNÍK 3 – průvodní dopis

¹⁵ Příloha 8 – DOTAZNÍK 3 – dotazník

2004, 2009 a 2013, dva respondenti v letech 2001, 2002, 2006 a 2012 a jeden respondent před rokem 1998 a v letech 2000, 2005 a 2007. Žádný respondent nenastoupil do domácího vzdělávání v letech 2003, 2011, 2014 a 2015. Stejně tak jsou různé i roky ukončení domácího vzdělávání, respondenti měli možnost vybírat mezi lety 1998 až 2016. Šest respondentů ukončilo domácí vzdělávání v letech 2013 a 2014, tři respondenti v letech 2004, 2011 a 2015, dva respondenti v letech 2003, 2008 a 2010, jeden respondent v letech 2000, 2001, 2002, 2005, 2006, 2007, 2012 a 2016. Žádný respondent neukončil své vzdělávání doma před rokem 1998, v letech 1998, 1999 a 2009.

Celou základní školu v domácím vzdělávání absolvovalo pět respondentů (tj. 14,3 %), celý první stupeň ZŠ absolvovalo v domácím vzdělávání deset respondentů (tj. 28,6 %). Osm ročníků absolvoval v domácím vzdělávání jeden respondent, čtyři ročníky šest respondentů (tj. 17,1 %), tři ročníky čtyři respondenti (tj. 11,4 %), dva ročníky čtyři respondenti a jeden ročník pět respondentů.

Naprostá většina respondentů se v současné době věnuje dalšímu studiu. V zaměstnání jsou pouze tři respondenti. Z toho jeden má ukončené magisterské studium, jeden bakalářské studium a jeden má výuční list. Všichni respondenti, kteří mají maturitu, nyní pokračují ve studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole. Stejně tak všichni respondenti, kteří již získali titul Bc či DiS (kromě jednoho výše uvedeného), pokračují ve studiu. Z toho by bylo možné usoudit, že absolventi domácího vzdělávání mají pozitivní vztah k učení a většinou dosahují vysokoškolského vzdělání. Naprostá většina absolventů domácího vzdělávání však svou vzdělávací dráhu pro svůj nízký věk zatím neukončila.

Reliabilita a validita

Vzhledem k tomu, že není k dispozici podrobná databáze žáků vzdělávaných v individuálním vzdělávání, je nemožné určit charakter celého výzkumného souboru a tedy ani to, jak tomuto souboru odpovídá konkrétní výzkumný vzorek, který je značně ovlivněn dostupností kontaktů na respondenty. Jak je vidět z charakteristiky výzkumného vzorku, jedná se o skupinu velmi různorodou, proto lze předpokládat, že výsledky výzkumu mají určitou objektivní vypovídající hodnotu, což naznačuje i různorodost jednotlivých odpovědí.

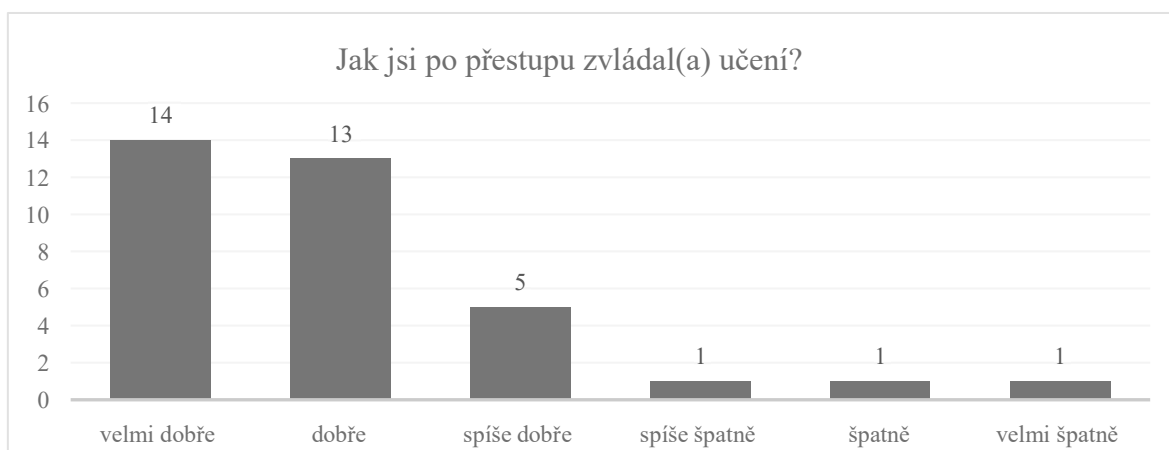

Otázka č. 1: Pochopení, jak to ve škole funguje

Průměrně se respondenti přizpůsobili fungování školy spíše snadno až snadno. Není tedy třeba se této oblasti obávat. Přesto by nebylo moudré ji podcenit a určitě dítěti pomůže, když se toho o fungování školy dozví před přestupem co nejvíc, aby pak nebylo zbytečně překvapené a zmatené.

Otázka č. 2: Zvládání učiva

Průměrně respondenti vypovídají, že po přestupu zvládali učení dobře. Lze tedy říci, že v domácím vzdělávání žáci nejsou v učivu nijak pozadu a jsou dobře připraveni pokračovat v dalším vzdělávání.

Otázka č.

3: Vlastnosti třídního kolektivu

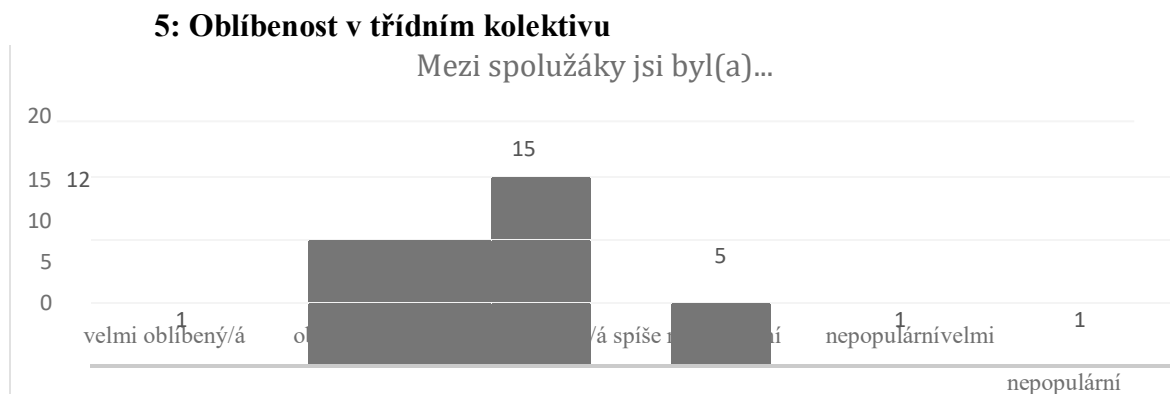
V této otázce již odpovědi respondentů nejsou tak jednoznačně vychýleny na jednu stranu. Průměrně považují kolektiv ve třídě po přestupu za spíše dobrý. Jedná se o oblast, která se dá dopředu jen velmi těžko ovlivnit, ale pro další učení hraje velkou roli.

Otázka č. 4: Aktivita v rámci třídního kolektivu

I zde jsou odpovědi velmi individuální. Průměrná odpověď je, že se absolventi domácího vzdělávání zapojovali do třídních aktivit často.

Otázka č.

Respondenti se průměrně cítili být mezi spolužáky spíše oblíbení. Mohl by tento výsledek vypovídat něco o osobnostních kvalitách domácích školáků?

Z předchozích otázek o kolektivu třídy a zapojení se do něj absolventy domácího vzdělávání, lze usoudit, že se nedá obecně říci, jak je tato oblast absolventy zvládána. Je to nejspíš tím, že ji ovlivňuje mnoho faktorů. Ty pak souvisejí spíše s osobností dítěte i s vlastnostmi třídního kolektivu než s absolvováním domácího vzdělávání.

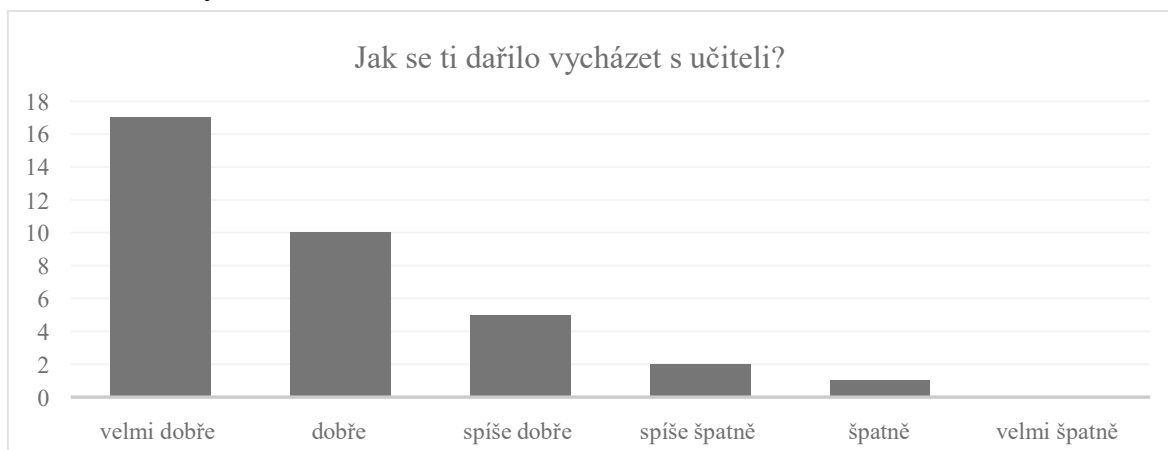
Otázka č. 6: Schopnost udržet si vlastní přesvědčení

U této otázky je průměrnou odpovědí, že přesvědčit absolventa domácího vzdělávání o něčem, s čím by nesouhlasil, je těžké. Mohlo by to souviset s tím, že doma vzdělávané děti mají často dobře vybudované svědomí, a tak jsou schopny udržet si vlastní názor.

Otázka č.

7: Vycházení s učiteli

Průměrně vycházeli respondenti s učiteli dobře. Může to souviset s tím, že jsou domácí školáci zvyklí komunikovat s dospělými, nebo také tím, že často mají obecně pozitivní vztah k učení, a proto jsou v hodinách aktivní, což je učiteli logicky pozitivně přijímáno.

Poznámka ke zpracování otázek 8 – 15

Otázky osm až patnáct byly v dotazníku otevřené. V následujících odstavcích jsou uvedeny závěry, které lze z odpovědí vyvodit. Konkrétní znění otázky v dotazníku, kategorie a počty odpovědí jsou čtenáři k dispozici v příloze¹⁶. Při čtení interpretací prosíme čtenáře, aby měl na mysli, že se jedná pouze o malý vzorek a že realita tedy může být poněkud odlišná. Přesto lze z výsledků usoudit určité tendence a dát nový pohled na problematiku.

Otázka č. 8: Co bylo na školním vzdělávání překvapující

Ačkoli v dotazníku ve druhé etapě výzkumu odpověděli všichni respondenti, že je na škole něco překvapilo, u absolventů se objevilo přes dvacet procent odpovědí, že buď nepřekvapilo nic, nebo si na nic nevzpomínají. Mohlo by se tedy říci, že je to něco, co není natolik výrazné, aby si to absolventi dlouho pamatovali.

¹⁶ Příloha 9 - Tabulky k interpretaci třetí výzkumné etapy

Děti z domácího vzdělávání nejčastěji překvapuje využívání času ve škole, chování spolužáků a organizace či řád ve škole. Zajímavé je, že se jedná o kategorie, které byly respondenty zmiňovány již v předchozí etapě.

Zde jsou uvedeny některé konkrétní výroky absolventů z dotazníku:

„Že se všichni chovali velice podobně.“

„Jak nehezky, neslušně se děti již v brzkém věku chovaly, ať už k sobě navzájem či k vyučujícím.“

„Neúcta spolužáků k učitelům. Nižší úroveň znalostí, než jsem očekával.“

„Že všichni studenti jsou velice zdeformováni předešlými pěti lety studia ZŠ. Myslím, že mě zarazil celkový stav všech okolo.“

„Nuda. Nevyužívání času. Jasně rozvržené učivo bez možnosti jen tak objevovat a mít z toho radost. Děti se neučí, protože můžou, ale protože musí.“

„Šílené prostoje, čas strávený předstíráním práce, neefektivita, zbytečná administrativa, strach učitelů z ředitelky, vyhořelí učitelé, občas nefér rozhodnutí, nekompetentnost některých učitelů, neschopnost vyučovat...“

„Jak pomalu se postupuje v učení a množství jen tak promarněného času. A mnoho hloupých dotazů spolužáků na zcela jasné věci (rozuměj především neporozumění textu).“

„Nejvíce to, že se vstává, když vejde učitel. Myslel jsem, že to je něco z doby Karla Čapka.“

„Nerespektování doporučení z poradny, tvrdý přístup, striktní pravidla.“

„Zvonění.“

„Že jsem se tam vůbec dostal.“

„V prvním roce asi nic moc (přinejmenším si nic nepamatuji). Věci, které jsou na škole skvělé a překvapivé, jsem začal objevovat až později.“

Otázka č. 9: Výhoda oproti ostatním díky DV

Ač se mnoho respondentů z první etapy výzkumu obávalo, že budou mít problémy s učením, třetí etapa tyto obavy de facto vyvrací, protože více než polovina respondentů v ní uvádí, že

právě nějaký náskok v učivu byl jejich výhodou oproti spolužákům. A to nejen, co se týče konkrétních znalostí („*Ve většině předmětů jsem minimálně půl roku nemusel vůbec nic dělat.*“, „*Jsem premiant třídy, aniž bych se doma učil.*“, „*Téměř jsem se neučil, znalosti jsem pochytil v hodinách nebo jsem využíval to, co jsem se naučil na základce.*“), ale také ve vztahu k učení jako takovému. Ten byl pozitivní a oproti ostatním se děti z domácího vzdělávání zajímaly i nadále o nové vědomosti. Některé děti z domácího vzdělávání také často vědí, jak se mají učit a jsou v tom efektivní. Dokážou k věcem obecně přistupovat originálně a nebojí se být jiní než ostatní.

Někteří respondenti uvádějí spíše obecné výhody domácího vzdělávání. Tyto odpovědi by bylo možné interpretovat tak, že jako svou výhodu oproti ostatním spolužákům považují samotnou skutečnost, že měli možnost zažít domácí vzdělávání.

Otázka č. 10: Nevýhoda oproti ostatním kvůli DV

Jako největší nevýhoda je absolventy vnímána neznalost prostředí školy, ve kterém se jejich spolužáci umějí již delší dobu pohybovat. V dotazníku uváděli mnoho konkrétních věcí: režim, tempo, písemky a zkoušení (obecně jejich nekompromisnost a definitivní hodnota pro známku), stres, dělání domácích úkolů, všem předmětům je třeba věnovat 45 minut, memorování a „biflování“, vstávání při příchodu učitele, posuzování, srážení, školní řád, dlouhé sezení, ranní vstávání, vymýšlení aktivit proti nuditě atd. Na některé z výše uvedených věcí se nedá připravit předem, některé by se daly vnímat obecně negativně a bylo by dobré je ze vzdělávání odstranit úplně.

Dále někteří absolventi domácího vzdělávání vnímají nějaký deficit v oblasti vztahů, uvádějí, že je pro ně těžké navázat nové kontakty, že v domácím vzdělávání nebyli v kontaktu s kamarády každý den, nebo že se s nimi prostě neuměli bavit. Jeden respondent přichází se zajímavým postřehem: „*Chybí ty zážitky z prvního stupně, nad kterými se všichni zpětně rozněžňují.*“

Když porovnáme otázku 9 a 10, vidíme, že absolventi domácího vzdělávání mají jak určité výhody, tak i nevýhody oproti ostatním. Jsou na tom většinou lépe ve znalostech, tedy ve vyučovacím obsahu (jak potvrzuje i otázka číslo 2), ale nemají takovou zkušenost se

školním prostředím, a to jak organizačně, tak vztahově. Pokud by sekundární socializace znamenala umět se dobře pohybovat a vycházet v prostředí školy, zaostávali by domácí školáci. Je to ale jejím cílem? Nemělo by být cílem obecně fungovat ve společnosti? Dalo by se říci, že je to „něco za něco“ a je na rodičích, jaký druh vzdělávání pro dítě zvolí.

Otázka č. 11: Změna pohledu na učení

Co se týče vztahu k učení, jedná se o velmi individuální věc, vnímanou každým jinak. Je to také oblast, která je ovlivněna mnoha různými faktory – vyučujícími, celkovou atmosférou vyučovacího prostředí, spolužáky, konkrétním zájmem o témata, zvolený způsob motivace a mnoho dalšího. Přesto většina absolventů uvádí určitý rozdíl přístupu k učení v domácím a školním vzdělávání. Nikdo v dotazníku jednoznačně neuvedl, že by to ve školním vzdělávání bylo lepší než v domácím vzdělávání. To, že v domácím vzdělávání to bylo lepší, párkrát zmíněno bylo.

Často absolventi domácího vzdělávání popisují nějakou změnu v motivaci k učení.

Vyjadřují se k tomu takto:

„Musím říct, že mi škola hodně znechutila učení. (...) Kdybych nevěděla z DV, že mě učení baví a jde, už dávno bych se na to vykašlala. Škola je dost demotivující.“

„Škola mě postupem času ‚zkazila‘ tím způsobem, že jsem dělal jen to nejnutnější, pouze co se po mně chtělo a co mi zajistilo postup do dalších ročníků – jde jen o to, získat dost bodů.“

„Díky množství znalostí z DV jsem se po většinu docházky na SŠ nemusela moc učit – takže jsem dost ztratila motivaci a brzy se začala ve škole nudit a flákat.“

„Učení pro mne ztratilo hodnotu poznávání. Najednou jediné o co mi šlo, byly dobré známky, a ne to, co se doopravdy naučím a co mi k něčemu bude. V tom je domácí škola mnohem svobodnější. Učení jako takové jsem doma ani nebrala jako učení, takže to moc nemůžu posoudit.“

„Doma jsem se učila, protože mě to bavilo a zajímalo. Doma jsem se učila pro sebe. Když jsem nastoupila do školy, pochopila jsem, proč většinu dětí nebaví škola a učení. Učí se, protože musí. Musela jsem dojít k rozhodnutí, že se chci dál vzdělávat a učit. A musela jsem najít způsob, jak se motivovat.“

Obečně by se dalo říci, že děti z domácího vzdělávání si uvědomují hodnotu vzdělávání, a proto k učení přistupují aktivně. To, že mnohé z nich nástupem do školy ztratí motivaci k učení, protože zjistí, že jim to k ničemu není, je velmi smutné. Školský systém by v žádném případě neměl ubíjet zájem o vědění a vzdělávání – z výpovědí respondentů lze ale usoudit, že se tomu tak děje. A to by mělo být podnětem pro zamyšlení, zda na stávajícím způsobu vyučování není nutné něco zásadně změnit.

Otázka č. 12: Spokojenost s rozhodnutím absolvovat výuku v DV

Ze všech třiceti pěti respondentů odpovídajících v této výzkumné etapě pouze jeden hodnotí rozhodnutí rodičů pro domácí vzdělávání negativně. Většina pak toto rozhodnutí vnímá pozitivně. Mezi odpověďmi se ale také objevilo, že domácí vzdělávání není pro každého. Sami absolventi to formulují takto: *„Chápu rozhodnutí mých rodičů v situaci, ve které se nacházeli, ale rozhodně bych domácí školu nebral jako něco, co je vhodné pro všechny děti a ve všech situacích.“*

„Velmi kladně, v době, kdy jsem nastupovala do školy bych nebyla schopná zvládnout kolektiv a výuku v ‚králíkárně‘.“

„Pro mě to nejlepší rozhodnutí.“

Zajímavá jsou i některá zdůvodnění toho, proč toto rozhodnutí považují za pozitivní:

„Nebyla to taková nuda jako ve škole.“

„Byla to dobrá zkušenost, možná i dobrý start.“

„Díky domácímu vzdělávání jsem mohl žít o něco déle svobodný. Ted' se budu strašně dlouho zbavovat stereotypů a negativních vlivů systému na chápání světa a života.“

„Je ze mě úplně jiná osobnost. Pomohlo mi to věřit v sebe a své schopnosti, kdybych byla jen ve škole, byla bych ustrašená a myslela bych si, že jsem pitomá.“

„Mám pevnější základy jak v rodině, tak ve vzdělání.“

„Jsem hrozně vděčná za čas, který mi věnovali. Za postoj k učení, který ted' mám. Za to, že mě tak ochránili od zbytečného stresu a ošklivých slov.“

Někteří respondenti zmiňují, že se necítili ochuzení o kolektiv: „*Měla jsem spoustu jiného využití v kolektivech po dobu domácího studia, takže jsem se necítila nijak nesociálně. Což pokládám za jediné riziko – a snad i jedinou nevýhodu domácího studia, která může a nemusí nastat (v mém případě tedy naštěstí nenastala).*“

Některé komentáře jsou zajímavé samy o sobě:

„*Když tak bych jim (rodičům) spíš vytýkal samotný způsob učení v domácí škole, než jejich rozhodnutí mě vzdělávat doma.*“

„*Upřímně mě mrzí, že jsem nebyl v domácí škole celou ZŠ!*“

„*Jsem ráda, že se mnou o tom mluvili, dali mi na vybranou, měla jsem příležitost vyzkoušet si obojí (domácí výuku i chování do školy).*“

„*Měl jsem vážně štěstí! Děkuji, maminko! Těch devět let už mi nikdo nevezme a byly boží... Díky! Vážím si toho a stále nemohu uvěřit, že jsme to dokázali na "úřadech" prosadit! Díky Judito.*“

„*Kdybych se tak mohla znovu rozhodnout sama, rozhodla bych se pro DŠ.*“

„*Jsem rád že jsem to zkusil. Také jsem rád, že teď už jsem ve škole (jsem v sekundě).*“

„*Jsem rád, že jsem měl delší dětství, ale zároveň byl pro mě větší šok při setkání s realitou. Kdybych byl od malička ve škole, možná bych to lépe zvládal.*“

Bylo by zajímavé srovnat tyto odpovědi s odpověďmi absolventů jiných pedagogických koncepcí, ať už standardních, či nestandardních. Byla by míra spokojenosti také tak vysoká?

Otázka č. 13: Doporučení dětem, které čeká přestup z domácího vzdělávání do školního Mnoho rad, které by absolventi dali současným domácím školákům pro čas přestupu je velmi konkrétních a různorodých. Přesto v nich lze najít některá témata, která se objevují opakovaně.

Absolventi často povzbuzují k tomu, aby dítě zůstalo samo sebou a nenechalo se připravit o to, co v domácím vzdělávání získalo. V čem konkrétně? Odpovězme si slovy absolventů: „*Aby se vůbec ničeho nebály, byly sami sebou a nenechaly si učení znechutit.*“

„Aby si nenechaly nalhat, že jsou ‚pozadu‘ nebo hloupější, aby se nestresovaly, když někomu vedle nich ujedou nervy.“

„Má smysl zůstat sám sebou, má smysl nebýt stejný jako ostatní.“

„Ať se nebojí projevovat své názory a nebojí se odpovídat na věci, které ví, i když se třeba nikdo jiný nehlásí. Samozřejmě hrozně záleží na kolektivu, do kterého se dítě dostane.“

„Nedejte se. Škola se vás bude snažit vystresovat, natlačit do formičky, zastrašit a přidat k davu. Zachovejte si úctu, buďte odvážní a laskaví, a nedejte se. To, že něco dělají všichni ostatní, neznamená, že to je správné. To že se někam hrne dav, neznamená, že ví, kam jdou. Nebojte se být sami sebou a stát si za svými rozhodnutími (třeba nekouřit).“

Dále absolventi upozorňují na to, že je velmi důležitý postoj, který dítě ke škole zaujme. Když má člověk k věci pozitivní přístup a snaží se hledat způsoby, jak z toho, co má, vytěžit co nejvíc, často takové věci objeví. Absolventi povzbuzují k tomu nesmutnit po domácí škole, ale naplno si užívat aktivit se spolužáky, nenechat si zkazit chuť poznávat, nenechat se šikanovat atd.

Dva absolventi se k tomuto tématu rozepsali trochu více a uvádí zajímavé postřehy: *„Škola bude hodně o tom, jakou si jí udělají. Když k tomu nebudu přistupovat negativně a budou se snažit najít si to, co je ve škole baví, a netrápit se přehnaně tím, co je nebaví, může být škola místem spousty skvělých zážitků a kde se třeba i něco naučí. Zároveň bych zdůraznil, že je to něco, co je prostě potřeba. Aby člověk zcela dospěl, nemůže být pořád doma u maminky a musí se naučit i další věci, které se doma prostě nenaučí (komunikace s vrstevníky, jak vydržet v kolektivu, který bych si nevybral, jak se vyrovnat s něčím, co mě nebaví, ale musím to zvládnout, jak jednat s autoritou, která se mi zdá hloupá...)“*

„Klid, jsme fakt schopnější. Zkuste se nedat hned zpočátku otrávit předstíráním práce, počtem hodin odsezených na zadku, ani neefektivitou a nudou. A spolužáci jsou namíchaní jako všude - pár výborných, pár blbců. Nečekejte, že budete kamarádi se všemi, tvoří se skupinky. Ze začátku nevyčnívejte, nemluvte o DV. Pozorujte a odhadněte co nejdřív učitele i děti, zkuste je pochopit, abyste s nimi vycházeli - vyplatí se to a je pak snesitelnější trávit s nimi tolik času.“

Vícekrát absolventi také zmiňovali, že je třeba se připravit na to, že děti ve škole čeká jiný režim, nejspíš více stresu, že jim učení zabere více času, že nebudou muset vždy všechno zvládat apod. *„Není to tak hrozné, jak si většina vašeho okolí myslí. Asi nejsložitější je navyknout si na zcela odlišný rytmus dne a to, že škola pohltí většinu vašeho času a energie. Ale dá se na to zvyknout.“* Jeden absolvent se podrobněji rozepisuje o známkách: *„Známky nic neznamenaají a nemusí se jich bát, a když dostanou špatnou známku, tak to vůbec nevadí (myslím, že děti z domácího vzdělávání šatně reagují na špatné známky, které si ‚nezaslouží‘, protože to umí a jen něco v testu popletli).“*

Nakonec absolventi povzbuzují k tomu, aby se děti nástupu do školy nebály, protože *„není čeho“* a *„je to skoro stejné jako chodit do nějakého kroužku“*. Doporučují také nepodcenit učení a přípravu na školu, kam jdou, zvlášť pokud se jedná o gymnázium, či se ve škole chovat *„hezky, aby je ostatní spolužáci přijímali“*.

Mnohé rady, které absolventi domácího vzdělávání uvádějí, jako je pozitivní přístup a být sami sebou, jsou rady, které jsou obecně velmi užitečné a pomohly by určitě všem školákům bez ohledu na pedagogickou koncepci, ve které své vzdělávání absolvují.

Otázka č. 14: Doporučení rodičům, jejichž dítě v blízké době čeká přestup z domácího vzdělávání do školního

Absolventi domácího vzdělávání považují za nejdůležitější pro období přestupu podporu rodičů, ať už materiální, psychickou nebo organizační – tedy věřit dítěti v jeho jedinečnosti, stát vždy za ním, neklást důraz na výkon a známky, získat informace o nové škole, pomoci mu rozvrhnout čas, zorganizovat učení a stanovit priority a pomoci mu dále dělat to, co ho baví. Rodiče by sami měli být v klidu a nepřenášet svůj stres na dítě. Zároveň je podle absolventů třeba nechat dítěti samostatnost. Prostě *„všeho s mírou“*.

„Každé dítě prožívá nástup do školy úplně jinak (většinou však je spojen s pocity zklamání a nudy z nedostatku informací a příliš pomalého tempa učení - neumím však posoudit děti s nějakým handicapem, tam je to úplně jiné), je důležité mu naslouchat, jak se cítí, co si přeje dělat a počítat s tím, že bude po nástupu do školy mnohem unavenější.“

„Prodloužit DV do devítky! Opatřit dítěti průměrné oblečení a vybavení, aby snadněji zapadlo, nemíchat se mu do ničeho, ve škole se na nic neptat, nemluvit o DV. Fyzicky pomoci zvládat vstávání a dopravu (připravit jídlo, denně čisté oblečení, čaj, nahřát boty, večer včas zhasnout, mít pochopení pro fyzickou únavu), je to nechutný šok vstávat v šest...“

Za důležité je absolventy také považováno komunikovat o tom, co dítě čeká, a poté, co prožívá. Tedy mluvit o tom, *„jaké to ve škole asi bude, jak to tam bude fungovat, na co se těší, co si myslí, že bude na nic...“*

„Vysvětlovat si výhody, nevýhody. Čeho může ve třídě se spolužáky využít, čeho si vážit...“

„Nedělat s toho příliš velkou vědu a nestresovat děti. Velmi důležité je myslím podávat přestup do normální školy jako pozitivní věc - další důležitý krok. Nikoli jako něco, co bude hrozné, kde všechno najednou bude horší, pak se dítě opravdu těžko zapojí tak, aby bylo spokojené. (Což samozřejmě neznamená, že se s dítětem nebude mluvit o nástrahách a případných negativech, ale rozhodně je potřeba vynechat hlášky typu: ‚Tak teď teprve zjistíš, jak je ten vzdělávací systém hrozný.‘)“

Někteří absolventi doporučují připodobnit domácí výuku více tomu, jak probíhá ve škole, aby pak dítě nemělo takový „šok“. Tedy psát více testy a známkovat je, být přísnější a nekompromisní.

Absolventi také doporučují pečlivě vybrat školu, která bude vyhovovat individuálním potřebám dítěte a nepodcenit přípravu na přijímačky. Také může pomoci vyzkoušet si nějakou dobu chodit do školy ještě v rámci domácího vzdělávání.

Otázka č. 15: Doplnující

V této otázce mohli respondenti napsat cokoliv, co je k tématu dotazníku ještě napadá. Protože se v tomto případě jedná o velmi individuální odpovědi, nesnažíme se je nijak interpretovat, ale dáváme čtenáři možnost si přečíst výběr z nich v nezměněné podobě a uspořádání do určitých obsahových kategorií.

Někteří absolventi v této otázce shrnuli svůj názor na domácí vzdělávání či na vzdělávání jako takové:

„Školy jsou přežití nefunkční kruté instituce, které mají za úkol naučit děti předstírat práci a především držet hubu a krok; udělat z nich tupé ovce, které budou poslušně konzumovat a chodit do práce. Cizí (často vyhořelí) lidé učí cizí (často protivné) děti něco (často zbytečného), co jim přikazují nesmyslné osnovy; to vše kilometry od domova v oherných budovách s děsným stravováním; a od nevidím do nevidím...

Naproti tomu DV je přirozený proces, kdy rodiče učí své vlastní děti, samozřejmě jak nejlépe to dokáží, tráví s nimi svůj čas, milují je, jsou k nim spravedliví a budují si tak vzájemně dobrý vztah. Děti se učí pracovat naplno a efektivně využívat svůj čas, rozhodovat se sami za sebe, hledat různé varianty řešení, být zvědavé, tvůrčí... A ještě navíc mají dost času na své koníčky, cestování, sport, i na četbu spousty knih... Děti nejsou utahané a vystresované nesmyslným vstáváním a dopravou, mají lepší stravu, tráví víc času v přírodě, jsou zdravější, sebevědomější, mají krásné dlouhé dětství; a navíc budou umět něco naučit své vlastní děti.“

„Celé školství je naprosto špatné z podstaty (mám zkušenosti ze dvou ZŠ, dvou SŠ, dvou VŠ), vše, co opravdu umím a potřebuji, jsem si nastudoval víceméně sám.“

„Moc bych domácí školu nedoporučoval, pokud to není skutečně nezbytné.“

„Jsem hrdá na to, že jsem se mohla učit doma a takhle daleko to dotáhnout (ted' studuji druhou vysokou školu).“

„Asi bych chtěla být pořád v domácím vydělávání.“

„Delší čas strávený ve škole jsem nevnímal vždy negativně, možná spíš dokonce naopak (negativně jsem vnímal to, že jsem se musel učit po škole).“

„Každý to vnímá jinak. Domácí škola dává hodně, a nikdy nekončí. Je to životní styl - být aktivní.“

Další respondenti se nějakým způsobem vyjadřovali ke kolektivu:

„Je strašně důležité, jaký kolektiv ve třídě je. Já přešel z tohoto pohledu do kolektivu 50/50, takže jsem měl kamarády a zároveň zde byly i děti, které si všimly že jsem jiný :) Necháпали, proč nepotřebuju mít dobrý mobil etc. Prostě je zde riziko, že se do vás pustí a pak je důležité nepodlehnout. Nejsme typ osobnosti, co se nechá utlačovat, ale pro slabší by to mohl být problém. Nejde o dítě, co přišlo z domácí školy, jde o děti, co už ve škole jsou. Většinou jsou velmi zdeformované systémem a přístupem jejich vlastních rodičů. Příkladem může být, že

vyhodí jídlo z domova do koše a koupí si bagetu z automatu. Ani jednu z těchto dvou věcí bych nikdy neudělal. :)“

„Že člověk si na to vůbec nemusí zvyknout a že si nemá dělat nic z toho, že do kolektivu nezapadá.“

„Pro dítě, které nechodí do školy, je pochopitelně složitější dostat se do kontaktu s dalšími dětmi, a tak je důležité, aby se věnovalo různým aktivitám, kde budou i jiné děti stejného věku, například nějaký sport nebo výtvarka.“

Někteří respondenti v této otázce vyjádřili nějaké další doporučení:

„S přechodem na školu mi hodně pomohly povinné týdny v "normální škole", kdy jsem každý školní rok strávila týden v běžné škole. Věděla jsem tak, jak funguje třídní kolektiv - ač z pozice pozorovatele, organizace hodin, přestávek a podobně.“

„Já jsem měla domluveno se soukromou školou 2 předměty, kam jsem docházela již na druhém stupni, a mohu to jenom doporučit, nebyla jsem úplně sebevědomé děvče a takhle to byl postupný přechod a byla to výborná zkušenost.“

„Je potřeba najít ten správný okamžik. Zajímejte se o své dítě a věnujte mu čas, potom i to, co zkazíte, zvládnete napravit. :)“

Mezi odpověďmi na tuto otázku se také našly nějaké další poznámky k přestupu z domácího vzdělávání do školního:

„Určitě nastane velká změna pohledu na učivo, rodiče, čas (toho bude méně a méně)...“

„Nemyslím si, že by nejsložitější byl každodenní kontakt s vrstevníky - spíše jde o to, že si dítě musí zvyknout na (notně vyčerpávající) školní režim, na omezení individuální interakce s vyučujícím a na zcela jiné tempo výuky, než bylo dosud zvyklé. A chce to čas a spoustu trpělivosti. :)“

„Je to trochu šok, každý den někam docházet, když jsem předtím nemusela; víc lidí ve třídě, kolikrát se teď špatně soustředím (doma byl klid).“

„Není to zdaleka takovým problémem, za který se to často považuje.“

5.5 Závěr výzkumné části

Hlavní výzkumnou otázkou bylo, jak probíhá přestup dítěte z domácího vzdělávání do školního. Z výzkumu vyplývá, že přestup probíhá u každého dítěte rozdílně. Pro některé dítě je náročný, pro některé je přirozený a zvládá ho dobře. Cílem výzkumu bylo nalézt problémy, které s přestupem souvisí a navrhnout jejich řešení.

Výzkumem se potvrdil předpoklad, že obecně domácí školáci zvládají přestup do školního vzdělávání dobře, ale jsou věci, které je překvapují a se kterými se často potýkají.

Jak žáci v procesu přestupu, tak absolventi domácího vzdělávání ve výzkumu uváděli, že je překvapilo to, jak škola funguje. Dokonce tento aspekt absolventi nejčastěji uvedli jako nevýhodu, kterou oproti ostatním spolužákům měli. Určitá neznalost prostředí a zvykání si ke každé změně patří. Ovšem v tomto případě by větší informovanost mohla mnohé usnadnit. Z toho vyplývá, že je velmi důležité s dětmi mluvit o tom, jak to ve škole funguje a zprostředkovávat jim kontakty s dětmi, které navštěvují školu.

Další oblastí, která se prolíná všemi výzkumnými fázemi, je kontakt s vrstevníky. Ač se jedná o oblast, která je značně individuální, protože úzce souvisí s temperamentem žáka, byla respondenty ve všech výzkumných etapách mnohokrát zmíněna a v určitém smyslu ji lze považovat za klíčovou. Kolektiv školní třídy je značně specifický a stejně tak i fungování v něm. Není v možnostech domácího vzdělávání jej plně nahradit, ale určitě je důležité sociální kompetence dětí rozvíjet, jak jen je to možné.

Děti před přestupem se nejčastěji obávali toho, jak budou zvládat učení. V tomto smyslu je zajímavé zpětné hodnocení absolventů. Ti totiž zpětně zhodnotili, že učení zvládali po přestupu dobře, a dokonce považují své znalosti a vztah k učení nejčastěji za svou výhodu oproti ostatním spolužákům.

V odpovědích respondentů lze najít mnoho užitečných rad, jak se připravit na přestup. Za zásadní a shrnující považujeme komunikaci s dětmi o tom, co je čeká a co prožívají. Dát jim také možnost se na rozhodnutí o domácím vzdělávání podílet a vyzkoušet si, jaké je to ve škole. Pro děti pak, aby zůstaly samy sebou a k situaci zaujaly pozitivní postoje.

Za významný výsledek výzkumu považujeme také jak míru spokojenosti absolventů s rozhodnutím pro domácí vzdělávání (kdy z třiceti pěti respondentů hodnotil zkušenost s DV

negativně pouze jeden), tak časté negativní hodnocení fungování současného školského systému.

Pro zvýšení výpovědní hodnoty a potvrzení některých hypotéz a domněnek vzniklých během tohoto výzkumu by bylo potřebné provést podobný výzkum i s absolventy jiných pedagogických koncepcí. Bylo by pak možné nalézt příčiny některých výsledků, které třeba s domácím vzděláváním nikterak nesouvisí.

6 Závěr

Lze konstatovat, že potenciál domácího vzdělávání pro naplňování obecných výchovně vzdělávacích cílů je obrovský. V mnohém často předčí standardní i inovativní školy. Nejen z výpovědí absolventů vyplývá, že jeho silnou stránkou je budování strategií k učení a motivace k celoživotnímu učení. Rozdíl a změnu v motivaci k učení v domácím vzdělávání a ve školním vzdělávání popisuje mnoho absolventů. Často zmiňují, že v nich škola ničila jejich chuť poznávat a učit se, což by pro školu jako takovou mělo být silným varovným signálem.

Dále je pak domácí vzdělávání efektivní v přípravě žáka projevovat se jako sebevědomá osobnost. Nelze opominout ani obrovskou efektivnost využití žákova času pro učení, možnosti individualizace a s tím související úroveň znalostí obsahu a zároveň naprostou přirozenost učení se v situacích reálného života. Zajímavým výsledkem výzkumu je i míra spokojenosti absolventů s tím, že část své školní docházky absolvovali v domácím vzdělávání, protože i to je nesporným ukazatelem na pozitiva domácího vzdělávání.

Samozejmě ani u domácího vzdělávání není vše černobílé. Ač je jeho potenciál obrovský, je možné, že se stane, že nebude využit, ba naopak může dítěti i uškodit. Stejně tak ale může dítěti uškodit i standardní či jiný způsob vzdělávání.

Nelze popřít, že absolventi domácího vzdělávání mají určité nedostatky, co se týče interakce ve třídním kolektivu, což je dáno tím, že s ním do té doby neměli zkušenost a vymykají se tím většinové společnosti. Minimálně se jedná o oblast, která byla respondenty při výzkumu hodně zmiňována a která je obecně chápána jako nevýhoda. Otázkou je, zda to přece jenom není docela nízká cena za to vše, co v domácím vzdělávání mohou získat navíc.

Je nesporné, že domácí vzdělávání má nezanedbatelné místo ve školském systému České republiky. Vyplňuje mnohé jeho nedostatky a ukazuje, že se na vzdělávání dá pohlížet úplně jiným způsobem. Ukazuje obrovský potenciál, který je v dětech, v tom, co vše jsou schopné se naučit, pokud jim k tomu dospělí dají prostor a podpoří je. Ukazuje na to, že tradiční způsoby vzdělávání nemusí být vždy funkční a že lze vzdělávat i bez školy, jako instituce, která je pro mnohé se vzděláváním neodlučitelně spojena.

Z praktického hlediska ovšem není možné, aby se domácí vzdělávání stalo standardní vzdělávací koncepcí, ne každému totiž tento způsob výuky vyhovuje, a ne pro každou rodinu je možné je realizovat. Je také otázkou, jak by svět vypadal, kdyby tolik rodičů nechodilo do zaměstnání... Určitě ale stojí za to, zamyslet se nad tím, zda by nebylo dobré, pro vzdělávání jako takové a pro děti a jejich vývoj, nepřeměnit školu tak, aby se více podobala domácímu vzdělávání, aneb jak píše na závěr své knihy i Rivero (2008, s. 191, překlad autorka práce): „*Otázkou pro 21. století je, (...) jestli bychom nemohli změnit školu tak, aby byla více jako domácí vzdělávání.*“¹⁷

---

¹⁷ Doslovné znění: „*The question for the twenty-first century (...) is whether we can make schools more like homeschooling*“

7 Seznam použitých informačních zdrojů

- Floryk, D. (2017). Stát a „rodinná politika“. *Život víry*, 28(2), 18.
- Franclová, M. (2013). *Zahájení školní docházky*. Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Helus, Z. (2012). Společenská krize – důsledky pro pojetí edukace jakožto starosti o člověka. In H. Lukášová (Ed.), *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR.
- Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Horáková Hoskovcová, S., & Suchlebová Ryntová, L. (2009). *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Janík T. et al. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Janík, T., Maňák, J., & Knecht, P. (2009). *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Mertin, V. (2003). Pedagogicko-psychologické aspekty individuálního vzdělávání. *Pedagogika*, 53(4), 405–417. Dostupné z <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1969&lang=cs>
- Mertin, V. (2006). Pomozte dítěti, aby se dobře adaptovalo v nové škole. *Děti a my*, 36(4), 18-19.
- Průcha, J. (2009). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Pumrová, N. (2014). Domácí vzdělávání – největší dárek od rodičů. *Učitelské noviny: týdeník pro učitele a přátele školy*, 117(34), 12.
- Rivero, L. (2008). *The homeschooling option: how to decide when it's right for your family*. New York: Palgrave Macmillan.

- Rýdl, K. (2003). *Inovace školských systémů*. Praha: ISV nakladatelství.
- Rýdl, K. (2012). Pedagogika zdviženého prstu na rozcestí. In H. Lukášová (Ed.), *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR.
- Spilková, V. (2012). Výzvy, které přináší osobnostně rozvíjející pojetí vzdělávání pro školu, učitele a vzdělávací politiku. In H. Lukášová (Ed.), *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR.
- Starý, K. (2012). Co s dětmi po páté třídě. *Rodina a škola*, 59(2), 18-19.
- Tvrďochová, D. (2012). Aby změna školy nebolela. *Rodina a škola*, 59(6), 14-15.
- Zelinková, O. (1997). *Pomoz mi, abych to dokázal: Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál.
- Národní program rozvoje vzdělávání, Bílá kniha*. (2001). Dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceskerekpublice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (2004, aktuální znění k r. 2016) Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/38989/>
- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. (2014). Dostupné z <http://vzdelavani2020.cz/#>
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník*. (2012) Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#Top>
- Zákon č. 561/2004 Sb., O předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. (2004). Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

8 Seznam příloh

Příloha 1 – Školský zákon, §2

Příloha 2 – DOTAZNÍK 1 – průvodní dopis

Příloha 3 –DOTAZNÍK 1 – dotazník

Příloha 4 – DOTAZNÍK 2 – průvodní dopis

Příloha 5 – DOTAZNÍK 2 – dotazník

Příloha 6 – Tabulky k souhrnné interpretaci prvních dvou výzkumných etap

Příloha 7 – DOTAZNÍK 3 – průvodní dopis

Příloha 8 – DOTAZNÍK 3 – dotazník

Příloha 9 – Tabulky k interpretaci třetí výzkumné etapy

Příloha 1 – Školský zákon, §2

Zákon č. 561/2004 Sb.

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

§ 2

Zásady a cíle vzdělávání

(1) Vzdělávání je založeno na zásadách

- a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
- b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,
- c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
- d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- e) svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
- f) zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
- g) hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy,
- h) možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.

(2) Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,
- g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

(3) Vzdělávání poskytované podle tohoto zákona je veřejnou službou.

Příloha 2 – DOTAZNÍK 1 – průvodní dopis

Vážený rodiče, milí domácí školáci, jsem absolventkou domácího vzdělávání a nyní studuji na pedagogické fakultě UK učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Ve své diplomové práci se budu věnovat právě tématu domácího vzdělávání, které považuji za úžasnou možnost a chtěla bych tímto přispět ke zvýšení jeho kvality. Ráda bych vás požádala o pomoc s výzkumnou částí, a to formou vyplnění dotazníku.

O CO JDE

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak probíhá **přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání** a co při něm dítě prožívá. Tato oblast je často dotazována a mnozí u ní očekávají problémy. Z výzkumu by mělo vyplynout, zda jsou tyto obavy oprávněné, o jaké konkrétní problémy se případně jedná a zda by nebylo možné je jednoduše řešit.

Dotazovat se budu jednak dětí, kterých se v tomto školním roce přestup aktuálně týká, a to na konci školního roku, kdy jsou ještě vzdělávány doma, a následně na začátku nového školního roku, kdy už budou navštěvovat školu. Za druhé se budu ptát absolventů domácího vzdělávání.

KOMU JE DOTAZNÍK URČEN A JAK JEJ VYPLNIT

Následný dotazník je **určen dětem, pro které je školní rok 2015/2016 posledním rokem v domácím vzdělávání a od šk. roku 2016/2017 nastoupí do “klasické” školy**. Je pro mě důležité, abych získala **autentické odpovědi dětí**. Prosím Vás proto, abyste dětem umožnili vyplnit dotazník samostatně. Jedná se o **elektronický dotazník**, který najdete pod tímto odkazem: <http://goo.gl/forms/yvn5WPz9ZmFyZ4YX2> V dotazníku jsou **čtyři otázky** vyžadující odpověď ano nebo ne, popř. zdůvodnění vybrané odpovědi. Pro validitu dotazníku se ptám na určité informace o respondentovi, jejichž zpracování bude samozřejmě anonymní. Dále vás prosím o vyplnění kontaktu, na který budu moci během podzimu zaslat druhou část výzkumu. Dotazník prosím vyplňte **do konce června 2016**.

V případě nejasností či zájmu o další informace mě můžete kontaktovat na emailu punoemi@gmail.com.

Předem děkuji za Vaši ochotu a těším se na spolupráci.

S pozdravem

Noemi Pumrová

Učitelství pro 1. st. ZŠ, PedF UK

4. ročník

Příloha 3 – DOTAZNÍK 1 – dotazník**PŘESTUP Z DOMÁCÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ŠKOLNÍHO**

Milý domácí školáku / školačko,

také jsem od 1. do 5. třídy chodila do domácí školy a teď studuji na Univerzitě Karlově, abych mohla být paní učitelkou. K ukončení studia musíme napsat diplomovou práci. Já píšu o domácím vzdělávání, aby se další lidé a také paní učitelky a páni učitelé dozvěděli víc o tom, jaké to je chodit do domácí školy. Zajímá mě hlavně, jaké to je, když člověk přestane chodit do domácí školy a začne chodit do běžné školy.

Je to už dlouho, co jsem byla ve tvém věku, a tak už si ne všechno dobře pamatuji. Potřebuji proto tvou pomoc. Vyplň prosím následující dotazník. U každé otázky zaškrtni buď odpověď ano nebo ne a pak napiš odpověď na doplňující otázku.

Moc děkuji.

Noemi

*Povinné pole

1. 1) Těšíš se do běžné školy? * Označte jen jednu elipsu.

☐

Ano

☐

Ne

2. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš NA CO se těšíš. Pokud NE, napiš PROČ.

---

3. 2) Máš z něčeho v nové škole obavy?*

Označte jen jednu elipsu.

☐

Ano

☐

Ne

4. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš Z ČEHO.

---

5. 3) Učíš se rád(a)?*

Označte jen jednu elipsu.

☐

Ano

☐

Ne

8. 2. 2017

PŘESTUP Z DOMÁCÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ŠKOLNÍHO

6. Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

---

7. 4) Připravuješ se nějak na to, že budeš chodit do běžné školy? * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
- ☐ Ne

8. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš JAK.

---

9. 5) Jestli je něco důležitého, na co jsem se nezeptala, prosím napiš mi to sem.

INFORMACE O TOBĚ

Nyní potřebuji ještě vědět něco o tobě. Prosím zaškrtni nebo napiš odpovědi na následující otázky.

10. Do jaké třídy teď chodíš? (Napiš číslo.) *

---

11. Na jaký druh školy budeš od září chodit? * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ na osmileté gymnázium na
- ☐ šestileté gymnázium na
- ☐ čtyřleté gymnázium na
- ☐ střední školu se zaměřením
- ☐ na základní školu Jiné:
- ☐ _____

2

12. Jsi *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ kluk
- ☐ holka

13. Napiš své iniciály. (Já se jmenuji Noemi Pumrová, takže mé iniciály jsou NP) *

---

14. Na podzim 2016 bych se tě ráda zeptala, jak se ti na nové škole líbí. Napiš mi sem prosím emailovou adresu, na kterou ti budu moct poslat další dotazník. Porad' se s rodiči, jaká adresa by byla vhodná.

**Moc ti děkuji za vyplnění. Je to pro mě opravdu velká pomoc.
Přeji ti hodně úspěchů ve škole i jinde! Noemi**

Používá technologii

Příloha 4 – DOTAZNÍK 2 – průvodní dopis

Vážení rodiče, milí domácí školáci, předně bych Vám chtěla moc poděkovat za vyplnění předchozího dotazníku o přestupu z domácího vzdělávání do „běžné“ školy. Nyní se na Vás obracím s jeho další částí, kterou naleznete na této adrese:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeQ1V2x87yIpzQhsOUvJtTTlpswzaL9hVpMafInRTyzi41vg/viewform>

Prosím, abyste dotazník vyplnili ideálně do 14. 12. 2016, nejpozději však do 23. 12. 2016.

V případě nejasností či zájmu o další informace mě kontaktujte na emailu punoemi@gmail.com.

Předem děkuji za vyplnění.

S pozdravem

Noemi Pumrová

Učitelství pro 1. st. ZŠ, PedF UK

5. ročník

Příloha 5 – DOTAZNÍK 2 – dotazník**PŘESTUP Z DOMÁCÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ŠKOLNÍHO**

Milý domácí školáku / Milá domácí školačko,

moc ti děkuji za to, že jsi vyplnil(a) můj předchozí dotazník. Velmi si vážím tvého času, který jsi tomu věnoval(a). Minule jsem se tě ptala na to, jak se těšíš do nové školy. Teď by mě zajímalo, jak jsi v ní zatím spokojený. Vyplňování otázek je stejné jako před tím - je třeba vybrat buď ano, nebo ne a pak odpovědět na navazující otázku. Pojďme tedy rovnou k věci.

Noemi

*Povinné pole

1. 1) Líbí se ti ve škole? * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Ne

2. Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

---

3. 2) Naplnily se nějaké tvoje obavy? * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Ne

4. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš KTERÉ.

---

5. 3) Učíš se rád(a)? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Ne

6. Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.

---

7. 4) Překvapilo tě ve škole něco? **Označte jen jednu elipsu.*

- ☐ Ano
- ☐ Ne

8. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš CO.

---

9. 5) Jestli je něco důležitého, na co jsem se nezeptala, prosím napiš mi to sem i s odpovědí.

INFORMACE O TOBĚ

I nyní potřebuji vědět něco o tobě, abych tvé odpovědi správně přiřadila k těm z minula.

10. Do jaké třídy teď chodíš? (Napiš číslo nebo název ročníku – u osmiletého gymnázia.) *

---

11. Na jaký druh školy chodíš? * Označte jen jednu*elipsu.* na osmileté gymnázium na šestileté

- ☐ gymnázium na čtyřleté gymnázium na
- ☐ střední školu se zaměřením na základní
- ☐ školu Jiné:

☐**12. Jsi ***☐*Označte jen jednu elipsu.*☐

- ☐ kluk
- ☐ holka

13. **Napiš své iniciály. (Já se jmenuji Noemi Pumrová, takže mé iniciály jsou NP) ***

---

14. **Byl bys ochotný / Byla bys ochotná mi odpovědět na nějaké další otázky? *** *Označte jen jednu elipsu.*

- ☐ Ano
- ☐ Ne

Mnohokrát ti děkuji za vyplnění. Je to pro mě velkou pomocí. Doufám, že i tobě to bylo v něčem užitečné. :) Přeji ti mnoho úspěchů nejen ve škole, ale i mimo ni. Ať se ti ve všem daří!

Noemi

Příloha 6 – Tabulky k souhrnné interpretaci prvních dvou výzkumných etap

Otázka č. 1: Těšení se – spokojenost

číslo respondenta	Pohlaví ¹	Ročník ²	Škola ³	1. výzkumná etapa: Těšíš se do běžné školy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš NA CO se těšíš. Pokud NE, napiš PROČ.		2. výzkumná etapa: Líbí se ti ve škole? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.	
1	H	5.	ZŠ	N	Mám strach, že nebudu zvládat učivo.	N	Není tam dobrý kolektiv.
2	H	prima	8G	A	bojím se ale těším zároveň	A	mám víc kamarádu. Děti jsou sprosté a občas se mi stýská po domácí škole
3	H	sekunda	8G	A	Na spoluzaky se těším, ale mám i trochu strach, jak to bude. Netěším se, že budu muset ráno vstávat.	A	Mám tam kamarádky, mám ráda některé profesory, občas bývá ve škole dost legrace. Vadí mi, jak někteří kluci zlobí, rozčilují profesory, ruší při hodinách, posmívají se některým dětem. Strašně mi vadí, že se učitelé zlobí na celou třídu, když vyrušuje jen někdo. Celá třída dostane domácí úkol navíc nebo písemku. Vadí mi, že naši třídu nemají rádi kvůli několika zlobivým klukům a trestají nás všechny - i ty, co jsou hodní.
4	H	3.	ZŠ	A	Nebudu se hádat se sestrou a budu mít jiné kamarádky.	A	Máme hodnou p. učitelku.
5	K	prima	8G	A	Těším se na něco nového.	N	Učitelé jsou velice přísní a výuka nudná. Na druhou stranu máme

¹ H = holka (ženské), K = kluk (mužské)

² ve školním roce 2016/2017; kurzivou jsou vyznačeny ty odpovědi, u kterých není jistá správnost údaje, některé dotazníky z první etapy výzkumu byly totiž vyplněny až v průběhu prázdnin a není úplně jisté, za jaký školní rok byl údaj vyplněn; respondentka č. 3 dotazník vyplňovala v primě, ale jako za 5. ročník (viz otázka č. 5 z první výzkumné etapy)

³ V dotazníku: na jaký druh školy budeš od září chodit?; Vysvětlivky ke zkratkám: ZŠ = na základní školu, 8G = na osmileté gymnázium, ZŠvv = základní škola s rozšířenou výukou výtvarné

							dobrý kolektiv a někteří učitele nejsou tolik přísní.
6	H	<i>prima</i>	8G	A	Na to, že to bude něco nového a budou tam i moje kamarádky.	0	0
7	K	6.	ZŠ	A	Na to, že mě nebude učit mamka.	A	kamarádi.
8	H	1. ročník	SŠzam	A	Bude to pro mne zase něco nového, nová zkušenost, nové lidi. Jelikož do té školy nebudu muset každý den, tak budu naštěstí často doma. Myslím si, že to bude chybět individuální přezkušování na DM.	A	Je to nové, ale domácí vzdělávání bylo lepší
9	H	2.	ZŠ	A	Na kreslení, na cvičení v tělocvičně, na počítání	A	mám kamarády, baví mě prvouka
10	H	4. (5.)	ZŠ	A	Těším se, že poznám jaký je to v běžný škole.	0	0
11	K	2.	ZŠ	A	První odpověď byla- nevím. Těším se na zeměpis, dějepis pak už nic.	N	zlobí mě tam dva kluci
12	H	5. (6.)	ZŠ	N	Nevím, co mám čekat	0	0
13	H	5. (6.)	ZŠ	N	Nevím, co tam bude	0	0
14	H	6.	ZŠvv	A	Nejvíce se těším na nové kamarády, na nové kroužky a na výtvarnou výchovu - budu chodit na výtvarně zaměřenou školu.	A	Jsou tam hodní učitelé a mám spoustu kamarádů.
15	H	4.	ZŠ	A	na nové kámošky	N	Nemám skoro žádné kamarády
16	H	5.	ZŠ	A	na všechno	A	mám tam kamarády, děláme tam zajímavé věci
17	K	7.	ZŠ	0	0	N	zabít čas

Otázka č. 2: Obavy

číslo respondenta	Pohlaví	Ročník	Škola	1. výzkumná etapa: Máš z něčeho v nové škole obavy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš Z ČEHO.		2. výzkumná etapa: Naplnily se nějaké tvoje obavy? - Pokud jsi odpověděl(a)	
1	H	5.	ZŠ	N	-	N	-
2	H	prima	8G	A	že mi učení nepujde a že budu mít špatné známky	A	jsou často testy a dostávám občas špatné známky
3	H	sekunda	8G	A	Jestli to nebude o moc těžší než doma, jestli budu učení zvládat stejně dobře jako spolužáci.	A	Trochu jsem se bála, jací tam budou učitelé. A nemáme hodnou třídní, nemáme ji rádi. Jiní profesori jsou většinou fajn. Musím se také víc věcí učit nazpaměť. Mám také pocit, že se učíme hodně zbytečných věcí.
4	H	3.	ZŠ	A	Mám obavy z toho, že budu mít problémy s učením.	A	Není tam dobrý kolektiv.
5	K	prima	8G	A	Netěším se na tělocvik kvůli kterému můžu sklidit posměch. (Ale chodím alespoň na sportovní a pohybové kroužky.)	N	-
6	H	prima	8G	A	Že tam budou nějaké věci, které neznám. Jaké budeme mít učitele.	0	0
7	K	6.	ZŠ	A	Jestli budu mít dobré nebo špatné učitele.	N	-
8	H	1. ročník	SŠzam	A	Trošku se bojím, jak to budu zvládat, ale tak se asi bojí každý.	N	-
9	H	2.	ZŠ	N	-	A	nelíbí se mi, když kluci dělají hlouposti, když sobě ubližují, tak mě rozberejí
10	H	4. (5.)	ZŠ	A	Trochu se bojím nových dětí, že na mě budou nepříjemný.	0	0
11	K	2.	ZŠ	N	-	N	-

12	H	5. (6.)	ZŠ	A	Bojím se jiného prostředí a příliš těžkého učení	0	0
13	H	5. (6.)	ZŠ	A	Že něco nebudu umět, jiného prostředí	0	0
14	H	6.	ZŠ ^{vv}	A	Trochu se bojím toho, že nezvládnou látku v nových předmětech.	N	-
15	H	4.	ZŠ	N	-	N	-
16	H	5.	ZŠ	N	-	N	-
17	K	7.	ZŠ	0	0	N	-

Otázka č. 3: Vztah (motivace) k učení

číslo respondenta	Pohlaví	Ročník	Škola	1. výzkumná etapa: Učíš se rád(a)? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.		2. výzkumná etapa: Učíš se rád(a)? - Napiš PROČ ano, nebo PROČ ne.	
1	H	5.	ZŠ	N	Je to nuda, ale něco mě baví.	A	Něco mě baví, něco ne.
2	H	prima	8G	A	záleží jak co ČJ PŘ VL jo ale nesnažím matiku	A	některé předměty mě baví
3	H	sekunda	8G	A	Docela ano, něco mě baví, hlavně projekty o přírodě a cestina, ale třeba angličtinu nemám ráda.	N	Některé předměty mám ráda, jiné mě moc nebaví.
4	H	3.	ZŠ	A	Baví mě to.	A	Baví mě to.
5	K	prima	8G	A	Můžu se dozvídat něco bych se ve škole nedozvěděl. Nebaví mě matematika a angličtina protože v nich často chybuji.	N	Dostáváme hodně úkolů a píšeme dost písemek.
6	H	prima	8G	A	Ale ne všechno. Nebaví mě vyhledávat chyby v češtině v dlouhých textech. Baví mě v přírodovědě vesmír, protože je to zajímavé.	0	0
7	K	6.	ZŠ	A	Ano (něco mě baví) i ne (něco mě nebaví(čeština))	A	Ano i ne, záleží na učiteli.

8	H	1. ročník	SŠzam	A	Ano moc ráda. Člověk potřebuje vědet do života spousty věcí, ale taky se dozví spousty zajímavých věcí. Jsou pochopitelně	A	Prostě jsem tak naučená, baví mě nové věci...jen nemám ráda, když to musí být rychle :D
					předměty, které mi jdou hůř nebo mě nebaví, jako např. Fyzika nebo Matematika. Ale když je někdo, kdo má se mnou trpělivost a vysvětlí mi to, tak to jde. :)		
9	H	2.	ZŠ	A	protože je to zábava	A	protože se ráda učím
10	H	4. (5.)	ZŠ	N	Nebaví mě to.	0	0
11	K	2.	ZŠ	A	Protože chci být vzdělaný.	A	protože mě to baví
12	H	5. (6.)	ZŠ	N	Dělám radši jiné věci, třeba maluji a vařím	0	0
13	H	5. (6.)	ZŠ	A	Někdy mě to baví	0	0
14	H	6.	ZŠvv	A	Ráda se učím nové věci, ale jen některé - třeba novou techniku kreslení...	A	Ráda naučené znalosti předávám ostatním. Líbí se mi něco vědět.
15	H	4.	ZŠ	A	protože mně všechno jde až na angličtinu (-:	N	Je to na mě moc lehké
16	H	5.	ZŠ	A	protože mě to baví	A	protože je to někdy zajímavé a chci mít dobré známky
17	K	7.	ZŠ	0	0	A	některé předměty jsou zajímavé

Otázka č. 4: Připravenost na přestup

číslo respondenta	Pohlaví	Ročník	Škola	1. výzkumná etapa: Připravuješ se nějak na to, že budeš chodit do běžné školy? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš JAK.		2. výzkumná etapa: Překvapilo tě ve škole něco? - Pokud jsi odpověděl(a) ANO, napiš CO.	
1	H	5.	ZŠ	N	-	A	Je tam holka, kterou už jsem znala.
2	H	prima	8G	A	učím se psát všemi deseti	A	0
3	H	sekunda	8G	N	-	A	0
4	H	3.	ZŠ	A	Vstávám brzy.	A	Že mě baví matematika.

5	K	prima	8G	A	Učím se trochu psát si poznámky. Jinak se moc nepřipravuji.	A	<i>Profesoři někdy s námi nejednají úplně příjemně.</i>
6	H	<i>prima</i>	8G	A	Prohlídla jsem si učebnice starší sestry a ptala se jí, jak to chodí ve škole.	0	0
7	K	6.	ZŠ	N	-	A	Učení je strašně zdouhavé.
8	H	1. ročník	SŠzam	A	Chci se naučit více si organizovat čas i věci.	A	0
9	H	2.	ZŠ	A	chystám si tašku	A	všechno. nová čítanka, písanka
10	H	4. (5.)	ZŠ	A	Mám nachystaný pomůcky a výtvarnický potřeby.	0	0
11	K	2.	ZŠ	N	-	A	<i>že musíme sedět pořád v lavicích</i>
12	H	5. (6.)	ZŠ	A	Ptám se, jaké to ve škole je	0	0
13	H	5. (6.)	ZŠ	A	Mám nový batoh a pomůcky do školy	0	0
14	H	6.	ZŠvv	N	-	A	Překvapilo mě, že jsem oblíbená a že všechno zvládám.
15	H	4.	ZŠ	A	připravuji si pomůcky	A	Je tam nuda.
16	H	5.	ZŠ	N	-	A	je tam hezká knihovna
17	K	7.	ZŠ	0	0	A	rychlé tempo

Příloha 7 – DOTANÍK 3 – průvodní dopis

Milý absolvente/absolventko domácího vzdělávání, sama jsem absolventkou domácího vzdělávání a nyní studuji na pedagogické fakultě UK učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Ve své diplomové práci se věnuji právě tématu domácího vzdělávání. Ráda bych tě touto cestou požádala o pomoc s výzkumnou částí práce, a to tak, že vyplníš dotazník.

O CO JDE

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak probíhá **přestup z domácího vzdělávání do školního vzdělávání** a co při něm dítě prožívá. Tato oblast je často dotazována a mnozí u ní očekávají

problémy. Z výzkumu by mělo vyplynout, zda jsou tyto obavy oprávněné, o jaké konkrétní problémy se případně jedná a jak by se jim dalo předcházet.

KOMU JE DOTAZNÍK URČEN A JAK JEJ VYPLNIT

Tento dotazník se tě týká, pokud jsi **absolventem domácího vzdělávání, a již máš za sebou minimálně jeden rok v „běžné škole“**. Dotazník najdeš na této adrese: <https://goo.gl/forms/weSp9t9XdkhfZpuP2>. Jeho zpracování bude samozřejmě anonymní.

Dotazník prosím vyplň **do 22. 2. 2017**.

V případě nejasností či zájmu o další informace mě můžeš kontaktovat na emailu punoemi@gmail.com.

Předem děkuji za tvou ochotu.

S pozdravem

Noemi Pumrová

Učitelství pro 1. st. ZŠ, PedF UK

5. ročník

Příloha 8 – DOTAZNÍK 3 – dotazník**PŘESTUP Z DOMÁCÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ŠKOLNÍHO**

Milý absolvente/absolventko domácího vzdělávání, děkuji, že ses

rozhodl(a) vyplnit tento dotazník, tvého času si velmi vážím.

Čeká tě celkem 15 otázek, v prvních sedmi se pokus vybrat, co nejvhodnější z nabízených odpovědí. Pokud by ti připadalo, že by bylo potřebné nějakou z nich okomentovat, napiš komentář do otázky číslo 15. Dalších sedm otázek je otevřených, napiš prosím, co nejvíc informací, které tě napadnou. Pokud tě nic nenapadne, klidně napiš, že tě nic nenapadá a pokračuj s dalšími otázkami.

V odpovědích se zaměř hlavně na PRVNÍ ROK VE ŠKOLE po absolvování domácího vzdělávání.

Ať se ti rychle vyplňuje. :)

Noemi

*Povinné pole

1. 1) Jak se ti podařilo přizpůsobit tomu, jak to ve škole funguje? *

(např.: jak se chovat při hodině nebo k učiteli, na zvonění, písemky, známkování, rozvrh hodin atd.)

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi
☐ snadno
☐ snadno
☐ spíše
☐ snadno
☐ spíše těžko
těžko velmi těžko

2. 2) Jak jsi po přestupu zvládal(a) učení? * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi
☐ dobře
☐ dobře
☐ spíše dobře
☐ spíše
☐ špatně
špatně velmi
špatně

3. 3) Jak bys zhodnotil(a) kolektiv ve své třídě? Byl... * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi dobrý
☐ dobrý spíše
☐ dobrý spíše
☐ špatný
☐ špatný
☐ velmi špatný

4. **4) Jak intenzivně ses angažoval(a) ve třídních a školních aktivitách?** * Označte jen jednu elipsu.

- ☐ vždy
☐ většinou
☐ často
☐ občas
☐ málokdy
☐ nikdy

5. **5) Mezi spolužáky jsi byl(a)...** *

(upřesnění o co se v otázce jedná: pod velmi oblíbeným si lze představit někoho, s kým se všichni chtějí bavit; u velmi nepopulárního někoho, kdo je spíše stranou a ostatní ho neberou moc vážně; spíše oblíbený může být například někdo, kdo má pár svých kamarádů a s ostatními má neutrální vztah) Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi oblíbený/á
☐ oblíbený/á
☐ spíše oblíbený/á
☐ spíše
☐ nepopulární
☐ nepopulární

velmi nepopulární

6. **6) Když nějaký spolužák přišel s nápadem, se kterým jsi nesouhlasil(a), přesvědčit tě, aby ses připojil(a) bylo...** *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi
☐ snadné
☐ snadné
☐ možné
☐ těžké velmi
☐ těžké

nemožné

7. **7) Jak se ti dařilo vycházet s učiteli?** *

(respektování jejich požadavků, porozumění tomu, co vyžadují, kladení otázek, strach, úcta apod.)

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ velmi dobře
- ☐ dobře
- ☐ spíše dobře
- ☐ spíše
- ☐ špatně
- ☐ špatně
- velmi špatně

8. 8) Co tě na škole překvapilo? *

---

9. 9) V čem jsi měl(a) díky domácímu vzdělávání výhodu oproti ostatním spolužákům? *

---

10. 10) V čem jsi měl(a) kvůli domácímu vzdělávání nevýhodu oproti ostatním spolužákům? *

---

11. 11) Jak se s přestupem do školního vzdělávání změnil tvůj pohled na učení? *

(např. proč ses učil, co tě motivovalo k učení, bavilo tě učení víc v domácím vzdělávání nebo ve škole, čím myslíš, že to bylo?)

---

12. 12) Jak zpětně hodnotíš rozhodnutí svých rodičů pro domácí vzdělávání? *

---

13. 13) Co bys poradil(a) dětem, které nyní čeká nástup do školy po domácím vzdělávání? *

---

14. 14) Co bys poradil(a) rodičům, jejichž dítě bude v blízké době ukončovat domácí vzdělávání? Jak mohou dítěti pomoci? *

---

15. 15) Co ještě tě v souvislosti s přestupem z domácího vzdělávání do školního napadá?

Doplňující informace

Pro zpracování dotazníku bych potřebovala ještě znát nějaké informace o tobě.

16. Pohlaví *

Označte jen jednu elipsu.

☐

ženské

☐

mužské

17. Kraj bydliště v době domácího vzdělávání * *Označte jen jednu elipsu.*

- ☐ Hlavní město Praha
- ☐ Středočeský
- ☐ Jihočeský
- ☐ Plzeňský
- ☐ Karlovarský
- ☐ Ústecký
- ☐ Liberecký
- ☐ Královehradecký
- ☐ Pardubický
- ☐ Olomoucký
- ☐ Moravskoslezský
- ☐ Jihomoravský
- ☐ Zlínský
- ☐ Vysočina

18. Rok nástupu do domácího vzdělávání

* Označte jen jednu elipsu. před rokem

- ☐ 1998
- ☐ 1998
- ☐ 1999
- ☐ 2000
- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009
- ☐ 2010
- ☐ 2011
- ☐ 2012
- ☐ 2013
- ☐ 2014
- 2015

19. Ročníky absolvované v domácím vzdělávání *

(je třeba zaškrtnout každý ročník absolvovaný v domácím vzdělávání zvlášť) *Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- ☐ 1. ročník ZŠ
- ☐ 2. ročník ZŠ
- ☐ 3. ročník ZŠ
- ☐ 4. ročník ZŠ
- ☐ 5. ročník ZŠ
- ☐ 6. ročník ZŠ
- ☐ 7. ročník ZŠ
- ☐ 8. ročník ZŠ
- ☐ 9. ročník ZŠ Jiné:
- ☐ _____

20. **Rok domáciho vzdělávání *** *Označte jen jednu elipsu.*

ukončení

- ☐ před rokem 1998
- ☐ 1998
- ☐ 1999
- ☐ 2000
- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009
- ☐ 2010
- ☐ 2011
- ☐ 2012
- ☐ 2013
- ☐ 2014
- ☐ 2015
- ☐ 2016

21. **Nejvyšší dosažené vzdělání ***
Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 1. stupeň ZŠ
- ☐ ZŠ
- ☐ Maturita
- ☐ Výuční list
- ☐ Bc
- ☐ DiS
- ☐ Mgr/Ing
- ☐ Doktorát
- ☐ jiné

22. **Hlavní současná činnost** * Označte
jen jednu elipsu.

- ☐ Studium na základní škole
- ☐ Studium na střední škole
- ☐ Studium na gymnáziu
- ☐ Studium na vysoké nebo vyšší odborné škole
- ☐ Zaměstnání
- ☐ Mateřská dovolená
- ☐ _____ Jiné:

Příloha 9 – Tabulky k interpretaci třetí výzkumné etapy

OTÁZKY 8 – 15

Každá odpověď je přiřazena pouze do jedné kategorie, ale mnozí respondenti zmiňují více důvodů. K jednotlivým číslům je tedy třeba přistupovat spíše orientačně.

Otázka č. 8: Co bylo na školním vzdělávání překvapující

Co tě na škole překvapilo?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Neefektivní využívání času	7	20	Jak málo se za tak dlouhou dobu naučíme.
Chování spolužáků	7	20	Chování některých spolužáků (v negativním slova smyslu)
Organizace (řád)	6	17	Vstávání jako pozdrav učitelů. / Byl jsem nadšený z řádu, který panoval ve škole (přesně určené, kdy začíná a končí hodina, občas i známky, atd.)
Nároky	3	9	Že se tam musí tak strašně makat
Učitelé	2	6	Jak moc se tam učitelé snaží žákům pomoci s učením.
Neuvádí / nic	8	23	Nic konkrétního si nevybavuji
-	1	3	Měla jsem lepší známky než většina třídy.
-	1	3	Více stresu. Jsem citlivý na známky. Doma se neznámkovalo.

Otázka č. 9: Výhoda oproti ostatním díky DV

V čem jsi měl(a) díky domácímu vzdělávání výhodu oproti ostatním spolužákům?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Učivo a učení	19	54	
Náskok ve znalostech	11	31	Téměř jsem se naučil, znalosti jsem pochytil v hodinách nebo jsem využíval to, co jsem se naučil na základce.
Pozitivní vztah k učení	2	6	Učila jsem se ráda a pro sebe.
Strategie k učení	2	6	Efektivita práce – uměla jsem pracovat účelně, systematicky
Schopnost soustředit se	2	6	Soustředila jsem se víc na učitelku než na spolužáky okolo mě.
Nespecifikováno	2	6	V učivu

Aktivita, osobitost	4	11	Dokázala jsem fungovat jinak než mainstream, hledat informace, udělat si vlastní názor a prošlapávat nové cestičky.
Výhody domácího vzdělávání	7	20	Před gymnáziem jsem měl čas na své koníčky a práce byla efektivnější.
Žádná	3	9	Žádnou
Ve všem	1	3	Připadá mi, že ve všem.
Neví	1	3	nevím

Otázka č. 10: Nevýhoda oproti ostatním kvůli DV

V čem jsi měl(a) kvůli domácímu vzdělávání nevýhodu oproti ostatním spolužákům?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Neznalost fungování školy	16	46	Nebyla jsem zvyklá na ten režim, rychlost, písemky, stres
Interakce s vrstevníky	7	20	Navázání nových kontaktů mi trvalo velmi dlouho a stále s tím mám trochu problémy.
Konkrétní předmět	2	6	Neuměl jsem moc anglicky
Nový v ustáleném kolektivu	3	9	Ostatní spolužáci se znali déle
Osobnostní	2	6	Byla jsem pomalejší.
Žádná / neví / nevzpomíná si	5	14	O ničem nevím.

Otázka č. 11: Změna pohledu na učení

Jak se s přestupem do školního vzdělávání změnil tvůj pohled na učení?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Změna motivace k učení	10	29	Postupná ztráta motivace. V domácí škole šlo o to naučit se, dozvědět se, ve škole šlo jen o známku a nic víc.
V DV bylo učení efektivnější / zábavnější	6	17	Určitě bylo zajímavější a efektivnější vzdělávání doma.
DV i ŠV má jak své klady i zápory	3	9	Je těžké říct, jestli mě bavilo víc učit se ve škole nebo doma, protože doma mi mohla pomoci mamka, ale ve škole jsem se zase mohla srovnávat se spolužáky.
Ve ŠV se vztah k učení zhoršil	2	6	Zhoršil se můj vztah k učení, které se bifluje nesmyslně, aby se dostalo nějakému zvyku (...). Pak mě to nebaví a přestanu se o to skutečně zajímat.

Spolužáci	3	9	Kolektiv byl na jednu stranu výrazným zpomalením, na druhou se našli jedinci, kteří mě dokázali motivovat a obohatit.
Učit se se musí	3	9	Nemám ho rád. Učit se ale musím, protože prostě musím.
V ŠV více učení (šprtání)	2	6	Více jsem se začal učit.
Nezměnil se	5	14	Myslím, že se nezměnil.
Nevzpomíná si	1	3	Nevím, nemám ohledně toho žádné výrazné vzpomínky, takže to asi nebylo obzvlášť
			výrazné. Možná jen přibylo věcí, které mě nebavily, a tak byl pocit ze školy horší.

Co bys poradil(a) rodičům, jejichž dítě bude v blízké době ukončovat domácí vzdělávání? Jak mohou dítěti pomoci?			
Kategorie	Četnost	% z	Zástupný výrok

		celku	
--	--	--------------	--

Otázka č. 12: Spokojenost s rozhodnutím absolvovat výuku v DV

Jak zpětně hodnotíš rozhodnutí svých rodičů pro domácí vzdělávání?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Pozitivně	30	86	Velmi kladně, jsem jim za to velmi vděčná.
Cítí vděčnost	6	17	Jsem hrozně vděčná za čas, který mi věnovali.
Konkrétní důvod, v čem bylo DV lepší	5	14	Bylo to dobrá zkušenost, možná i dobrý start.
Až po nástupu do ŠV uvědomění si výhod	2	6	Dřív jsem chtěla být ve škole, ale zpětně jsem ráda, že mě naši nechali doma.
Správná reakce na situaci	2	6	Pro mě to nejlepší rozhodnutí.
Nezdůvodněné	11	31	---
Ostatní	4	11	---
Neutrálně (nevyhraněně)	4	11	Jsem rád, že jsem to zkusil. Také jsem rád, že teď už jsem ve škole.
Negativně	1	3	Nebylo to dobré rozhodnutí.

Otázka č. 13: Doporučení dětem, které čeká přestup z domácího vzdělávání do školního

Co bys poradil(a) dětem, které nyní čeká nástup do školy po domácím vzdělávání?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Být sám sebou	7	20	Zůstaňte sami sebou, ale akceptujte základní pravidla systému.
Jiný režim	7	20	Aby se připravili na úplně jiný styl než v domácím učení.
Pozitivní přístup	7	20	Že se není čeho bát. Že škola bude hodně o tom, jakou si ji udělají.
Nemít strach	3	9	Není čeho se bát. :)
Učit se	2	6	Učte se.
Neví	6	17	Nevím.
Ostatní	3	9	---

Otázka č. 14: Doporučení rodičům, jejichž dítě v blízké době čeká přestup z domácího vzdělávání do školního

Podpora a praktická pomoc	13	37	Aby své dítě podporovali a věřili mu v jeho jedinečnosti.
Mluvit o tom	6	17	Hlavně s ním o tom mluvit.
Připodobnit výuku škole	4	11	Být přísnější, hodnotit děti tak, jako ve škole a moc se s nimi nemazlit, aby to nebyl šok
Výběr školy	2	6	Dobře vybrat školu podle individuálních potřeb dítěte.
Neví	7	20	Nevím.
Ostatní	3	9	---

Otázka č. 15: Doplnující

Co ještě tě v souvislosti s přestupem z domácího vzdělávání do školního napadá?			
Kategorie	Četnost	% z celku	Zástupný výrok
Vzdělávání či DV obecně	7	20	Každý to vnímá jinak.
Kolektiv	5	14	Je strašně důležité, jaký kolektiv ve třídě je.
Poznámka k přestupu	4	11	Není to zdaleka takovým problémem.
Doporučení	4	11	S přechodem na školu mi hodně pomohly povinné týdny v „normální škole“.
Ostatní	3	9	---
Neodpověděli	12	34	---